

Innvandrere og kommunestyrevalget 2019

Stemmeberettigede, valgatferd og representasjon

TALL

SOM FORTELLER

Øyvin Kleven og Tove Bergseteren

RAPPORTER / REPORTS

2022/44

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 17. oktober 2022

ISBN 978-82-587-1602-7 (trykt)

ISBN 978-82-587-1603-4 (elektronisk)

ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

I denne rapporten gir vi en samlet oversikt over personer med innvandrerbakgrunn sin valgdeltakelse, partivalg og representasjon ved kommunestyrevalget i 2019.

Med personer med innvandrerbakgrunn mener vi norske statsborgere som har innvandret, norske statsborgere født av innvandrere og utenlandske statsborgere med stemmerett i kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019.

SSB har siden 1983 gjennomført manntallsundersøkelser for å måle valgdeltakelsen blant innvandrere. Ved de første valgene omfattet dette bare utenlandske statsborgere, fra 1995 omfatter det også norske statsborgere med innvandrerbakgrunn. Ved valget i 2019 har SSB for første gang et heldekkende register over valgdeltakelsen til alle stemmeberettigede. Tidligere baserte SSB analysene på utvalgsundersøkelser. Fra 2003 har SSB samlet inn informasjon om innvandreres representasjon på kommunevalglistene og hvor mange som har blitt valgt inn i kommunestyrene. Fra 1987 har det blitt gjennomført spørreundersøkelser blant utvalg av innvandrere om stemmegivning.

Hoveddelen av arbeidet er finansiert av Integreringsavdelingen i Arbeids og inkluderingsdepartementet (tidligere Kunnskapsdepartementet).

Statistisk sentralbyrå, 12.10.2022

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

16 prosent av de stemmeberettigede hadde innvandrerbakgrunn i 2019

I 1979 fikk nordiske statsborgere stemmerett i kommunestyre- og fylkestingsvalg i Norge. Nordiske borgere som har lovlig opphold per 30. juni i valgåret har stemmerett i lokalvalgene. I 1983 fikk alle utenlandske statsborgere med lovlig opphold og registrert bosatt i Norge i de tre siste årene før valgdagen stemmerett. Mange utenlandske statsborgere som har innvandret, blir over årene norske statsborgere og stadig flere av de stemmeberettigede er barn født av innvandrere. Antall stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn øker, og framskrivninger av folkemengden viser at tallet vil fortsette å øke i årene som kommer. Omlag 681 000 av personene med innvandrerbakgrunn var i stemmerettsalder og hadde stemmerett ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2019. Totalt hadde nær 4,2 millioner personer stemmerett, slik at samlet sett hadde 16 prosent av de stemmeberettigede innvandrerbakgrunn.

Den største gruppen av personer med innvandrerbakgrunn med stemmerett i lokalvalg er utenlandske statsborgere. Ved lokalvalget i 2019 var det 388 000 utenlandske statsborgere med stemmerett, og det utgjorde 9 prosent av alle stemmeberettigede. Den desidert største gruppen av utenlandske statsborgere som hadde stemmerett til lokalvalget i 2019 var fra Polen. Ser vi på personer med innvandrerbakgrunn som har norsk statsborgerskap er det ni land det er flere enn 10 000 stemmeberettigede. Pakistan er størst med nær 26 000, Irak og Somalia følger så med nær 20 000. Det er et skille mellom utenlandske statsborgere og norske statsborgere med hensyn til landbakgrunn. De fleste med utenlandsk statsborgerskap er fra EU-land i Øst-Europa, Norden eller andre vesteuropeiske land. Norske statsborgere med innvandrerbakgrunn kommer i større grad fra afrikanske og asiatiske land.

9 prosent av de opptalte stemmene fra velgere med innvandrerbakgrunn

Valgdeltakelsen er i de siste stortingsvalgene og lokalvalgene omtrent 25 prosentpoeng høyere for den øvrige befolkningen sammenliknet med innvandrere som er blitt norske statsborgere. Det er imidlertid stor variasjon i valgdeltakelsen etter landbakgrunn og om man er norsk statsborger eller har beholdt sitt opprinnelige statsborgerskap. Mange innvandrere kommer fra land der de ikke er vant til å ha frie valg, andre kommer fra land der valgdeltakelsen er lav. Mange av de utenlandske statsborgerne med stemmerett i lokalvalget er arbeidsinnvandrere som har tenkt å være relativt kort tid i Norge og derfor sannsynligvis ikke ønsker å sette seg inn i norsk politikk. Valgdeltakelsen er generelt høyest blant innvandrere som har blitt norske statsborgere fra nordiske, vest-europeiske land og USA. Den er spesielt lav blant utenlandske statsborgere fra EU-land i Øst-Europa som Polen, Litauen, Latvia, Romania og Bulgaria.

Ap står fortsatt sterkt blant innvandrere

Tidligere undersøkelser har vist at Arbeiderpartiet (Ap) er det største partiet blant innvandrere, og at det er innvandrere fra land i Afrika og Asia som i størst grad stemmer Ap. Blant menn med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. stemte nær 6 av 10 Ap. Blant kvinnene gjorde litt over 4 av 10 det samme. Oppslutningen om Ap og partiene på venstresiden (Sosialistisk venstreparti (SV), Rødt) er lavere blant innvandrere med bakgrunn fra Europa, USA, Australia etc. Miljøpartiet de grønne (MDG) står imidlertid relativt sterkt blant utenlandske statsborgere, da 14 prosent svarte at de stemte MDG i 2019.

3 prosent av representantene har innvandrerbakgrunn

I 2019 var det 281 representanter med innvandrerbakgrunn. Det utgjør 3,0 prosent og er en økning på 0,3 prosentpoeng siden 2015, i 2003 var andelen 1,8 prosent..

Abstract

All foreign nationals with three years of legal residence in Norway were given the right to vote in local elections in 1983. Over the last elections there has been a steady increase in the number of persons with immigrant background who are entitled to vote. In the 2019 local election 681 000 people with immigrant background were entitled to vote. In this report we look at voter turnout and voter behaviour among people with immigrant backgrounds compared to voters without an immigrant background in the local elections in 2015.

16 percent of the electorate had immigrant background

Sixteen per cent of eligible voters in 2019 had an immigrant background. 388 000 persons where foreign citizens entitled to vote, 245 000 where immigrants who have become Norwegian citizens and 48 000 where Norwegian-born to immigrant parents. Most persons entitled to vote with an immigrant background lives in Oslo, here the proportion of voters is close to 30 percent. Among the foreign citizens, people with background from the Nordic countries, Western-Europe and East-European EU/EEA countries are the largest groups. Among immigrants who have become Norwegian citizens Iraq, Somalia, Pakistan, Iran and Vietnam are the largest countries. For Norwegian-born to immigrant parents, single countries like Pakistan, Vietnam, Turkey, Sri Lanka and Somalia is the largest groups.

Constantly low turnout

The total voter turnout at the last local elections was 65 per cent. The figure for immigrants is considerably lower than for non-immigrants. This has been the trend ever since Statistics Norway began examining this area in 1983. In the last election, voter turnout for non-immigrants was 70 per cent. Among naturalised immigrants, the figure was 45 per cent, and foreign nationals had a turnout of 32 per cent

Immigrants with background from Africa, Asia and Latin-America vote for the Labour Party

Nearly 5 out of 10 immigrants with background from Africa, Asia and Latin-America, vote for Labour. Among immigrants with background from Europa the support for Labour is considerably lower. Among foreign citizens from EU/EEA countries in eastern Europe the support for the Progress Party is slightly higher than in the electorate as a whole. The Green Party is strong among immigrants with background from western Europa and the Nordic countries.

3 percent of the representatives has an immigrant background

There are 281 persons with immigrant background in Norwegian municipal councils after the local elections in 2019. This comprised around 3 per cent of all municipal members and is an increase of 0,3 compared the 2015 elections.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
1.1. Definisjoner	7
1.2. Datakilder	8
2. Stemmeberettigede	10
2.1. 16 prosent av de stemmeberettigede hadde innvandrerbakgrunn i 2019	10
2.2. Polen, Sverige, Pakistan, Litauen og Somalia er største enkeltland	10
2.3. Dobling de siste tolv år	13
3. Valgdeltakelse	16
3.1. Innledning.....	16
3.2. Valgdeltakelsen er lavere blant dem med innvandrerbakgrunn	22
3.3. Deltakelsen etter kjønn, alder og utdanningsnivå	26
3.4. Valgdeltakelse og yrkesstatus	28
3.5. Norskfødte med innvandrerforeldre sammenliknet med øvrige unge	31
3.6. Nedgang i deltakelsen sammenliknet med tidligere	33
3.7. Deltakelsen øker svakt med botid.....	35
3.8. Valgdeltakelsen blant dem som hadde stemmerett i 2015 og 2019	36
4. Deltakelse i politiske diskusjoner og informasjonskanaler i valgkampen	38
4.1. De fra EU-land i Øst-Europa, Afrika og Asia er generelt mindre interessert i politikk.....	38
4.2. Innvandrere snakker mindre om lokalpolitikk sammenliknet med øvrige velgere	39
4.3. Konsumerer mindre politisk nyhetsstoff.....	41
4.4. TV og avis er de dominerende mediene også for innvandrere.....	42
5. Partivalg	44
5.1. Oppslutningen om venstresidens partier høyere blant velgere med innvandrerbakgrunn	44
5.2. 5 av 10 menn med bakgrunn fra afrikanske og asiatiske land stemte Ap.....	46
5.3. Nedgang i oppslutning om Ap sammenliknet med tidligere	47
5.4. Lav valgdeltakelse i statsborgerlandet blant utenlandske borgere.....	48
6. Representanter	51
6.1. Innledning.....	51
6.2. 3 prosent av representantene har innvandrerbakgrunn	53
6.3. Svak økning i andelen med innvandrerbakgrunn	54
6.4. Flest representanter for venstresidens partier	57
6.5. Personstemmer	58
Referanser	62
Vedlegg A: Tabeller	64
Figurregister	68
Tabellregister	69

1. Innledning

Rapporten gir en samlet oversikt over personer med innvandrerbakgrunn sin deltakelse, stemmegivning og representasjon ved kommunestyrevalget i 2019. Personer med innvandrerbakgrunn sammenliknes med personer uten innvandrerbakgrunn først og fremst etter kjennetegnene kjønn, alder og utdanning. Det er så langt datamaterialet tillater det lagt vekt på å sammenlikne utviklingen over tid.

Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 ble gjennomført midt under Kommune- og regionreformen. Våren 2017 vedtok Stortinget å redusere antall kommuner i Norge fra 426 til 358. Kommunereformen var et initiativ fra Regjeringen Solberg for å endre kommuneinndelingen i Norge, med sikte på å legge grunnlag for det regjeringen kalte «større, mer robuste kommuner». Parallelt med kommunereformen ble det også gjennomført en regionreform som reduserte antallet fylker. Kommune- og regionreformen ble fullført 1.1 2020. Mens kommune- og fylkestingsvalget 2019 ble avholdt som om reformen allerede var gjennomført og sammenslåingene allerede hadde skjedd. I 2015 var det 428 kommune- og bystyre, mens det i 2019 skulle velges representanter til 356. 21 kommuner slås sammen til 47 nye kommuner. Antall fylker ble redusert til 11, Oslo inkludert. Antall fylkesting ble redusert fra 18 til 10.

Denne rapporten er en tabellbasert beskrivelse av status etter valget i 2019. Det benyttes utelukkende tabeller og ingen avanserte statistiske analyser. I kapittel 1 gjennomgår vi noen begreper og inndelinger i rapporten samt gir en beskrivelse av datakildene som er benyttet. I kapittel 2 gir vi en oversikt over stemmeberettigede personer med innvandrerbakgrunn og en beskrivelse av den historiske utviklingen. Forut for valget 2019 publiserte SSB foreløpige tall over stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn. I denne rapporten bruker vi de endelige tallene. I kapittel 3 viser vi valgdeltakelsen blant de stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn. Kapittel 4 handler om diskusjoner om politikk og valgkamp. Kapittel 5 handler om hvilke partier de med innvandrerbakgrunn stemte på i valget. I kapittel 6 viser vi hvor mange listekandidater med innvandrerbakgrunn det var i kommunestyrevalget 2019, og hvor mange som ble representanter etter valget.

1.1. Definisjoner

Stemmerettsvilkårene

Stemmerett ved stortingsvalg har norske statsborgere som fyller 18 år innen utgangen av valgåret, og som noen gang har vært folkeregisterført som bosatt i Norge. Stemmerett ved kommunestyre- og fylkestingsvalg har alle de som er stemmeberettiget ved stortingsvalg. I tillegg har nordiske statsborgere stemmerett dersom de ble registrert som bosatt i Norge senest 30. juni i valgåret. Andre utenlandske statsborgere har stemmerett dersom de har stått innført i folkeregisteret som bosatt i landet sammenhengende de siste tre årene før valgdagen.

De stemmeberettigede må være ført inn i manntallet. Manntallet er en systematisk oversikt over hvilke innbyggere som har stemmerett til valg. Manntallet er offentlig, og er lagt ut til offentlig gjennomsyn i periodene før valg både til Stortinget, fylkestinget og kommunestyret.

Innvandringskategori

I SSBs standard for gruppering av personer etter innvandringsbakgrunn deles befolkningen inn etter seks kriterier:

- A: Født i Norge med to norskfødte foreldre
- B: Innvandrere

- C: Norskfødte med innvandrerforeldre
- E: Utenlandsfødte med én norskfødt forelder
- F: Norskfødte med én utenlandsfødt forelder
- G: Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre

Inndelingen skiller ikke mellom norske og utenlandske statsborgere, og den sier heller ikke noe om hvor personene kommer ifra. I rapporten er følgende definisjoner sentrale:

Utenlandsk statsborger er personer som er bosatte i Norge med et annet statsborgerskap enn norsk. 96 prosent av disse er innvandrere, 1 prosent er norskfødte med innvandrerforeldre. Noen veldig få er født i Norge som norske statsborgere, og har senere byttet til et utenlandsk statsborgerskap.

Innvandrere er personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Innvandrere har på et tidspunkt innvandret til Norge og tatt norsk statsborgerskap.

Norskfødte med innvandrerforeldre er personer som er født i Norge av to foreldre som er født i utlandet, og som i tillegg har fire besteforeldre som er født i utlandet.

Person med innvandrerbakgrunn. Dette er en samlebetegnelse for personer som er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre.

Øvrig befolkning inkluderer personer født i Norge av to norskfødte foreldre, utenlandsfødte med én norskfødt forelder, norskfødte med én utenlandsfødt forelder, utenlandsfødte med to norskfødte foreldre og adopterte.

Landbakgrunn og fødeland

Fødeland er hovedsakelig mors bosted ved personens fødsel. Landbakgrunn er eget fødeland. For norskfødte er dette foreldrenes eventuelle utenlandske fødeland. Når begge foreldrene er født i utlandet, er de i de aller fleste tilfellene født i samme land. I tilfelle der foreldrene har ulikt fødeland, er det mors fødeland som blir valgt. I rapporten benyttes det en 8-delt landgruppering basert på verdensregioner, en 3-delt gruppering eller enkeltland avhengig av datakilden og analyseformål. Beskrivelse av grupperingene er plassert i teksten der det er relevant.

1.2. Datakilder

Stemmeberettigede

For å ha stemmerett i valg må man stå i manntallet i den kommunen en skal stemme. Folkeregisteret danner grunnlaget for manntallet. Folkeregisteret har en nøkkelrolle når det gjelder persondata i Norge. Siden 1946 har det i hver enkelt kommune vært et lokalt folkeregister som skal registrere alle bosatte i kommunen i samsvar med lov om folkeregistrering og forskrifter til loven. Folkeregistrene får meldinger om fødsler, dødsfall, giftermål, skilsmisser, flyttinger mv. fra ulike kilder. Det sentrale personregisteret (DSP) ble bygget opp i SSB mellom 1964-1966 med utgangspunkt i folketellingen i 1960, samtidig som det 11-sifrede fødselsnummeret ble innført som identifikasjon (Soltvedt 2004). Registeret inneholdt de som var med i folketellingen og senere alle som har vært bosatt i Norge fra og med 1. oktober 1964. Det norske folkeregisteret tildeler id-nummer, og det registrerer sentrale demografiske og juridiske opplysninger. SSBs befolkningsregister, som har Folkeregisteret i Skatteetaten som kilde, er grunnlaget for informasjon om de stemmeberettigedes bakgrunnskjennetegn som kjønn, alder og innvandringskategori. Andre relevante datasystemer er 'befolkningens høyeste utdanning' og system for persondata. Fra system for persondata hentes opplysninger om yrkesstatus (se Fedoryshyn og Nordby 2020).

Valgdeltakelse – avkryssede manntallslisters fra valgstyrene

I henhold til valgloven og forskriftene til valgloven skal velgerne «*krysses av i manntallet før de legger stemmesedlene i urnen*». Det pålegges også kommunene å oppbevare «avkryssede manntallslisters» i to valgperioder før de kasseres på en betryggende måte. Resultater fra de enkelte kommunene rapporteres inn via det elektroniske valgadministrasjonssystemet (EVA) til Valgdirektoratet. Valgdirektoratet har ansvar for de operative støtteoppgavene til kommuner og fylkeskommuner ved valggjennomføring, samt drift og forvaltning av EVA. I henhold til Statistikkloven og Valgloven leverer Valgdirektoratet data til SSB. Mange kommuner rapporterer også inn de avkryssede manntallslistene gjennom EVA. Fra 2013 har SSB kun benyttet direkte innsamling for de kommunene som ikke har levert denne informasjonen inn i EVA. I 2015 var det fulltelling i 27 kommuner med til sammen ca. 1 715 000 stemmeberettigede. Et utvalg på ca. 22 900 stemmeberettigede ble sendt til kommunene hvor det ikke var fulltelling. Fra 2019 har SSB et tilnærmet fullstendig register over valgdeltakelsen til alle stemmeberettigede.

SSBs mikrodata er laget til bruk for statistikkformål. På mikronivå kan det forekomme feil. Valgdeltakelse, det vil si stemt i valget, innebærer at den stemmeberettigede har vært i valglokalet og levert stemmeseddel. Den stemmeberettigede blir da krysset av manntallet. Vi vet ikke om stemmeseddelen blir forkastet. Det vil også være enkelte tilfeller hvor den stemmeberettigede ikke blir krysset av i manntallet, men allikevel leverer stemmeseddel. Det er derfor ikke 100 prosent overenstemmelse mellom valgdeltakelse og antall fordelte stemmer etter partier og lister, uoverensstemmelsen er imidlertid svært liten.

Velgerundersøkelser - Lokalvalgundersøkelsen 2019

Analysene av valgferd ut over valgdeltakelse i denne rapporten er fra intervjuundersøkelser blant utvalg av stemmeberettigede foretatt rett etter valget. Lokalvalgundersøkelsen 2019 gjennomføres i samarbeid med Institutt for samfunnsforskning (ISF) og trekkes i utgangspunktet blant et tverrsnitt av norske velgere uavhengig av innvandringskategori. Integreringsavdelingen i Arbeids og inkluderingsdepartementet (AID) finansierer et utvalg med innvandrerbakgrunn i undersøkelsen:

- Blant innvandrere ble det trukket 2 000 med landbakgrunn fra Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand. 3 000 fra Østeuropeiske EU-land og 3 000 blant personer med landbakgrunn fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig.
- Det ble trukket 1 000 stemmeberettigede under 35 år som er barn av personer med landbakgrunn fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig. Norskfødte er en relativt ung gruppe og de aller fleste har foreldre fra denne landgruppen.

Undersøkelsen har flere formål, men det samme skjemaet er benyttet til alle utvalgene. Innsamlings-metoden som ble benyttet blant personer med innvandrerbakgrunn var en selvadministrert web-undersøkelse. Det var mulig å svare på undersøkelsen på norsk, engelsk, polsk, litauisk, urdu og somali. Det ble sendt ut informasjon på e-post ved oppstart til alle som var trukket ut og hadde registrert e-postadresse i KRR (kontakt- og reservasjonsregisteret hos digitaliseringsdirektoratet). E-posten hadde tekst på bokmål, nynorsk og engelsk. De som ikke hadde registrert e-postadresse fikk tilsendt brev i posten.

Resultatene fra undersøkelsen er i sin helhet fremstilt i Kleven og Bergseteren (2022). Svarene på spørsmålene er fordelt etter blant annet innvandrerkategori og landgruppe. Rapporten inneholder også en beskrivelse av undersøkelsen. Undersøkelsen er også nærmere beskrevet i et eget dokumentasjonsnotat fra Seksjon for personundersøkelser som sto for datainnsamlingen (Falnes-Dalheim og Bye 2021).

2. Stemmeberettigede

2.1. 16 prosent av de stemmeberettigede hadde innvandrerbakgrunn i 2019

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 hadde nær 4,2 millioner personer stemmerett. Omlag 681 000 av disse hadde innvandrerbakgrunn, de var enten selv innvandrere eller barn av to innvandrere. 16 prosent av de stemmeberettigede i dette valget hadde innvandrerbakgrunn.

Innvandring til Norge fra nærliggende land som Sverige, Danmark og Tyskland har lang historie. Etter krigen kom det også innvandrere og flyktninger fra en rekke land i Europa. Blant annet kom det, etter oppstanden, flyktninger fra Ungarn som fikk permanent opphold og etter hvert ble norske statsborgere. Denne innvandringen var imidlertid svært beskjeden sett i dagens målestokk. Fra slutten av 1960-tallet ble Norge, i likhet med mange andre europeiske land, berørt av den globale sør-nord migrasjonen. Først kom arbeidsinnvandrere fra land i nærheten av Europa som Marokko og Tyrkia. Senere også fra Asia, spesielt kom det mange fra Pakistan (Brochmann og Kjeldstadli 2014). Fra 1980-tallet har det kommet flyktninger fra kriger, i Vietnam, Irak, Iran, Somalia, det tidligere Jugoslavia og Syria. I 2004 ble mange østeuropeiske land EU-medlemmer, og på grunn av EØS-avtalen økte dermed arbeidsinnvandringen til Norge fra disse landene. Siden 1983 har alle utenlandske borgere med lovlig opphold i Norge i minimum 3 år stemmerett ved lokalvalgene. Innvandrere og innvandrernes etterkommere har gått fra å være en svært beskjeden gruppe blant velgerne til å bli en større andel.

I SSBs standard for gruppering av personer etter innvandringsbakgrunn deles befolkningen inn etter seks kriterier: *Født i Norge med to norskfødte foreldre, Innvandrere, Norskfødte med innvandrerforeldre, Utenlandsfødte med én norskfødt forelder, Norskfødte med én utenlandsfødt forelder og Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre*. Inndelingen skiller ikke mellom norske og utenlandske statsborgere. I tabell 2.1 fremstiller vi antallet og andelen stemmeberettigede etter inndelingen og statsborgerskap.

Tabell 2.1 Antall og andel stemmeberettigede etter standard for gruppering av personer etter innvandringsbakgrunn, norsk eller utenlandsk statsborgerskap. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019

	Antall			Prosent av i alt		
	I alt	Norske statsborgere	Utenlandske statsborgere	I alt	Norske statsborgere	Utenlandske statsborgere
I alt	4 199 000	3 811 000	388 000	100,0	90,8	9,2
Født i Norge med to norskfødte foreldre	3 317 100	3 315 600	1 500	79,0	79,0	0,0
Innvandrere	620 700	245 100	375 600	14,8	5,8	8,9
Norskfødte med innvandrerforeldre	51 400	48 300	3 100	1,2	1,2	0,1
Utenlandsfødte med én norskfødt forelder	28 000	25 100	2 900	0,7	0,6	0,1
Norskfødte med én utenlandsfødt forelder	149 200	144 700	4 500	3,6	3,4	0,1
Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre	32 600	32 200	400	0,8	0,8	0,0

Kilde: Personer med stemmerett, Statistisk sentralbyrå

Størrelsen på gruppene er forskjellig. Født i Norge med to norskfødte foreldre er den største, 79 prosent tilhører denne gruppen. Innvandrere er den nest størst med rundt 15 prosent. Norskfødte med én utenlandsfødt forelder er tredje størst, mellom 3 og 4 prosent. Norskfødte med innvandrerforeldre er fortsatt en relativt beskjeden gruppe i størrelse, kun 1,2 av de stemmeberettigede faller i denne gruppen. Gruppen utenlandsfødte med to norskfødte foreldre innbefatter adopterte fra utlandet og er også liten. Det samme er tilfellet med utenlandsfødte med én norskfødt forelder.

2.2. Polen, Sverige, Pakistan, Litauen og Somalia er største enkeltland

I tabell 2.2 viser vi enkeltlandene med over 10 000 stemmeberettigede blant stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn, innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre og

statsborgerskap. Det er fem enkeltland med over 25 000 stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn: Polen, Sverige, Pakistan, Litauen og Somalia. Dette gjelder uavhengig av norsk eller utenlandsk statsborgerskap. Den største gruppen utenlandske statsborgere er fra Polen. Litt over 74 000 av de stemmeberettigede er innvandrere med polsk statsborgerskap. Den nest største gruppen er innvandrere med svensk statsborgerskap, litt over 30 000. Den tredje største gruppen er innvandrere med litauisk statsborgerskap, drøye 29 000. Ser vi på dem med innvandrerbakgrunn som har norsk statsborgerskap er det fem land det er flere enn 14 000 stemmeberettigede: Pakistan, Irak, Somalia, Vietnam, Iran. Pakistan er størst med nær 26 000, Irak og Somalia følger så med nær 20 000 og nær 17 har landbakgrunn fra Vietnam.

Tabell 2.2 Antall stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn etter utvalgte enkeltland og statsborgerskap. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Antall

	Norske statsborgere			Utenlandske statsborgere	
	I alt ¹	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre
Polen	80 300	5 404	729	74 130	38
Sverige	34 620	3 335	593	30 258	434
Pakistan	29 710	15 245	10 717	3 640	106
Litauen	29 670	857	6	28 804	6
Somalia	28 190	17 388	2 217	8 577	12
Irak	23 090	18 362	1 402	3 320	5
Tyskland	21 160	3 367	364	17 191	239
Danmark	19 150	3 015	711	14 792	627
Vietnam	18 230	12 026	4 948	1 251	:
Filippinene	17 880	9 903	813	7 136	25
Eritrea	17 650	6 469	523	10 660	:
Iran	17 560	12 633	1 498	3 417	9
Thailand	16 920	8 003	145	8 755	15
Russland	15 570	6 947	123	8 480	15
Tyrkia	14 700	8 243	3 684	2 718	58
Bosnia-Hercegovina	14 590	9 675	1 349	3 487	74
Afghanistan	14 200	9 742	184	4 270	:
Storbritannia	12 460	1 351	346	10 518	240
Syria	12 330	2 270	295	9 764	:
Sri Lanka	12 120	7 452	3 192	1 462	13
Kosovo	11 320	8 103	1 528	1 671	16
Romania	11 090	1 390	82	9 612	3
India	10 750	4 908	2 087	3 731	24

¹ Avrundet.

Kilde: Personer med stemmerett. Statistisk sentralbyrå,

Det er innvandrere i Norge fra 202 forskjellige land. I de fleste tilfeller er det hensiktsmessig å gruppere dem sammen siden det fra de fleste av landene er få personer. Vi benytter en 8-delt inndeling etter verdensregion. Denne inndelingen benyttes også i andre kapitler senere i rapporten. I noen tilfeller benytter også en enklere 3-delt inndeling.

- **Norden**
- **Vest-Europa utenom Norden** (Andorra, Belgia, Frankrike, Gibraltar, Hellas, Irland, Italia, Malta, Monaco, Nederland, Portugal, San Marino, Spania, Storbritannia, Sveits, Tyskland, Østerrike).
- **EU-land i Øst-Europa** (Bulgaria, Estland, Kroatia, Latvia, Polen, Romania, Litauen, Slovenia, Ungarn, Slovakia, Tsjekkia)
- **Øst-Europa utenfor EU**
- **Nord-Amerika og Oseania**
- **Afrika**
- **Asia med Tyrkia**
- **Sør og Mellom-Amerika**

Tabell 2.3 Antall stemmeberettigede i kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 etter innvandringskategori, landgruppe og statsborgerskap. Antall og prosent

	Antall			Prosent av alle stemmeberettigede		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
Øvrige norske borgere - i alt	3 516 673	1 750 486	1 766 187	83,8	41,7	42,1
Norskfødt med to norskfødte foreldre	3 314 777	1 648 070	1 666 707	78,9	39,2	39,7
Utenlandsfødt, en norskfødt forelder	25 070	12 506	12 564	0,6	0,3	0,3
Norskfødt, en norskfødt forelder	144 655	74 497	70 158	3,4	1,8	1,7
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	32 171	15 413	16 758	0,8	0,4	0,4
Norske borgere, innvandrere - i alt	245 078	114 305	130 773	5,8	2,7	3,1
Norden	7 804	3 204	4 600	0,2	0,1	0,1
Vest-Europa utenom Norden	7 502	3 670	3 832	0,2	0,1	0,1
EU-land i Øst-Europa	12 772	4 769	8 003	0,3	0,1	0,2
Øst-Europa utenfor EU	30 961	13 484	17 477	0,7	0,3	0,4
Nord-Amerika og Oseania	1 843	716	1 127	0,0	0,0	0,0
Afrika	47 838	24 857	22 981	1,1	0,6	0,5
Asia med Tyrkia	125 419	59 279	66 140	3,0	1,4	1,6
Sør og Mellom-Amerika	10 939	4 326	6 613	0,3	0,1	0,2
Norske borgere, norskfødte med innvandrerforeldre - i alt	48 335	24 685	23 650	1,2	0,6	0,6
Norden	1 629	793	836	0,0	0,0	0,0
Vest-Europa utenom Norden	1 299	662	637	0,0	0,0	0,0
EU-land i Øst-Europa	1 692	855	837	0,0	0,0	0,0
Øst-Europa utenfor EU	4 033	2 032	2 001	0,1	0,0	0,0
Nord-Amerika og Oseania	465	220	245	0,0	0,0	0,0
Afrika	6 808	3 493	3 315	0,2	0,1	0,1
Asia med Tyrkia	30 859	15 810	15 049	0,7	0,4	0,4
Sør og Mellom-Amerika	1 550	820	730	0,0	0,0	0,0
Utenlandske statsborgere - i alt	387 924	214 709	173 215	9,2	5,1	4,1
Norden	71 220	36 942	34 278	1,7	0,9	0,8
Vest-Europa utenom Norden	59 753	35 289	24 464	1,4	0,8	0,6
EU-land i Øst-Europa	137 209	86 450	50 759	3,3	2,1	1,2
Øst-Europa utenfor EU	18 735	7 011	11 724	0,4	0,2	0,3
Nord-Amerika og Oseania	9 973	5 035	4 938	0,2	0,1	0,1
Afrika	29 319	17 295	12 024	0,7	0,4	0,3
Asia med Tyrkia	54 062	23 481	30 581	1,3	0,6	0,7
Sør og Mellom-Amerika	6 433	2 522	3 911	0,2	0,1	0,1
Statsløs/Uoppgitt	1 220	684	536	0,0	0,0	0,0

Kilde: Personer med stemmerett. Statistisk sentralbyrå.

I tabell 2.3 fremstiller vi de stemmeberettigede etter innvandringskategori og kjønn. Innvandrere, som er blitt norske borgere, er fremstilt etter fødeland. Norskfødte med innvandrerforeldre er fremstilt etter mors fødeland. Utenlandske statsborgere er fremstilt etter statsborgerskap. Tre av de øvrige innvandringskategoriene er mulig å fremstille etter fødeland eller den ene forelderens fødeland. Men i denne sammenheng gjør vi ikke det. Gruppene 'utenlandsfødt, en norskfødt forelder' og 'utenlandsfødt, to norskfødte foreldre' er relativt små. I gruppen 'norskfødt, en norskfødt forelder og en utenlandsfødt forelder' er det flere, om lag 3 prosent av alle stemmeberettigede faller i denne kategorien. De fleste av disse har en utenlandsfødt forelder fra Sverige, Danmark eller andre land i Vest-Europa. I andre sammenhenger kan det være relevant og fordele dem etter den utenlandsfødte forelderens fødeland. Tabell 2.3 bekrefter inntrykket fra tabell 2.2. Det er et skille mellom utenlandske statsborgere og norske statsborgere med hensyn til landbakgrunn. De fleste med utenlandsk statsborgerskap er fra østeuropeiske EU-land, Norden eller andre vesteuropeiske land. Norske statsborgere med innvandrerbakgrunn kommer i større grad fra afrikanske og asiatiske land.

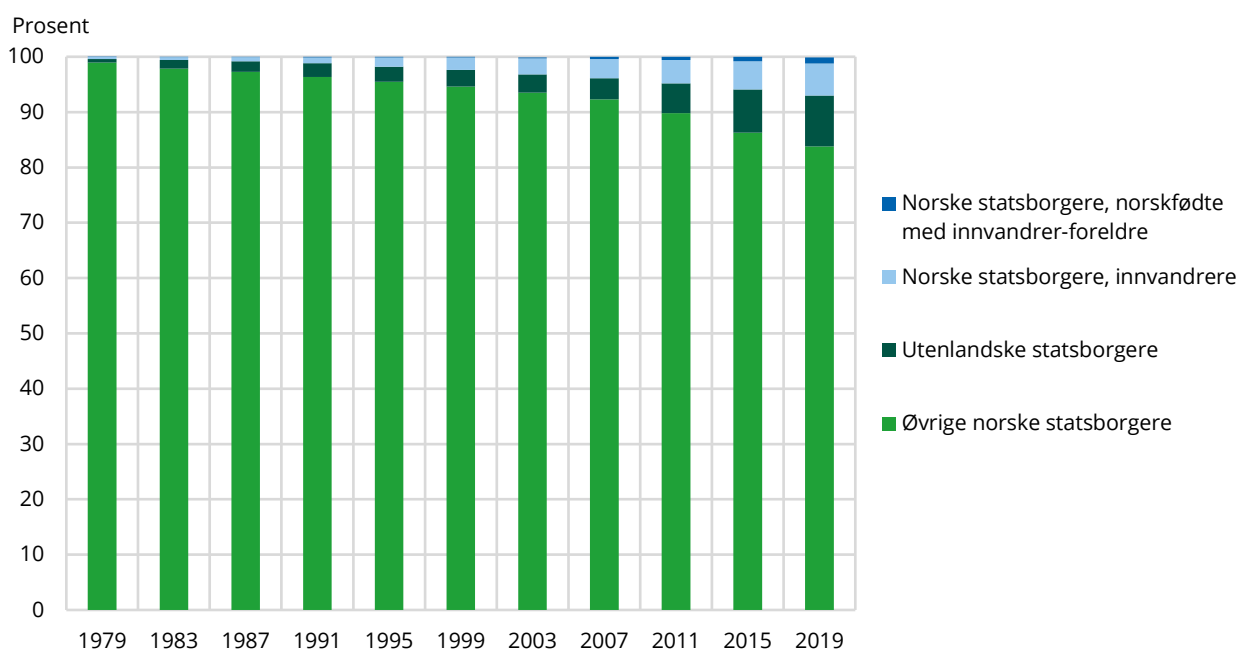
2.3. Dobling de siste tolv år

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 1979 var første gang også utenlandske statsborgere kunne stemme ved valg i Norge. I første omgang gjaldt dette bare nordiske borgere som hadde vært bosatt i Norge i tre år eller mer. Lovendringen kom som en følge av at spørsmålet om nordisk kommunal stemmerett og valgbarhet uavhengig av statsborgerskap ble reist i Nordisk Råd i 1972 ved et finsk regjeringsforslag. Bakgrunnen var det felles nordiske arbeidsmarkedet som hadde ført til at mange finske borgere bodde og arbeidet i Sverige. I 1975 kom en utredning fra Nordisk Råd hvor det ble konstatert at innføring av stemmerett og valgbarhet i bosettingslandet for borgere fra et annet nordisk land ikke skulle møte praktiske eller administrative vanskeligheter av større betydning. Tre års botid ble ansett som rimelig. Lovendringen som ga nordiske borgere stemmerett ble vedtatt 15. desember 1978. Da hadde allerede Sverige, Finland og Danmark innført samme lovendring. Men Sverige hadde gjort loven gjeldende for alle utenlandske statsborgere.

I odelstingsproposisjonen (nr 55 1977-1978) henvises det til innvandringsmeldingen 1975-1976 hvor det drøftes om også ikke-nordiske borgere skal få stemmerett på samme måte. Det ble fremmet flere representantforslag om dette. Regjeringen anbefalte å av «hensyn til innvanderne selv kan det derfor være grunn til å la spørsmålet om stemmerett og valgbarhet få noe lengre modningstid». Spørsmålet modnet frem til 8. april 1983, da ble loven endret til å gjelde alle utenlandske borgere med opphold i over tre år.

I 1979 var andelen stemmeberettigede personer med innvandrerbakgrunn kun 1 prosent, fire år etter, i 1983, var den omlag 2 prosent. 16 år senere, i 1999, var den 5 prosent. Etter EU-utvidelsen i 2004 økte arbeidsinnvandringen til Norge og dermed også antall utenlandske statsborgere med stemmerett. Andelen stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn har doblet seg fra 8 prosent i 2007 til 16 prosent i 2019. Det har vært en økning i alle kategoriene, men økningen har vært størst blant de utenlandske statsborgerne. Ved lokalvalget i 2011 var det cirka 200 000 utenlandske statsborgere med stemmerett, og i 2019 var tallet økt til 388 000. Det utgjorde da 9 prosent av alle stemmeberettigede.

Figur 2.1 Andel stemmeberettigede etter innvandringskategori. Kommunestyre- og fylkestingsvalgene 1979-2019

Kilde: Personer med stemmerett. Statistisk sentralbyrå, [Tallgrunnlag til figurer. Figurdata 2.1](#)

Tabell 2.4 Antall stemmeberettigede i alt og etter innvandringskategori og norske eller utenlandske borgere. 1979-2019

	I alt	Personer med innvandrerbakgrunn	Utenlandske statsborgere	Norske borgere, innvandrere	Norske borgere, norskfødte med innvandrerforeldre
1979	2 950 000	30 000	17 500	12 000	500
1983	3 099 000	67 000	49 000	17 000	1 000
1987	3 208 000	87 000	61 000	23 500	2 500
1991	3 310 000	120 000	82 000	34 500	3 500
1995	3 375 000	153 000	92 000	57 000	4 000
1999	3 440 000	186 000	102 000	79 000	5 000
2003	3 505 000	226 000	117 000	101 000	8 400
2007	3 613 000	279 000	137 000	128 000	13 500
2011	3 799 000	390 000	207 000	160 000	21 800
2015	4 017 000	551 000	313 000	204 000	33 800
2019	4 199 000	681 000	388 000	245 000	48 000

Kilde: Personer med stemmerett. Statistisk sentralbyrå.

Flest stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn i og rundt Oslo

Andelen stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn er relativt begrenset i de fleste norske kommuner når de avholder kommunestyrevalg. Ved kommunestyrevalget i 2019 var det stemmeberettigede innvandrere i alle de 356 kommunene. Men innvandrerandelen er veldig ulik i de forskjellige kommunene. Medianen er 10 prosent. Det er åtte kommuner med under fem prosent stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn. De fleste stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn bor i Oslo eller i de folkerike kommunene rundt Oslo. Det er kun to kommuner hvor de stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn utgjør 30 prosent eller mer, Oslo og Lørenskog. I Ullensaker, Drammen, Lillestrøm og Rælingen er andelen rundt 25 prosent. Men andelen utenlandske statsborgere og dermed innvandrerandelen er også høy i kommunene Båtsfjord og Gamvik i Finnmark. I disse kommunene er det imidlertid få stemmeberettigede.

Utviklingen er at det blir flere med innvandrerbakgrunn i de fleste kommunene. I 2015 var det 6 prosent av kommunene som hadde over 15 prosent med innvandrerbakgrunn. I 2019 var dette økt til 13 prosent. I 2015 hadde 58 prosent av kommunene en innvandrerandel på mellom 5 og 10 prosent, mens i 2019 var andelen sunket til 45 prosent. I 2019 var det kun 2 prosent av kommunene hvor innvandrerandelen var under 5 prosent, mens i 2015 var den 13 prosent. Kommunereformen har gjort at det har blitt færre småkommuner i Norge, i mange av disse kommunene var det en relativt lav andel med innvandrerbakgrunn, en virkning av reformen er dermed et det har blitt færre kommuner med en relativt lav andel stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn. Økningen i andelen kommuner med en høyere andel med innvandrerbakgrunn skyldes imidlertid neppe reformen, men først og fremst at det er flere med innvandrerbakgrunn som kan stemme i valgene.

Tabell 2.5 Kommuner med minimum 15,0 prosent stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019

Kommune	Innvandrerbakgrunn i prosent			Antall Stemmeberettigede i kommunen	
	I alt	Innvandrere, norske borgere	Norskfødte, norske borgere		Utenlandske statsborgere
0301 Oslo kommune	31	13	4	14	545 440
3029 Lørenskog	30	13	5	11	31 620
5443 Båtsfjord	27	4	0	23	1 760
5439 Gamvik	26	1	0	25	930
3033 Ullensaker	26	10	2	13	29 390
3005 Drammen	25	11	3	11	79 540
3030 Lillestrøm	25	10	3	11	65 980
3027 Rælingen	24	11	3	11	13 850
5014 Frøya	22	2	0	20	3 920
3036 Nannestad	22	7	1	14	10 570
3024 Bærum	21	7	1	13	96 990
3021 Ås	21	6	1	13	15 370
3042 Hemsedal	21	1	0	19	1 900
1108 Sandnes	21	7	1	13	59 130
5433 Hasvik	21	2	0	19	820
3049 Lier	20	7	1	12	20 440
1103 Stavanger	20	7	1	12	109 610
1835 Træna	20	2	0	18	350
3002 Moss	19	8	2	9	39 330
3025 Asker	19	6	1	12	72 070
3020 Nordre Follo	18	7	2	10	45 050
3031 Nittedal	18	6	2	10	18 290
1124 Sola	18	5	1	12	20 110
3003 Sarpsborg	18	9	1	8	44 860
3028 Enebakk	18	6	1	11	8 430
1514 Sande (Møre og Romsdal)	18	1	0	16	1 990
3019 Vestby	17	6	1	10	13 690
5056 Hitra	17	2	0	15	4 010
3014 Indre Østfold	17	7	1	10	35 410
3004 Fredrikstad	17	8	1	8	65 880
1525 Stranda	17	2	0	14	3 640
4222 Bykle	17	4	0	13	750
4204 Kristiansand	16	7	1	8	86 260
1106 Haugesund	16	5	1	11	29 520
1517 Hareid	16	5	1	11	3 960
3035 Eidsvoll	16	6	1	10	19 510
4601 Bergen	16	6	1	10	223 680
5406 Hammerfest	16	5	0	11	8 960
3804 Sandefjord	16	6	1	9	50 050
3023 Nesodden	16	4	1	11	15 050
1874 Moskenes	16	0	0	15	850
1516 Ulstein	16	4	0	12	6 550
3044 Hol	16	2	0	13	3 650
5434 Måsøy	15	2	0	13	1 010
5404 Vardø	15	2	0	13	1 720
3807 Skien	15	7	1	7	43 800
3032 Gjerdrum	15	4	1	11	5 220

Kilde: Personer med stemmerett. Statistisk sentralbyrå

3. Valgdeltakelse

3.1. Innledning

I fremveksten av de representative demokratiene sto kampen om allmenn stemmerett sentralt. Et representativt demokrati innebærer at folket velger seg representanter til de politiske beslutningsorganene. En mye brukt definisjon av demokrati lyder: «*Demokrati er et system for samfunnsstyre, der medlemmer av et samfunn i det store og det hele deltar eller kan delta direkte eller indirekte i utformingen av beslutninger som angår dem alle* (Cohen 1984:305)». Alle norske borgere kan delta i valgene, men ikke alle gjør det. Valgloven i Norge stiller ingen krav til et visst nivå på valgdeltakelsen. Nedgang i valgdeltakelse fra det ene valget til det andre kan tolkes som uttrykk for misnøye blant velgerne med tingenes tilstand, men lav valgdeltakelse kan også tolkes som at folk er fornøyd og mener de styrende gjør en såpass god jobb at det ikke er nødvendig å engasjere seg for å få forandringer. Blant valgforskere er det nok delte meninger om hvor klokt det er å rette inn tiltak for å forsøke å øke deltakelsen. Tiltak som kun øker deltakelsen kan føre til at stemmeberettigede som ikke setter seg spesielt godt inn i sakene, og hva de ulike partiene står for, i større grad vil stemme. Hvor klokt dette er kan diskuteres. Valgdeltakelsen er ikke bare en kvantitativ størrelse, en må også tenke på kvaliteten på deltakelsen (Offerdal 2003 og Saglie 2015 drøfter dette). Hvor viktig nivået på valgdeltakelsen er for legitimiteten til de demokratiske beslutningene som fattes vil variere innenfor ulike forståelser av demokrati. Vi skal i neste del raskt gå igjennom noen ulike perspektiver på demokrati. Demokrati er ikke et entydig begrep, det kan ha ganske ulik betydning (se Næss 1968)

Ulike perspektiver på demokrati

Det teoretiske perspektivet som nok er mest utbredt i faglitteraturen er *konkurransedemokratiet*. Dette perspektivet er godt oppsummert i en berømt spissformulering av Joseph Schumpeter: «*the democratic method is that institutional arrangement for arriving at political decisions in which individuals acquire the power to decide by means of a competitive struggle for the people's vote* (Schumpeter 1942/1987:299). Det sentrale her er at ulike elitegrupper konkurrerer om makten gjennom regelmessige og frie valg. Velgernes primære oppgave er å kontrollere at de folkevalgte utfører jobben sin på en måte som er i samsvar med velgernes interesser. Hvis de folkevalgte ikke gjør jobben sin, slik velgerne ønsker, kan velgerne la være å gjenvelge dem ved neste valg.

I større grad enn "konkurransedemokratene" legger teoretikerne innen *deltakerdemokratiet* vekt på den enkelte samfunnsborgers engasjement og involvering i de politiske prosesser (Pateman 1970). Her vil en være opptatt av i hvilken grad folk flest har samme evne og mulighet til å delta i beslutninger som angår dem. Demokrati er ikke bare et spørsmål om å kunne velge mellom konkurrerende eliter med jevne mellomrom, det legges også vekt på valgdeltakelsens egenverdi ved at den bidrar til kunnskap, innsikt, samfunnsansvar og selvaktelse for den som deltar (Lafferty 1983).

I *deliberativt demokrati* er en mer opptatt av hva slags deltakelse som foregår enn hvor mye deltakelse det er fra samfunnsborgerne. Ordet deliberasjon stammer fra latin (*deliberatus*) og betyr overveielse eller rådslaging. En kritikk her av både konkurransedemokratiet og deltakerdemokratiet er at de er for opptatt av hvordan man aggregerer, registrerer og oppsummerer samfunnsborgernes preferanser om politikk, og ikke like opptatt av hvordan preferansen er blitt til. Hovedsaken i et deliberativt demokrati er meningsdannelsen, og idealet er at det skal foregå en fri og saklig utveksling av argumenter, slik at man kan komme frem til felles enighet (Habermas 1996, Elster 1998). I dette perspektivet er politikk noe mer enn flertallsbeslutninger og fokus settes på argumentene og gjensidige overveielser.

I de senere år er det flere tatt til ordet for at likhetsidealet har en sentral plass i demokratisk teori. Det er ikke nok at innbyggerne har sivile rettigheter og kan stemme, man må aktivt fremme tiltak for at alle *kan* delta på like vilkår (Rawls 2005). Noen betegner dette som *egalitært demokrati* (Sigman og Lindberg 2019). Det er på ingen måte en motsetning mellom dette og «klassiske»

demokratiteoretikere som for eksempel Robert A. Dahl. Det er også en betydelig overlapp med det deltakerdemokratiske perspektivet. Men det kan hevdes at det er en fornyet interesse for forskjellene mellom de juridisk demokratiske rettighetene og friheten innbyggerne har, og i hvilken grad de er likt fordelt mellom innbyggerne.

Er høy valgdeltakelse viktig?

Hvor viktig nivået på selve valgdeltakelsen eller forskjeller i valgdeltakelse for ulike grupper i samfunnet er, vil være forskjellig innen de ulike demokratiperspektivene. Svingninger i valgdeltakelsen og forskjeller mellom grupper i valgdeltakelse anses for å være av størst betydning i det deltakerdemokratiske perspektivet. I dette perspektivet blir gjerne høy deltakelse i valgene sett på som et mål i seg selv. Men enda viktigere er det at det ikke er betydelige forskjeller mellom ulike grupper i samfunnet. Dette er også selvsagt helt sentralt i egalitært demokrati.

Innen konkurransedemokratiet vil det viktigste være at samfunnsborgerne har institusjonelle rettigheter til å stemme og at det ikke er store hindringer for å kunne delta ved valgene. Eventuelle svingninger i valgdeltakelse eller forskjeller mellom grupper i valgdeltakelse vil ofte bli sett på som mindre viktig. Det er ikke noe poeng at deltakelsen er høyest mulig. Høy og særlig raskt økende valgdeltakelse kan være et signal om underliggende uro og sterke motsetninger i samfunnet. Veldig høy deltakelse kan tyde på at uvitende velgere med begrenset interesse og kunnskap om politikk stemmer ved valgene. Det har blitt hevdet at mange av disse velgerne kan være intolerante, bærere av autoritære holdninger og lite motstandsdyktige overfor sterke ledere (Schumpeter 1942; Lipset 1981). På den annen side vil også konkurransedemokrater hevde at svært lav valgdeltakelse og svært store forskjeller i valgdeltakelse over tid ikke er bra for demokratiet.

For tilhengere av deliberativt demokrati er ikke nivået på valgdeltakelsen nødvendigvis så viktig. Det er meningsprosessene som går forut for og uavhengig av valgene som betones. Argumentenes egyptyngde kan komme i konflikt med idealet om én person, én stemme (Rasch 2000:42). Tilhengere av deliberativt demokrati vil nok ikke mene at nivået på valgdeltakelsen er uviktig siden det er nødvendig å ha en viss bredde i argumentasjonen, men det er ikke det viktigste i det representative demokrati.

Hva kan forklare nivået på valgdeltakelse?

Det er ingen som kan gi et enkelt og entydig svar på hvorfor noen velger å stemme, mens andre lar det være. Det er lagt frem flere ulike forklaringsmodeller for variasjoner i valgdeltakelse. Noen tar utgangspunkt i institusjonelle rammebetingelser, andre er opptatt av den sosiale og politiske konteksten, mens andre er mest opptatt av trekk ved individene. Skal en forsøke å forklare forskjeller i valgdeltakelse vil nok de fleste se på samspillet mellom rammebetingelser, sosial og politisk kontekst og trekk ved individene.

Rammebetingelser

De største forskjellene i valgdeltakelse mellom land kan knyttes til forskjellige institusjonelle rammebetingelser med hensyn til valgordningen eller valgsystemet. I Belgia, Australia, New Zealand og Luxemburg er det for eksempel obligatorisk å stemme ved valgene, og disse landene ligger dermed også på topp i internasjonale sammenlikninger. I Norge er man automatisk med i manntallet og kan stemme, mens i USA må man selv aktivt registrere seg som velger. Valgdeltakelsen er lavere i USA enn i Norge.

Land med proporsjonale valgsystemer (flere partilister i flermanskretser) har gjerne høyere valgdeltakelse enn land med flertallsvalg i enmannskretser. Dette kan skyldes at velgerne i land med proporsjonalvalg har flere valgmuligheter og ikke «kaster bort» stemmen på partier eller kandidater som ikke kommer inn i den valgte forsamlingen. I Sverige har de lokalvalg og rik valg på samme dag, noe som sannsynligvis gir en høyere valgdeltakelse for lokalvalget sammenliknet med lokalvalget i Norge, som er et separat valg. Valg over flere dager med mulighet til å forhåndsstemme kan gi

høyere valgdeltakelse sammenliknet med et valg som avholdes på kun én dag. Hvor betydningsfullt valget er for politikktutforming i samfunnet påvirker også valgdeltakelsen. For eksempel er deltakelsen til fylkestingsvalgene i Norge lavere enn deltakelsen til stortingsvalgene og kommunestyrevalgene, samtidig som fylkestinget oppfattes som et mindre viktig styringsnivå, og fylkespolitikken oppfattes som mindre betydningsfull for folks hverdag. På samme måte er også legitimiteten til det organet det skal velges representanter til, viktig for valgdeltakelsen.

Institusjonelle rammebetingelser som har betydning for valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn handler også om hvilke tiltak myndighetene retter mot innvandremiljøer. I Norge brukes det statlige midler til informasjons-kampanjer på ulike språk og opplysningskampanjer i innvandremiljøer, organisasjoner og nettverk. Hvis myndighetene ikke foretok slike tiltak ville sannsynligvis valgdeltakelsen blant dem med innvandrerbakgrunn ha vært lavere.

Partiene oversetter også valgkampmateriellet sitt til flere av minoritetsspråkene i Norge. I nominasjonsprosessene sørger også partiene for at enkelte av kandidatene på listene har innvandrerbakgrunn. Valgordningen i Norge gjør det mulig ved kommunestyre- og fylkestingsvalgene å gi kandidater personstemmer, slik at velgerne kan påvirke hvem som kommer inn i de folkevalgte organene. Det er grunn til å tro at en valgordning som gir velgerne liten innvirkning på hvilke kandidater som blir valgt inn, vil føre til lavere valgdeltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn i lokalvalgene.

Sosial og politisk kontekst

Den sosiale konteksten individet beveger seg i, familien, blant venner, naboer, arbeidskollegaer osv. vil påvirke om en velger å stemme eller bli hjemme på valgdagen. Kjennetegn ved nærmiljøet der en bor kan bidra til å stimulere eller svekke valgdeltakelsen. De tidligste analysene og forsøk på å forklare forskjeller i valgdeltakelse mellom sosiale grupper baserte seg på fremstillinger av valgdeltakelse i ulike geografiske områder. For eksempel den såkalte *Tingstens lov om sosial gravitasjon*, som sier at valgdeltakelsen innen en sosial gruppe øker med den relative styrken til gruppen i valgdistriktet (Tingsten 1937:230). Det samme fenomenet ligger til grunn for såkalt «krysspress». Individet kan komme i klemme mellom egne oppfatninger og de oppfatninger som dominerer i nærmiljøet. Individet kan løse dette dilemmaet ved ikke å delta i valget (Lazarfeld et al. 1948).

I studier av forskjeller i valgdeltakelse mellom Norge og USA på 1960-tallet ble det pekt på at valgdeltakelsen var høyere i Norge blant arbeidere og småkårsfolk fordi lekmannsbevegelsen, arbeiderbevegelsen og målbevegelsen hadde mobilisert «vanlige folk» og disse hadde «sine egne partier» å stemme på. I USA med to dominerende partier med svakere bånd til sivile organisasjoner var det dermed større forskjeller.

Den politiske konteksten, den politiske rammen rundt et valg, kan ha betydning for valgdeltakelsen. Hvis det er lav intensitet i valgkampen, eller det er vanskelig for de stemmeberettigede å se forskjell på de ulike politiske alternativene, kan det føre til lavere valgdeltakelse. Hvis det er klare forskjeller på partiene og kandidatene, er det sannsynlig at dette virker stimulerende for valgdeltakelsen (Campbell 1966). Dette benyttes gjerne som forklaring på den høye deltakelsen i stortingsvalgene i 1965 og 1985, hvor det var en klar borgerlig og sosialistisk blokk som stilte til valg.

På samme måte kan nedgangen i valgdeltakelsen på 1990-tallet forklares med uklare regjeringalternativer, og at noen velgere lar være å stemme i situasjoner hvor de er uenige med eget parti i viktige spørsmål. I begynnelsen av 1990-årene var Norge preget av den forestående avstemningen om norsk EU-medlemskap i 1994. EU-saken preget det politiske liv og valgkampene utover på 1990-tallet. Noen av partiene som gikk inn for norsk medlemskap i EU, som for eksempel Arbeiderpartiet, hadde også mange velgere som stemte mot norsk EU-medlemskap. Det er tegn som tyder på at mange av disse opplevde krysspress og lot være å delta i valget (Valen 1999:115).

Velgere som hadde holdt fast på det samme partiet tidligere, ble mindre partitroe, og samtidig ble flere hjemmesittere. EU-saken førte til at den klare blokkdannelsen mellom en borgerlig og en sosialistisk blokk ble svekket. Det ga uklare regjeringsalternativer ved flere av valgene.

I analyser av innvandrere og valgferd er det fruktbart også å inkludere transnasjonale relasjoner (Rogstad 2007). Mange med innvandrerbakgrunn er deltakere i nettverk på tvers av nasjonalgrensene. De kan ha utstrakt kontakt med familie, venner osv. i opprinnelseslandet. I vår tid er det selvsagt lett å ha samkvem selv om man ikke geografisk bor i samme område. I denne sammenhengen kan det for eksempel virke positivt inn på valgdeltakelsen hvis noen opinionsledere forsøker å påvirke andre i det samme nettverket til å stemme på et parti hvor noen fra det samme innvandringsmiljøet stiller på liste.

Studier av geografisk mobilitet viser at folk som flytter til et nytt sted er mindre integrert i lokale nettverk sammenliknet med fastboende, noe som bidrar til lavere valgdeltakelse blant disse (Pettersen 1988). I analysen av innvandreres valgdeltakelse er dette relevant, både med hensyn til hvilke politiske ressurser innvandrere har med seg når de ankommer, og i hvilken grad de sosialt og politisk integreres i det norske demokratiet.

Mange av innvandrerne i Norge kommer fra land hvor en ikke er vant til å ha frie valg, mens andre kommer fra land hvor valgdeltakelsen er lav. Mange er arbeidsinnvandrere som har tenkt å være relativt kort her i landet og derfor ikke ønsker å sette seg inn i norsk politikk. Det er også mange tegn på at erfaringene fra hjemlandet preger valgferden. De som kommer fra land med relativt høyt politisk engasjement, tar i større grad del i det politiske liv i sitt nye land sammenliknet med innvandrere som kommer fra land med relativt lavt politisk engasjement.

Politiske ressurser betyr mye for valgdeltakelsen

I studier av valgdeltakelse er det lang tradisjon for å ta utgangspunkt i individets sosiale og økonomiske bakgrunn (Tingsten 1937, Lipset 1960). Sentralt her er begrepet «politiske ressurser». Med politiske ressurser menes alle former for egenskaper et individ kan gjøre bruk av for å få innflytelse i samfunnet (Dahl 1963). Stemmerett er i seg selv en politisk ressurs som er likt fordelt, men det er i tillegg mange andre politiske ressurser som er ulik fordelt i samfunnet. Personlige egenskaper som skaper politiske ressurser, eller innsatsfaktorer, som gjør enkeltpersoner bedre rustet og motiverte til å stemme i valget er for eksempel utdanningsnivå, god økonomi og stort sosialt nettverk. Individets koplinger til grupper, organisasjoner og partier spiller en sentral rolle ved at dette bidrar til sosial og politisk integrasjon (Dahl 1963). Dess høyere sosial status en har og jo bedre integrert en er i samfunnet jo høyere er valgdeltakelsen.

I tabell 3.1 ser vi valgdeltakelse etter kjønn, aldergrupper og utdanningsnivå (tabellen skiller ikke mellom innvandrere og ikke-innvandrere). Valgdeltakelsen er høyere blant kvinner sammenliknet med menn. I 2019 var valgdeltakelsen lavest blant menn med kort utdanning i aldersgruppen 18- 34 år, her var deltakelsen 39 prosent. Deltakelsen blant kvinner med tilsvarende utdanning og i tilsvarende alder var 48 prosent, altså 9 prosentpoeng høyere. Blant menn som var 70 år eller eldre med lang utdanning var deltakelsen på 87 prosent. Blant kvinner over 70 år med lang utdanning var deltakelsen omtrent på samme nivå, 85 prosent.

Statistikken viser at personer som ikke er tilknyttet arbeidslivet, som lever av trygde og andre sosiale overføringer, har lavere valgdeltakelse enn de som er yrkesaktive. Det er også solid valgdeltakelse blant personer som har vært i arbeid, men som har pensjonert seg. Personer med yrker som krever universitets- og høyskoleutdanning, stemmer oftere enn personer med yrker som krever kortere skolegang (Kleven 2019b). Personer med høy inntekt har høyere valgdeltakelse enn personer med lav inntekt (Kleven og Normann 2021). Når vi skal analysere forskjeller og likheter i valgdeltakelse mellom innvandrere og øvrige, må vi ta hensyn til alder og utdanningsnivå. Hvis stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn i gjennomsnitt er yngre og har i gjennomsnitt lavere utdanning enn den øvrige befolkningen vil de sannsynligvis også ha lavere valgdeltakelse. Det er

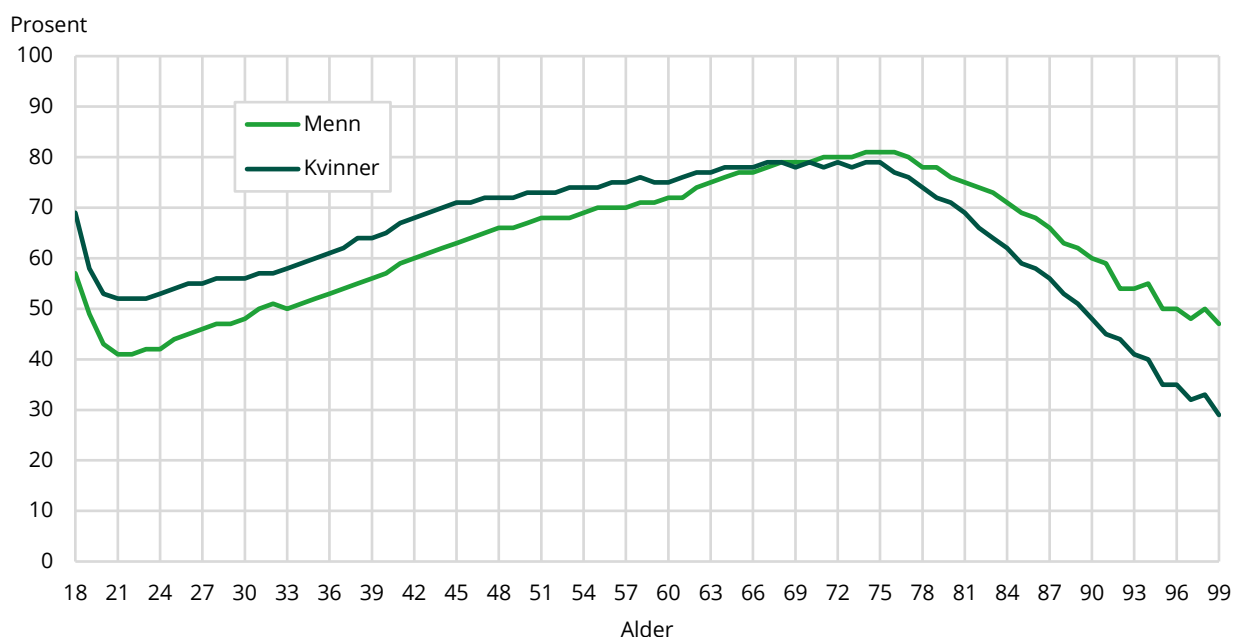
derfor viktig å sammenlikne stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn med den øvrige befolkningen innenfor samme aldersgruppe og samme utdanningsnivå.

Tabell 3.1 Valgdeltakelse etter kjønn, aldersgrupper og utdanningsnivå for alle stemmeberettigede. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015 og 2019.

	2015			2019		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	60	57	62	65	62	67
Alder						
18-34	43	39	47	51	47	56
35-49	60	56	63	63	60	67
50-69	70	68	72	74	72	76
70 eller eldre	69	72	66	73	76	70
Utdanningsnivå						
Grunnskole	43	40	45	50	48	53
Videregående skole	61	60	63	66	65	68
Universitets- og høgskoleutdanning	75	74	76	79	79	79
Grunnskole						
18-34	33	31	36	43	39	48
35-49	35	33	36	44	42	46
50-69	53	51	55	59	57	60
70 eller eldre	55	58	54	58	63	55
Videregående skole						
18-34	40	39	42	50	47	53
35-49	59	57	61	62	60	64
50-69	71	69	72	75	74	77
70 eller eldre	73	76	72	76	79	74
Universitets- og høgskoleutdanning						
18-34	61	59	62	68	66	69
35-49	76	74	77	79	78	79
50-69	83	81	85	86	85	86
70 eller eldre	83	85	82	86	87	85

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Valgdeltakelsen er høyere blant førstegangsvælgerne (18 og 19 åringene) sammenliknet med andre unge som er i 20 årene. Mønsteret vi ser i figur 3.1 er uttrykk for at «valgdeltakelsen svinger over livsløpet». De yngste går fortsatt på skolen, bor hjemme hos foreldrene og har en stabil livssituasjon. Personer i 20-årene befinner seg i større grad i en overgangsfase i livet, de kan ha flyttet fra sitt hjemsted for å ta utdanning eller gjennomføre militærtjeneste. Slike overgangsfaser er gjerne forbundet med mindre interesse for politikk. Når de unge senere begynner å arbeide, stifter familie og blir integrert i et lokalmiljø, stiger deltakelsen igjen. Personer som er vant til å stemme ved valget, fortsetter å gjøre det når de når pensjonsalder. Den bratte nedgangen i 80-årsalderen skyldes trolig alderdommen i seg selv og sviktende helse. Analyser av paneldata, hvor vi følger de samme individene, viser at når de unge blir eldre stemmer de i større grad, slik at formen på kurvene i figuren blir omtrent den samme uavhengig av hvilket år vi ser på. Det er altså snakk om en livsfaseforklaring i større grad enn en kohortforklaring (Kleven 2019a).

Figur 3.1 Valgdeltakelse etter alder og kjønn for alle stemmeberettigede. Kommunestyre og fylkestingsvalget 2019. Prosent

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Rasjonelt aktørperspektiv og borgerplikt

Forskjellene i valgdeltakelse kan ikke forklares utelukkende på bakgrunn av «trekk ved individene» som sosial status eller grad av integrering. Det er mange eksempler på at folk med høy sosial status sitter hjemme på valgdagen, og det er på den annen side mange eksempler på folk med lav status som deltar i valgene.

Det må også være andre forhold som spiller inn. Det eksisterer også en norm, nærmest en borgerplikt, i moderne demokratier om å stemme. Hvis det eksisterer en «borgerplikt», en moralsk forpliktelse til å stemme og de fleste medlemmene i et samfunn følger denne normen, vil en som medlem bli utsatt for press for å følge den. Normer skiller seg fra verdier ved at det å bryte normen kan få konsekvenser sosialt. De litt nedsettende begrepene «sofavelger» og «hjemmesitter» er et uttrykk for normen at det er en borgerplikt å benytte stemmeretten. Et eksempel på at denne normen eksisterer finner vi i velgerundersøkelsene, hvor en liten andel, mellom 4 og 5 prosent, oppgir at de stemte i valget uten at de faktisk gjorde det, mens andelen som oppgir at de ikke stemte i valget, men som allikevel gjorde er på rundt 1 prosent (Kleven 2022).

Utfra et rasjonelt aktørperspektiv kan det forklares hvorfor noen bryter normen om å stemme. Anta at velgere som vurderer å stemme, tar en avgjørelse på samme måte som de ville gjøre ellers i dagliglivet: Hvis fordelene for den enkelte velger overstiger ulempene ved å stemme, deltar man i valget, hvis ikke blir man hjemme (Downs 1957). I et snevert nytte- og kostnadsperspektiv er det lite rasjonelt for den enkelte å stemme, siden den enkelte velgers stemme som regel har svært liten betydning for valgresultatet. Det skal svært lite til før kostnader som tidsbruk og eventuelle reiseutgifter overstiger nytten for den enkelte velger. Dette betegnes som «stemmeparadokset».

Til tross for at det er «irrasjonelt» å stemme, stemmer flertallet av velgerne i Norge. Folk stemmer heller ikke nødvendigvis fordi de tror de får individuell innflytelse, men fordi de stimuleres av å kunne uttrykke sine meninger og delta i den demokratiske prosessen. Dermed kan det rasjonelle aktørperspektivet ikke brukes som forklaring på hvorfor folk stort sett stemmer. Derimot viser det seg at rasjonelle vurderinger har større betydning for dem som hverken føler noe «borgerplikt», eller er spesielt opptatt av politikk. Studier viser at blant dem som ikke ser det som en borgerplikt,

synker valgdeltakelsen hvis de mener det ikke spiller noen rolle hvem som vinner valget, at utfallet av valget med høy sannsynlighet er gitt, eller det er vanskelig å få avlagt stemme (Blais 2000).

I velgerundersøkelsen har vi stilt to spørsmål om «borgerplikt» til velgerne.

- *Noen mener det er en borgerplikt å stemme ved valg, andre mener man bare bør stemme når valget oppleves som viktig for en selv. Hvilket av disse standpunktene er du mest enig i?*
- *Ville du føle det som ubehagelig å fortelle venner eller kjente at du ikke stemte ved et kommunevalg?*

Blant dem som svarte i undersøkelsen var det 79 prosent som var mest enig i at det er en borgerplikt å stemme ved valg. Blant dem som stemte i valget var det 90 prosent som var enige i at det er en borgerplikt, mens blant dem som ikke stemte var det 53 prosent som var enige i det. 51 prosent av alle velgere ville følt det ubehagelig å fortelle venner eller kjente at de ikke stemte ved et kommunevalg. Blant dem som ikke stemte var det 30 prosent som følte det, mens tilsvarende tall for dem som stemte var 60 prosent.

Tabell 3.2 Andel etter to påstander om borgerplikt og ville føle det ubehagelig å fortelle at jeg ikke stemte i valget. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 prosent

	Man bør bare stemme når det er viktig for en selv		Borgerplikt å stemme ved valg		Antall personer
	Ikke ubehagelig å fortelle at jeg ikke stemte	Ubehagelig å fortelle at jeg ikke stemte	Ikke ubehagelig å fortelle at jeg ikke stemte	Ubehagelig å fortelle at jeg ikke stemte	
I alt	100	17	4	32	3 971
Stemte ikke i valget	100	40	7	30	703
Stemte i valget	100	7	3	33	3 268

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

Hvis vi ser på hvordan velgerne svarte på begge spørsmålene, ser vi at blant dem som stemte er det kun 7 prosent som mener man bare bør stemme når valget oppleves som viktig for en selv, og som oppgir at de ville følt det som ubehagelig å fortelle venner eller kjente at en ikke stemte ved et kommunevalg (tabell 3.2). I motsatt enda av skalaen er det 57 prosent av dem som stemte som oppgir at å stemme er en borgerplikt, og de ville følt det som ubehagelig å fortelle venner eller kjente at en ikke stemte ved et kommunevalg. Blant dem som ikke stemte er tilsvarende tall 40 prosent (bør bare stemme når det er viktig for en selv og ikke følt det ubehagelig å fortelle at en ikke stemte), mot 23 prosent (å stemme er en borgerplikt og ville følt det ubehagelig å fortelle at en ikke stemte). Tallene i tabell 3.2 viser at det er mange som føler at det er en «borgerplikt å stemme».

3.2. Valgdeltakelsen er lavere blant dem med innvandrerbakgrunn

Valgdeltakelsen er lavere blant innvandrere sammenliknet med den øvrige befolkning. Det har den vært siden alle utenlandske statsborgere fikk stemmerett og SSB begynte å måle dette i 1983 (jmf kapittel 3.4). Dette gjelder også ved stortingsvalgene (Kleven 2019c). Ved det siste lokalvalget var valgdeltakelsen blant øvrige norske velgere 70 prosent, den var 45 prosent blant innvandrere som er blitt norske statsborgere, 46 prosent blant norskfødte med to innvandrerforeldre og 32 prosent blant utenlandske statsborgere. Valgdeltakelsen gikk generelt opp i 2019 sammenliknet med 2015, det gjelder uavhengig av innvandringskategori. Det gjelder også uavhengig av bakgrunnsvariabler som kjønn, aldersgruppe og utdanningsnivå. Blant øvrige norske velgere mellom 18 og 19 år gikk deltakelsen opp fra 51 til 62 prosent, blant norskfødte med to innvandrerforeldre gikk den opp fra 39 til 49 prosent.

Deltakelsen er høyere blant kvinnene sammenliknet med mennene for alle kategoriene, og den er høyest blant dem mellom 45 og 80 år. Videre er den høyest blant dem med universitets- eller høyskoleutdanning. Dette gjelder uavhengig av innvandringskategori. Forskjellene består når vi kontrollerer for viktige bakgrunnsvariabler. For eksempel er deltakelsen lavere blant innvandrerne med universitetsutdanning sammenliknet med øvrige velgere med samme utdanningsnivå. Den er

83 prosent blant øvrige norske velgere med universitetsutdanning og 56 prosent blant innvandrere som er blitt norske statsborgere med tilsvarende utdanning. Forskjellene er faktisk større jo høyere utdanningsnivået er, blant dem med grunnskole er deltakelsen 53 prosent blant øvrige velgere, mens den er 41 prosent blant innvandrere som er blitt norske statsborgere med tilsvarende utdanning. I kapittel 3.3 skal vi også se på flere bakgrunnsvariabler, men konklusjonen er at forskjellene består.

Tabell 3.3 Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe, kjønn, alder og utdanningsnivå. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015 og 2019. Prosent

	Øvrige norske		Innvandrere, norske borgere		Norskfødte med innvandrerforeldre		Utenlandske borgere	
	2015	2019	2015	2019	2015	2019	2015	2019
I alt	64	70	40	45	38	46	29	32
Menn	62	68	40	44	35	43	25	27
Kvinner	66	72	41	46	42	50	34	37
Alder								
18-19 år	51	62	27	38	39	49	19	28
20-24 år	38	50	23	30	32	40	16	22
25-44 år	57	64	36	41	39	45	25	28
45-66 år	71	77	45	50	66	72	36	37
67-79 år	77	80	53	52	83	81	48	54
80 år eller eldre	57	63	49	47	:	71	36	39
Utdanningsnivå								
Uoppgitt eller ingen fullført utdanning	15	22	22	24	11	10	14	20
Grunnskole	47	53	37	41	33	41	26	30
Videregående skole	64	70	41	46	39	47	26	29
Universitets- og høgskoleutdanning	80	83	51	56	53	60	42	47

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Deltakelsen er lavest blant utenlandske statsborgere fra EU-land i Øst-Europa

I tabell 3.4 benytter vi en tredelt landinndeling, det gir en rask oversikt og gjør at vi kan sammenlikne bak i tid hvor datagrunnlaget var mer begrenset. Det er først ved de to siste lokalvalgene at datagrunnlaget er stort nok til å dele inn mer detaljert. Senere i kapittelet skal vi se mer på detaljer og i enkelte tilfeller også enkeltland.

- **Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand:** (Danmark, Grønland, Finland, Færøyene, Island, Sverige, Andorra, Belgia, Frankrike, Gibraltar, Hellas, Irland, Italia, Malta, Nederland, Liechtenstein, Luxembourg, Monaco, Portugal, San Marino, Spania, Storbritannia, Sveits, Tyskland, Østerrike, Vatikanstaten, Guernsey, Jersey, Man, Kypros, Israel, USA, Canada, Australia og New Zealand).
- **EU-land i Øst-Europa:** (Bulgaria, Estland, Kroatia, Latvia, Litauen, Polen, Romania, Slovakia, Slovenia, Tsjekkia og Ungarn).
- **Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa** forøvrig.

Valgdeltakelsen er høyest blant innvandrere fra landgruppen, 'Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand', spesielt blant dem som har blitt norske statsborgere, i 2019 var deltakelsen 64 prosent. Til sammenlikning var den 44 prosent blant innvandrere fra 'Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa for øvrig', som var blitt norske statsborgere. Blant utenlandske statsborgere er generelt deltakelsen lavere, den er 50 prosent for dem med statsborgerskap fra Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand, mens den er 36 prosent for dem med statsborgerskap fra 'Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa for øvrig'. For utenlandske

statsborgere fra EU-land i Øst-Europa er den helt nede i 10 prosent. Blant innvandrere herfra som er blitt norske statsborgere er deltakelsen høyere, 45 prosent.

Tabell 3.4 Valgdeltakelse etter innvandringskategori og 3-delt landgruppe. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2007-2019. Prosent

	2007	2011	2015	2019
I alt	62	65	60	65
Norske statsborgere uten innvandrerbakgrunn	63	66	64	70
Norske statsborgere, innvandrere	41	43	40	45
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	66	65	61	64
EU-land i Øst-Europa	42	44	37	45
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig	37	41	39	44
Norske statsborgere, norskfødte med innvandrerforeldre	35	40	38	46
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	60	73	61	69
EU-land i Øst-Europa	41	42	46	54
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig	31	37	36	44
Utenlandske statsborgere	36	32	29	31
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	44	41	42	50
EU-land i Øst-Europa	27	10	8	10
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig	28	30	29	36

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Statsborgerskap, innvandringsgrunn og valgdeltakelse

Mange av innvandrerne som kommer til Norge, kommer for kortere perioder blant annet som arbeidsinnvandrere. Det er grunn til å tro at disse vil i mindre grad «slå rot» i Norge sammenliknet med dem som er kommet for å bli og skape seg en fremtid i Norge. En stor andel av de utenlandske statsborgerne med stemmerett i lokalvalgene er arbeidsinnvandrere. Og det er kanskje ikke så rart at valgdeltakelsen blant disse er lavere enn innvandrere som blir norske statsborgere, stifter familie og planlegger et liv i Norge (blir naturalisert). I SSB benyttes flere kategoriseringer av innvandringsgrunn, vi benytter her en 5-delt inndeling:

- Arbeidsinnvandrer
- Familieinnvandring
- Flyktning
- Utdanning
- Uoppgitt og annet

Informasjonen om innvandringsgrunn er langt fra fullstendig, innvandrere som kom før 1990 er i stor grad ikke med og det samme gjelder for nordiske borgere som bosetter seg i Norge. Disse kategoriseres som 'Uoppgitt og annet'. I tabell 3.5 viser vi antallet stemmeberettigede innvandrere etter statsborgerskap, innvandringsgrunn og 8-delt landgruppe. Alle innvandrere fra Norden har verdien 'Uoppgitt og annet'. Det er relativt få som har kommet som følge av utdanning, kun 4 prosent. Arbeid er 25 prosent, men i realiteten er den høyere siden mange arbeidsinnvandrere som kom på 1970 og 1980-tallet samt nordiske borgere egentlig hører hjemme her. Om lag 23 prosent av alle innvandrerne havner i kategorien annet. 28 prosent har kommet som følge av familieinnvandring og 19 prosent er flyktninger.

Tabell 3.5 Antall stemmeberettigede innvandrere etter statsborgerskap, innvandringsgrunn og 8-delt landgruppe. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Antall og prosent.

	Antall						Prosent av i alt					
	I alt	Arbeid	Familie	Flukt	Utd.	Annet	I alt	Arbeid	Familie	Flukt	Utd.	Annet
I alt	619 390	155 800	176 380	118 510	23 570	145 140	100	25	28	19	4	23
Norske borgere i alt	245 080	6 360	88 300	76 820	5 910	67 690	40	1	14	12	1	11
Norden	7 600					7 600	1					1
Vest-Europa utenom Norden	7 290	870	1 170		150	5 100	1	0	0		0	1
EU-land i Øst-Europa	12 770	1 440	4 880	1 470	680	4 300	2	0	1	0	0	1
Øst-Europa utenfor EU	30 960	810	8 990	17 510	1 090	2 570	5	0	1	3	0	0
Nord-Amerika og Oseania	1 830	90	330		70	1 350	0	0	0	0	0	0
Afrika	47 840	300	17 510	22 370	860	6 800	8	0	3	4	0	1
Asia med Tyrkia	125 420	2 480	50 340	34 710	2 730	35 170	20	0	8	6	0	6
Sør og Mellom-Amerika	10 940	350	5 010	430	340	4 810	2	0	1	0	0	1
Utenlandske borgere i alt	374 320	149 450	88 080	41 690	17 660	77 450	60	24	14	7	3	13
Norden	62 530					62 530	10					10
Vest-Europa utenom Norden	56 810	31 860	12 220		3 400	9 330	9	5	2		1	2
EU-land i Øst-Europa	137 120	106 850	26 670	240	2 890	480	22	17	4	0	0	0
Øst-Europa utenfor EU	18 620	3 090	9 180	3 880	2 280	200	3	0	1	1	0	0
Nord-Amerika og Oseania	8 170	1 810	3 690		720	1 950	1	0	1		0	0
Afrika	29 300	520	7 610	19 700	1 110	360	5	0	1	3	0	0
Asia med Tyrkia	53 820	4 460	24 020	16 840	6 680	1 830	9	1	4	3	1	0
Sør og Mellom-Amerika	6 360	750	4 200	120	550	750	1	0	1	0	0	0
Uoppgitt	1 180	80	430	650		10	0	0	0	0		0

Kilde: Valgdeltakelse, Statistisk sentralbyrå

For innvandrerne fra EU-land i Øst-Europa ser vi stor forskjell på utenlandske og norske statsborgere blant arbeidsinnvandrerne. Valgdeltakelsen er 9 prosent blant de utenlandske statsborgerne, men er 45 prosent blant dem som har blitt norske statsborgere. Forskjellene er mindre mellom norske og utenlandske statsborgere for de andre landgruppene innenfor samme innvandringsgrunn. For eksempel er valgdeltakelsen 46 prosent blant flykninger med bakgrunn fra Afrika som er blitt norske statsborgere, mens den er 43 prosent blant dem som er utenlandske statsborgere fra Afrika. Blant norske borgere som har familieinnvandret fra Asia er deltakelsen 44 prosent, mens den er 39 prosent blant familieinnvandrede som ikke er norske statsborgere.

Generelt ser vi at valgdeltakelsen er noe høyere blant dem som er blitt norske statsborgere. Men den er for de fleste landgruppene langt unna nivået for øvrige velgere. Det er nok fortsatt sånn at «valgdadferden preges av hjemlandet» som SSB skrev på midten av 1990-tallet (Faye 1995). Deltakelsen er høyere blant innvandrere som kommer fra nordiske og vesteuropeiske land. Innvandrere fra disse landene har nok lettere for å «kjenner igjen» partisystemet, og kan raskere sette seg inn i saker på den norske politiske dagsorden. Men blant arbeidsinnvandrere fra Vest-Europa utenom Norden er deltakelsen klart lavere enn blant øvrige velgere. Mange av disse er arbeidsinnvandrere i 20 og 30-årene, en alder hvor også deltakelsen er lavere blant øvrige velgere. I neste del skal vi se på deltakelsen etter innvandringskategori, landgruppe og bakgrunnskjennetegn som kjønn, alder og utdanningsnivå.

Tabell 3.6 Valgdeltakelse blant innvandrere etter innvandringsgrunn, statsborgerskap og 7-delt landgruppe¹. Kommune- og fylkestingsvalget 2019. Prosent

	Arbeidsinnvandrere	Familieinnvandring	Flyktning	Utdanning
I alt	19	37	40	45
Norske borgere	50	43	40	55
Vest-Europa utenom Norden	66	50	..	77
EU-land i Øst-Europa	45	42	29	58
Øst-Europa utenfor EU	49	40	34	53
Nord-Amerika og Oseania	59	61	..	85
Afrika	45	40	46	52
Asia med Tyrkia	48	44	41	53
Sør og Mellom-Amerika	59	46	44	67
Utenlandske borgere	18	37	40	45
Vest-Europa utenom Norden	43	45	..	57
EU-land i Øst-Europa	9	15	28	35
Øst-Europa utenfor EU	28	28	15	38
Nord-Amerika og Oseania	45	45	..	59
Afrika	33	39	43	29
Asia med Tyrkia	34	39	38	37
Sør og Mellom-Amerika	39	37	28	52
Uoppgitt	23	28	36	..

¹ Ikke mulig å oppgi tall for innvandrere fra nordiske land.

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå.

3.3. Deltakelsen etter kjønn, alder og utdanningsnivå

I denne delen ser vi på valgdeltakelsen etter innvandringskategori, 8-delt landgruppe og bakgrunns-kjennetegn som kjønn, aldersgruppe og utdanningsnivå.

For de fleste velgere er det slik at kvinner er mer ivrige til å stemme sammenliknet med menn. For øvrige norske velgere er kvinndeltakelsen 4 prosentpoeng høyere enn for mennene. Det gjelder uavhengig av innvandringskategori, men for innvandrere som har blitt norske statsborgere er deltakelsen i gjennomsnitt kun 2 prosentpoeng høyere. Med unntak av dem fra Øst-Europa eller Europa utenfor EU er ikke forskjellen særlig stor. Blant norskfødte med innvandrerforeldre er deltakelsen i gjennomsnitt 7 prosent høyere blant kvinnene. Blant norske borgere fra Afrika og Asia er valgdeltakelsen omtrent den samme blant kjønnene. Også blant utenlandske statsborgere fra Afrika er deltakelsen omtrent den samme.

Deltakelsen er lavere også når vi tar hensyn til alder

Som tidligere nevnt er mange av velgerne med innvandrerbakgrunn relativt unge. Vi har derfor delt inn etter aldersgrupper som gjør det mulig å sammenlikne innenfor omtrent samme aldersintervall. Vi benytter 4 aldersgrupper. For de fleste ser vi den samme alderseffekten, deltakelsen er lavest blant de yngste. For kategorien norskfødt med to norskfødte foreldre er deltakelsen lavere for dem over 70 år, sammenliknet med dem mellom 50 og 69 år. For mange av dem med innvandrerbakgrunn er deltakelsen høyest blant dem over 70 år. Dette skyldes i stor grad at det er relativt få eldre blant innvandrerne og at medianalderen i den aldersgruppen er langt høyere blant norskfødt med to norskfødte foreldre, sammenliknet med dem med innvandrere. Etter fylte 80 år synker nemlig valgdeltakelsen.

At valgdeltakelsen er lavere blant mange innvandrere kan ikke utelukkende skyldes at det er mange unge blant dem. Deltakelsen er riktignok høyere blant «eldre» innvandrere, men det er den blant øvrige velgere også. Et godt eksempel er deltakelsen blant utenlandske statsborgere fra Norden. Den er 35 prosent blant dem under 35 år, 22 prosentpoeng lavere enn velgere i samme aldersgruppe for øvrige norske. Deltakelsen blant dem mellom 50 og 70 år er 56 prosent blant nordiske

statsborgere, mens blant øvrige norske er den 78 prosent. Forskjellen er altså fortsatt 22 prosentpoeng.

Tabell 3.7 Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe, kjønn og alder. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Prosent

	I alt	Menn	Kvinner	18-34	35-49	50-69	70 eller eldre
Øvrige norske borgere	70	68	72	56	72	78	74
Norskfødt med to norskfødte foreldre	70	69	72	57	72	78	74
Utenlandsfødt, en norskfødt forelder	58	55	61	43	62	75	78
Norskfødt, en norskfødt forelder	64	61	67	53	69	78	81
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	67	63	71	55	71	80	82
Norske borgere, innvandrere	45	44	46	34	47	50	51
Norden	65	64	66	38	64	70	67
Vest-Europa utenom Norden	63	63	62	38	61	67	67
EU-land i Øst-Europa	45	40	48	32	47	48	49
Øst-Europa utenfor EU	37	33	39	30	40	39	29
Nord-Amerika og Oseania	60	61	60	32	59	66	66
Afrika	44	44	44	35	46	50	41
Asia med Tyrkia	45	44	45	34	47	50	40
Sør og Mellom-Amerika	50	48	50	35	51	54	50
Norske borgere, norskfødte med innvandrerforeldre	46	43	50	43	54	75	78
Norden	68	67	69	48	67	76	74
Vest-Europa utenom Norden	68	65	71	49	69	79	80
EU-land i Øst-Europa	53	52	55	45	58	70	75
Øst-Europa utenfor EU	35	32	38	33	53	66	..
Nord-Amerika og Oseania	77	73	81	54	68	81	82
Afrika	43	36	49	42	51
Asia med Tyrkia	46	43	49	45	51	56	..
Sør og Mellom-Amerika	44	39	49	42	60
Utenlandske statsborgere	31	27	37	25	32	39	50
Norden	48	44	53	35	51	56	58
Vest-Europa utenom Norden	48	44	53	34	49	52	58
EU-land i Øst-Europa	11	7	17	9	11	11	11
Øst-Europa utenfor EU	26	22	29	22	30	28	17
Nord-Amerika og Oseania	51	48	53	41	49	55	52
Afrika	41	41	42	36	48	51	35
Asia med Tyrkia	38	35	40	32	43	44	22
Sør og Mellom-Amerika	38	34	41	33	40	41	35
Statsløs/Uoppgitt	33	34	31	30	36	35	21

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Effekten av utdanning er lavere blant mange innvandrere

Generelt er deltakelsen høyere for dem med lang utdanning. For eksempel blant norske borgere med bakgrunn fra Afrika så er deltakelsen 44 prosent for dem med kort utdanning, 47 prosent for dem med middels utdanning og 53 prosent for dem med lang utdanning. Men forskjellene mellom utdanningsnivåene er større for øvrige velgere sammenliknet med velgere med innvandrerbakgrunn. Igjen ser vi også at nordiske og vesteuropeiske innvandrere har et mønster som i størst grad likner på øvrige velgere. For eksempel så er valgdeltakelsen blant nordiske borgere med kort utdanning, 37 prosent, det er på samme nivå som utenlandske statsborgere fra Asia, og 4 prosentpoeng lavere sammenliknet med utenlandske statsborgere fra Afrika (41 prosent). Men deltakelsen blant utenlandske statsborgere fra Norden med lang utdanning er 67 prosent, altså 30 prosentpoeng høyere sammenliknet med dem med kort utdanning. For dem fra Asia er deltakelsen kun 4 prosentpoeng høyere blant dem med lang utdanning. Effekten er større blant de som er blitt norske

borgere. Her er forskjellene mellom dem med kort utdanning og lang utdanning 12 prosentpoeng. Til sammenlikning er den 30 prosentpoeng blant øvrige velgere.

Tabell 3.8 Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe, kjønn og utdanningsnivå. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Prosent

	Utdanningsnivå i alt			Utdanningsnivå menn			Utdanningsnivå kvinner		
	Kort	Middels	Lang	Kort	Middels	Lang	Kort	Middels	Lang
Øvrige norske borgere									
Norskfødt med to norskfødte foreldre	54	70	84	51	69	84	56	72	84
Utenlandsfødt, en norskfødt foreldre	44	60	77	40	58	76	47	63	77
Norskfødt, en norskfødt forelder	48	62	80	45	60	79	53	65	80
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	50	62	82	45	60	81	56	65	83
Norske borgere, innvandrere									
Norden	51	67	80	52	67	79	51	68	80
Vest-Europa utenom Norden	49	63	78	48	64	78	49	62	77
EU-land i Øst-Europa	33	40	57	28	37	54	37	43	58
Øst-Europa utenfor EU	26	34	50	23	32	46	28	35	52
Nord-Amerika og Oseania	42	63	74	40	67	74	43	62	74
Afrika	44	47	53	42	47	55	46	48	52
Asia med Tyrkia	42	46	54	40	45	54	43	47	54
Sør og Mellom-Amerika	41	48	64	36	49	65	44	48	63
Norske borgere, norskfødte med innvanderforeldre									
Norden	57	68	83	54	68	82	60	68	84
Vest-Europa utenom Norden	53	71	85	50	71	80	57	71	89
EU-land i Øst-Europa	37	52	69	37	52	68	37	53	70
Øst-Europa utenfor EU	30	35	48	26	33	51	36	38	46
Nord-Amerika og Oseania	65	80	89	66	74	86	64	84	91
Afrika	43	47	59	36	42	53	52	53	63
Asia med Tyrkia	42	45	56	38	42	55	47	49	58
Sør og Mellom-Amerika	34	45	67	32	41	63	37	51	69
Utenlandske statsborgere									
Norden	37	49	67	36	47	66	40	52	69
Vest-Europa utenom Norden	32	45	62	31	43	59	35	47	65
EU-land i Øst-Europa	10	10	22	7	8	16	15	14	26
Øst-Europa utenfor EU	17	21	35	14	18	32	20	24	37
Nord-Amerika og Oseania	35	44	59	35	42	57	34	46	61
Afrika	41	39	40	39	40	42	43	39	36
Asia med Tyrkia	36	40	40	33	35	37	38	42	43
Sør og Mellom-Amerika	28	37	49	23	32	45	31	40	51
Statsløs/Uoppgitt	33	26	40	33	26	44	32	25	36

Kort utdanning: Til og med grunnskole, Middels utdanning: videregående opplæring, Lang utdanning universitet eller høyskole. Uoppgitt holdt utenfor

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

3.4. Valgdeltakelse og yrkesstatus

Arbeidsplassen er en viktig arena for å utvikle politisk bevissthet. Personer som er i arbeid, har arbeidskolleger som de kan diskutere politikk med i lunsjpausen osv. Dette virker stimulerende på politisk interesse og om man deltar i valget eller ikke. Videre kan man tenke seg at normpresset om å stemme blir større for dem som er i arbeid sammenliknet med dem som ikke er det. Mange personer som jobber, er også medlemmer av fagorganisasjoner. Alt dette peker i retning av at man er mer integrert i samfunnslivet, og bør derfor resultere i høyere valgdeltakelse sammenliknet med de som ikke er yrkesaktive. Det å delta i yrkeslivet setter også til en viss grad spor, slik at man forblir et aktivt samfunnsmedlem i pensjonsalderen. Det er tidligere blitt vist at i Norge er det personer i tidlig pensjonsalder som stemmer i størst grad (Kleven 2019a).

I System for persondata (SFP) fremkommer det om personene er sysselsatte eller ikke sysselsatte, og for begge grupper gis det opplysninger om hvorvidt de er under utdanning eller mottar ytelser. Det beregnes én status for den enkelte persons forhold til arbeidsmarkedet, utdanning og ytelser. Personer som er aktive på flere områder samtidig, blir da plassert i én status ut i fra en bestemt prioritering. Yrkesaktive (sysselsatte) defineres her som personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuken samt personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon el. Personer som er inne til førstegangs verneplikt og personer på sysselsettingstiltak med lønn fra arbeidsgiver klassifiseres også som sysselsatte. Personer som ikke er sysselsatt, men mottar kontantstøtte, forsørgerstønad, sosialhjelp osv. er plassert i andre grupper.

Fra analyser av kommunestyrevalget i 2015 og stortingsvalget 2017 har vi sett at valgdeltakelsen er høyere blant dem som er sysselsatt sammenliknet med dem som lever på trygder og overføringer. Blant pensjonister er imidlertid valgdeltakelsen høyere. Vi begrenser den videre analysen til dem mellom 25 og 70 år siden svært mange av dem under 25 år er under utdanning, og de aller fleste av dem over 70 år lever av pensjoner. I denne analysen deler vi de stemmeberettigede inn i tre grupper. I SSBs sysselsettingsstatistikk gis det også tall for de som kombinerer arbeid med utdanning eller andre velferdsordninger. I denne enkle analysen tar vi ikke hensyn til det, vi er primært opptatt av forskjellene mellom dem som er i arbeid og dem som ikke er det.

Utenfor arbeidsstyrken inkluderer dem som i hovedsak er klassifisert som: Under utdanning. Helserelaterte ytelser (sykepenger, nedsatt arbeidsevne (på tiltak), arbeidsavklaringspenger, foreløpig uførepensjon, varig uførepensjon). Pensjoner (etterlattepensjon inkl. barnepensjon, AFP, supplerende stønad, alderspensjon, pensjoner fra andre enn NAV/Folketrygden). Andre grupper (kontantstøtte, enslig forsørgerstønad, sosialhjelp, nedsatt arbeidsevne). Andre arbeidssøkende (tiltaksdeltakere, individstønad, dagpenger, introduksjonsordning).

Sysselsatte er lønnstakere og selvstendig næringsdrivende

Arbeidsledige er helt ledige

I tabell 3.9 viser vi yrkesstatus i prosent blant de stemmeberettigede mellom 25 og 70 år, etter kjønn, innvandringskategori, statsborgerskap og 8-delt landbakgrunn. I tabellen, 3.9, viser vi også andelen som er uoppgitt i SFP, men de er ikke med i tabellen over valgdeltakelse etter yrkesstatus (tabell 3.10). Ser vi på norskfødte med to norskfødte foreldre, er sysselsettingsandelen 80 prosent blant mennene, og 75 prosent blant kvinnene. Blant innvandrere med norsk statsborgerskap er sysselsettingsandelen lavere for alle uavhengig av landbakgrunn og kjønn. Den er lavest blant kvinner fra Asia, 52 prosent er sysselsatt, mens andelen blant menn fra samme kontinent er 64 prosent (blant dem som er blitt norske statsborgere). Det er stor variasjon i sysselsettingsandelen blant de som er utenlandske statsborgere, avhengig av landbakgrunn. Blant dem fra Norden, Vest-Europa og EU-land i Øst-Europa er sysselsettingsandelen høy, på nivå med norskfødte med to norskfødte foreldre. Lavest er den blant kvinner, med utenlandsk statsborgerskap fra Afrika, 34 prosent av disse er sysselsatt. Tilsvarende andel blant menn med utenlandsk statsborgerskap fra Afrika, er 56 prosent.

Blant norskfødte med to innvandrerforeldre fra Asia, som er den største gruppen i denne kategorien, er sysselsettingsandelen høyere, kun 4 prosentpoeng lavere sammenliknet med norskfødte med to norskfødte foreldre. Andelen arbeidsledige er lav for alle uavhengig av innvandringskategori, statsborgerskap og landbakgrunn. Arbeidsledighetsandelen i tabell 3.9 er beregnet utfra alle stemmeberettigede. Den blir derfor lavere enn de offisielle ledighetstallene, siden den offisielle ledigheten er beregnet utfra arbeidsstyrken. Blant stemmeberettigede er den høyest for utenlandske statsborgere fra Afrika, 6 prosent av disse er helt ledige, det gjelder både kvinner og menn.

Tabell 3.9 Andel stemmeberettigede mellom 25 og 70 år etter yrkesstatus, innvandringskategori, 8-delt landbakgrunn og kjønn. Prosent

	Menn					Kvinner				
	Utenf. arb- st	Syssel- satt	Arb. ledig	Uop.	N	Utenf. arb- st	Syssel- satt	Arb. ledig	Uop.	N
Norskfødt med to norskfødte foreldre	18	80	1	1	1 182 797	23	75	1	1	1 148 893
Utenlandsfødt, en norskfødt foreldre	23	70	2	5	10 689	26	68	1	5	10 693
Norskfødt, en norskfødt forelder	20	77	1	2	55 927	22	74	1	2	52 829
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	20	77	2	2	12 343	22	75	1	2	13 520
Norske borgere, innvandrere										
Norden	22	72	1	4	1 806	30	66	1	3	2 010
Vest-Europa utenom Norden	26	69	2	3	2 133	29	65	1	5	1 828
EU-land i Øst-Europa	24	72	2	2	3 534	26	71	2	2	6 687
Øst-Europa utenfor EU	29	67	3	2	11 723	30	66	3	2	15 530
Nord-Amerika og Oseania	28	61	2	8	407	31	60	2	7	605
Afrika	32	59	5	5	20 871	37	52	4	7	19 490
Asia med Tyrkia	30	64	3	3	50 910	35	58	3	3	58 649
Sør og Mellom-Amerika	23	71	2	3	3 684	28	67	2	3	5 914
Norske borgere, norskfødte med innvandrerforeldre										
Norden	22	74	1	3	536	30	67	1	3	560
Vest-Europa utenom Norden	18	75	2	6	462	29	66	1	4	460
EU-land i Øst-Europa	23	74	2	2	623	24	72	1	3	637
Øst-Europa utenfor EU	23	71	3	2	718	18	78	2	2	702
Nord-Amerika og Oseania	31	64	1	4	100	29	67	0	4	97
Afrika	29	65	3	3	1 420	25	68	2	5	1 368
Asia med Tyrkia	20	76	2	2	8 632	22	71	3	4	8 244
Sør og Mellom-Amerika	23	71	3	3	514	21	72	3	3	474
Utenlandske statsborgere										
Norden	18	79	2	1	32 527	20	77	1	1	28 810
Vest-Europa utenom Norden	18	80	2	0	31 305	21	76	2	0	20 595
EU-land i Øst-Europa	17	80	4	0	82 409	20	75	5	0	46 969
Øst-Europa utenfor EU	20	76	3	0	6 119	26	69	5	0	10 457
Nord-Amerika og Oseania	21	77	2	0	4 303	30	69	1	0	4 063
Afrika	38	56	6	0	14 385	59	34	6	0	10 200
Asia med Tyrkia	31	65	4	0	19 197	39	57	5	0	27 828
Sør og Mellom-Amerika	22	75	3	0	2 261	30	65	5	0	3 604

Utenf.arbst: Utenfor arbeidsstyrken. Sysselsatt: Lønnstaker eller selvstendig. Arb.ledig: Helt ledig. Uop.: Uoppgitt. N: antall personer i populasjonen.

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Valgdeltakelsen er lavere for sysselsatte med innvandrerbakgrunn

Som tidligere analyser har vist er valgdeltakelsen lavere for dem som står utenfor arbeidsstyrken. Det gjelder uavhengig av innvandringskategori, landbakgrunn og kjønn. Deltakelsen er, for eksempel, 18 prosentpoeng høyere for menn i arbeidsstyrken med landbakgrunn fra Afrika, som er blitt norske statsborgere, sammenliknet med dem som er utenfor arbeidsstyrken. Tilsvarende tall for kvinnene fra samme kontinent er 11 prosentpoeng. Til sammenlikning er forskjellen i deltakelse blant dem som er sysselsatt eller utenfor arbeidsstyrken 16 prosentpoeng for mennene og 13 prosent for kvinnene. Sammenlikner vi valgdeltakelsen blant de sysselsatte, er mønsteret at deltakelsen er lavere blant de fleste med innvandrerbakgrunn. Blant innvandrere som er blitt norske statsborgere fra Afrika og Asia er deltakelsen mellom 20 og 25 prosentpoeng lavere blant de sysselsatte sammenliknet med norskfødte med to norskfødte foreldre.

Tabell 3.10 Valgdeltakelse blant stemmeberettigede mellom 25 og 70 år etter yrkesstatus, innvandringskategori, 8-delt landbakgrunn og kjønn. Prosent

	Menn			Kvinner		
	Utenfor arbeidsstyrken	Syssel satt	Arbeidsledig	Utenfor arbeidsstyrken	Syssel satt	Arbeidsledig
Norskfødt med to norskfødte foreldre	57	73	55	65	78	60
Utenlandsfødt, en norskfødt foreldre	40	67	41	48	73	44
Norskfødt, en norskfødt forelder	49	70	50	57	75	60
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	48	71	48	60	78	64
Norske borgere, innvandrere						
Norden	57	67	44	61	72	40
Vest-Europa utenom Norden	48	68	59	56	71	47
EU-land i Øst-Europa	28	45	32	36	54	43
Øst-Europa utenfor EU	24	40	25	27	47	30
Nord-Amerika og Oseania	43	70	50	51	74	64
Afrika	36	54	42	42	53	52
Asia med Tyrkia	39	50	39	42	52	44
Sør og Mellom-Amerika	37	56	38	41	57	42
Norske borgere, norskfødte med innvandrerforeldre						
Norden	53	73	.	63	77	67
Vest-Europa utenom Norden	47	74	.	62	83	.
EU-land i Øst-Europa	39	63	.	41	67	.
Øst-Europa utenfor EU	29	38	33	26	43	.
Nord-Amerika og Oseania	52	81	.	68	89	.
Afrika	27	46	26	32	62	47
Asia med Tyrkia	31	49	31	38	53	39
Sør og Mellom-Amerika	28	44	53	29	60	.
Utenlandske statsborgere						
Norden	28	49	32	39	58	40
Vest-Europa utenom Norden	24	49	36	36	59	42
EU-land i Øst-Europa	3	8	6	9	19	11
Øst-Europa utenfor EU	14	26	13	21	34	30
Nord-Amerika og Oseania	30	53	40	39	61	37
Afrika	40	46	44	44	44	49
Asia med Tyrkia	33	38	40	37	46	41
Sør og Mellom-Amerika	23	39	29	32	46	45

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

3.5. Norskfødte med innvandrerforeldre sammenliknet med øvrige unge

Norskfødte med innvandrerforeldre er en liten gruppe blant de stemmeberettigede, om lag 48 000 personer. Men dette er en gruppe som vil bli flere i årene som kommer. De aller fleste i denne gruppen er født i Norge, gått på norsk skole og vokst opp i det samme miljøet som andre jevngamle nordmenn. Det er derfor interessant å se på valgdeltakelsen innen denne gruppen etter foreldrenes landbakgrunn. Tidligere har vi presentert tall for valgdeltakelse i denne gruppen uten å kommentere funnene særskilt. I denne delen skal vi se nærmere på gruppen og også trekke inn kjønn, alder og utdanning samt foreldrenes landbakgrunn. Norskfødte med innvandrerforeldre er unge og vi har derfor i denne analysen valgt kun å se på dem som er under 30 år. Vi deler inn i tre aldersgrupper 18-19 år, 20-24 år og 25-30 år (tabell 3.11). Tabell 3.7 og 3.8. tidligere i kapittelet inneholder imidlertid også de eldre i gruppen. Gruppen norskfødte med innvandrerforeldre er som tidligere nevnt en relativt liten gruppe, så når den deles inn etter ulike bakgrunnsvariabler kan det bli ganske få personer i populasjonen. En bør derfor være varsom med å trekke for bastante konklusjoner på bakgrunn av enkeltresultater i denne delen.

64 prosent av alle norskfødte med to innvandrerforeldre har foreldre fra Asia, mens 14 prosent har foreldre med bakgrunn fra Afrika. Den tredje største landregionen er Øst-Europa utenfor EU, 8 prosent har bakgrunn herfra. De største enkeltlandene er Pakistan, Vietnam, Tyrkia, Sri Lanka, Somalia, India, Marokko, Iran, Irak og Bosnia-Hercegovina.

Tabell 3.11 Valgdeltakelse blant personer under 30 år etter innvandringskategori, landgruppe, utvalgte land etter kjønn og aldergrupper. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Prosent.

	I alt	Menn	Kvinner	18-19	20-24	25-30
Norskfødt med to norskfødte foreldre	55	50	60	62	50	56
Utenlandsfødt, en norskfødt forelder	42	37	47	51	38	42
Norskfødt, en norskfødt forelder	52	47	57	59	48	52
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	54	48	60	67	51	52
Norskfødte med innvandrerforeldre						
Norden	46	46	45	62	41	42
Vest-Europa utenom Norden	49	47	51	54	49	46
EU-land i Øst-Europa	41	38	45	49	31	46
Øst-Europa utenfor EU	33	30	36	37	31	31
Nord-Amerika og Oseania	56	57	54	..	44	59
Afrika	41	35	48	46	38	42
Asia med Tyrkia	44	41	48	52	43	43
Sør og Mellom-Amerika	42	37	47	39	43	42
Norskfødte med innvandrerforeldre						
Utvalgte land						
Tyrkia	41	40	43	46	39	42
Bosnia-Hercegovina	39	33	45	45	36	41
Kosovo	26	24	28	32	24	22
Marokko	42	37	47	50	40	40
Somalia	39	33	46	43	38	38
Sri Lanka	51	47	56	66	48	45
Filippinene	39	33	47	37	44	36
India	48	43	52	63	46	44
Irak	39	36	43	41	39	34
Iran	46	42	50	56	40	46
Pakistan	47	46	49	56	47	45
Vietnam	39	33	46	46	36	39
Chile	42	35	48	35	45	41

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Høyest valgdeltakelse blant førstegangselgerne med foreldre fra Sri Lanka og India

Valgdeltakelsen blant førstegangselgerne (18-19 åringer) som var norskfødte med to norskfødte foreldre var 62 prosent i 2019. Valgdeltakelsen blant førstegangselgere med foreldre fra Sri Lanka var 66 prosent, og 63 prosent for dem med foreldre fra India. For disse to landbakgrunnene var altså deltakelsen høyere enn blant øvrige førstegangselgere og for dem med landbakgrunn fra Norden er deltakelsen den samme som øvrige, 62 prosent. For alle andre landbakgrunner er deltakelsen lavere. Blant førstegangselgere fra Iran, Pakistan og Marokko er deltakelsen mellom 50 og 56 prosent. For dem med foreldre fra Kosovo, Chile og Filipinene er deltakelsen markert lavere, henholdsvis 32, 35 og 37 prosent.

Blant øvrige velgere er deltakelsen lavest blant dem mellom 20 og 24 år, mens den er høyere blant dem mellom 25 og 30 år. Blant dem med innvandrerbakgrunn er deltakelsen lavere innenfor alle kategoriene. Det ser dessuten ut som deltakelsen ikke tar seg opp igjen blant dem mellom 25 og 30 år.

Utdanningsnivå

Mange av de norskfødte med innvandrerforeldre er unge og vil dermed ikke ha rukket å ta universitets- eller høyskoleeksamen. Det gjelder alle velgere under 25 år. Ser vi på øvrige velgere er forskjellene mellom utdanningsnivå ikke like fremtredende innenfor aldersgruppen under 30 år. Blant dem med kort utdanning er deltakelsen 48 prosent, den er 51 prosent blant dem med middels utdanning og 70 prosent blant dem med lang utdanning. Det er i denne omgang mest interessant å sammenlikne dem med lang utdanning. Deltakelsen er for de fleste landbakgrunnene mellom 10 – 15 prosentpoeng lavere blant norskfødte med innvandrerforeldre sammenliknet med norskfødte med to norskfødte foreldre. Deltakelsen er over 50 prosent, med unntak for dem fra Kosovo, her er deltakelsen nede i 34 prosent.

Tabell 3.12 Valgdeltakelse blant personer under 30 år etter innvandringskategori, landgruppe, utvalgte land etter utdanningsnivå. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Prosent

	Kort utdanning	Middels utdanning	Lang utdanning
Norskfødt med to norskfødte foreldre	48	51	70
Utenlandsfødt, en norskfødt forelder	42	47	60
Norskfødt, en norskfødt forelder	46	51	67
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	51	51	68
Norskfødte med innvandrerforeldre			
Norden	49	46	58
Vest-Europa utenom Norden	47	57	62
EU-land i Øst-Europa	35	38	59
Øst-Europa utenfor EU	30	33	45
Nord-Amerika og Oseania	..	38	88
Afrika	43	46	57
Asia med Tyrkia	43	44	54
Sør og Mellom-Amerika	35	44	64
Utvalgte land			
Tyrkia	38	44	58
Bosnia-Hercegovina	37	37	50
Kosovo	25	26	34
Marokko	37	48	56
Somalia	49	49	60
Sri Lanka	56	50	56
Filippinene	28	47	50
India	47	47	51
Irak	42	46	50
Iran	47	41	60
Pakistan	46	48	57
Vietnam	35	34	51
Chile	33	47	63

Kort utdanning: Til og med grunnskole, Middels utdanning: videregående opplæring, Lang utdanning universitet eller høyskole. Uoppgitt holdt utenfor

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

3.6. Nedgang i deltakelsen sammenliknet med tidligere

Valgdeltakelse blant utenlandske statsborgere 1983-2019

Norge var, i likhet med Sverige og Danmark, tidlig ute med å gi stemmerett til utenlandske statsborgere, i 1983. Valgdeltakelsen blant utenlandske statsborgere var i 1983 46 prosent, i de to siste valgene har den vært på rundt 30 prosent. Forskjellen i valgdeltakelse mellom norske og utenlandske statsborgere har variert noe over tid. I 1983 var den på 27 prosentpoeng, i 1999 var den nede i 24 prosentpoeng, mens den i de to siste valgene har vært på 34 prosentpoeng.

Tabell 3.13 Valgdeltakelse blant utenlandske og norske statsborgere. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 1983-2015. Prosent

	1983	1987	1991	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
I alt	73	71	67	64	62	59	62	65	60	65
Utenlandske statsborgere	46	41	39	39	38	34	36	32	29	31
Samlet norske statsborgere	73	71	67	65	62	60	63	66	63	68

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Sammensetningen av de stemmeberettigede utenlandske statsborgerne har forandret seg over årene. Ser vi på noen utvalgte land, er det en tendens til at valgdeltakelsen går ned for de fleste landene. Nedgangen er mest markant for Polen. Mange av dem som var utenlandske statsborgere på 1980 og 1990-tallet har blitt norske statsborgere slik at man må være klar over at det ikke er den samme populasjonen vi måler over tid i tabell 3.14. Det er et større innslag av utenlandske statsborgere med kort botid i de siste valgene. Spesielt gjelder dette for statsborgere fra Polen fra og med valget i 2011.

Tabell 3.14 Valgdeltakelse blant utenlandske statsborgere. Utvalgte land. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 1983-2019. Prosent

	1983	1987	1991	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Pakistan	61	46	44	48	47	40	36	44	34	36
Somalia	29	31	21	23	36	51	48	49
Sverige	54	50	45	46	34	36	38	39	38	48
Danmark	52	54	47	46	43	40	48	45	46	53
Tyskland	54	51	49	48	56	51	48	39	40	50
Polen	42	33	30	22	20	25	23	8	7	9
Iran	..	35	31	36	31	23	24	25	30	34
Irak	30	32	22	19	23	23	27	30
Tyrkia	39	21	39	39	26	24	22	23	32	32

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Valgdeltakelse blant innvandrere med norsk statsborgerskap 1995-2019

Det var først etter lokalvalget i 1995 at SSB begynte å publisere statistikk over valgdeltakelse etter opprinnelsesland for norske statsborgere med innvandrerbakgrunn i forbindelse med kommunestyre- og fylkestingsvalg. Valgdeltakelsen var i 1995 på 58 prosent for norske statsborgere med innvandrerbakgrunn og sank til 50 prosent i 1999. Fra valget i 2003 sank den til 41 prosent, mens den i 2011 gikk opp til 43 prosent. I 2015 sank den til 40 prosent, i det siste valget gikk den imidlertid opp til 45 prosent. (tabell 3.15).

Tabell 3.15 Valgdeltakelse etter innvandringskategori. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 1995-2015. Prosent

	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
I alt	64	62	59	62	65	60	65
Norske borgere uten innvandrerbakgrunn	65	63	61	63	66	64	70
Innvandrere, norske borgere	58	50	41	41	43	40	45
Norskfødte med innvandrerbakgrunn, norske borgere	35	40	38	46

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Ser vi på utvalgte enkeltland har valgdeltakelsen gått ned for de fleste land siden 1995. For Pakistan var det et fall i valgdeltakelsen fra 1990-tallet hvor valgdeltakelsen var over eller nesten 60 prosent, i 2003 var den på 40 prosent, og for de to siste valgene på rundt 50 prosent. For Somalia har vi tall for første gang for 1999 og da stemte omtrent halvparten. I likhet med innvandrere fra Pakistan sank deltakelsen i 2003, i 2011 steg den igjen til 50 prosent og i siste valg var den 45 prosent. For norske statsborgere innvandret fra Danmark har valgdeltakelsen ligget godt over 70 prosent i flere lokalvalg. Innvandrere fra Tyrkia og Iran har i de siste valgene hatt en deltakelse på mellom 35 og 40 prosent.

Tabell 3.16 Valgdeltakelse blant norske statsborgere, innvandrere. Utvalgte land. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 1995-2019. Prosent

	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Pakistan	65	57	40	46	50	52	52
Somalia	:	51	33	38	50	46	44
Sverige	64	76	62	67	62	63	65
Danmark	74	74	73	69	74	66	67
Tyskland	60	66	62	67	65	60	62
Polen	50	48	39	42	44	40	47
Iran	39	41	28	39	34	37	43
Irak	:	:	27	32	40	33	37
Tyrkia	57	41	42	36	34	40	40

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

3.7. Deltakelsen øker svakt med botid

Det tar tid å sette seg inn i det politiske systemet i et nytt land, og det tar tid å lære seg språket, normene og reglene i et nytt samfunn. En rimelig hypotese er derfor at de innvandrerne som har vært lenge i Norge, i større grad vil delta i valgene enn de som har vært her kort tid. Alternativt kan det være motsatt, at nyankomne innvandrere er mer entusiastiske og vil ta del i valgene, mens de som har vært lenge i landet, muligens kan miste litt av motivasjonen ettersom de blir eldre.

Videre er det innført ordninger med introduksjonsprogram som lærer innvandrere som er flyktninger om det norske samfunnet og det norske politiske systemet. En kan også tenke seg at nyankomne innvandrere i dag vil bli fortere integrert i det norske politiske systemet siden det nå er flere fra samme land i Norge som kan sette dem inn i det politiske liv.

I stortingsvalgene 1997–2009 har valgdeltakelsen blant innvandrere som har bodd i Norge i 30 år eller mer, generelt ligget 20-30 prosentpoeng høyere enn blant dem som har bodd i Norge under 10 år. Dette stemmer overens med hypotesen om at jo lenger man bor i et land, jo bedre tilpasser man seg landets politiske liv, og valgdeltakelsen stiger. Analysene av kommunevalget 2015 og stortingsvalget 2017 viste imidlertid at det er en ganske svak sammenheng mellom botid og valgdeltakelse.

Et forstyrrende element i analyser av botid er at alder og botid er korrelert, jo høyere botid jo høyere alder. Alder er som nevnt korrelert med valgdeltakelse og tidligere analyser kan derfor bære preg av at en ikke har klart å isolere alderseffekten fra botidseffekten. I tabell 3.22 har vi delt inn botid etter under 5 år, 5 til 9 år, 10-20 år og over 20 år. Nordiske borgere har stemmerett hvis de er bosatt i riket senest 30 juni i valgåret, andre utenlandske statsborgere må ha hatt lovlig opphold i minst 3 år per 30 juni. Norsk statsborgerskap innvilges normalt ikke til personer som har bodd mindre enn åtte år i riket i løpet av de siste elleve årene. For norske statsborgere er det derfor svært få med 5 år eller kortere botid. De fleste innvandrere har vært relativt kort i Norge. Den lengste kategorien er derfor satt til over 20 år. En person som har innvandret og oppholdt seg 20 år i Norge vil ha opplevd 10 valgkamper eller mer (regnet med både stortingsvalg og kommunestyrevalg).

Sammenlikner vi dem som har vært i Norge i over 20 år med de som har vært kortere, er mønsteret at deltakelsen stiger med botid. Om vi ser på forskjellene blant norske borgere fra Afrika og Asia er forskjellene svært beskjedne. For dem fra Afrika er deltakelsen på 45 prosent blant dem som har opphold i 20 år eller mer og til sammenlikning er deltakelsen på 43 prosent blant dem med botid mellom 5 og 9 år. Ser vi på de utenlandske statsborgerne fra Afrika er faktisk trenden omvendt, de med lengst botid er de som deltar minst. 27 prosent, mot 38 prosent blant dem som har vært i Norge i under 5 år. I senere analyser vil det være aktuelt å trekke inn flere variabler i en statistisk modell for å forsøke å isolere effekten av botid. Men utfra tabell 3.17 kan vi slå fast at det ikke er en enkel sammenheng mellom botid og valgdeltakelse

Tabell 3.17 Valgdeltakelse etter botid blant innvandrere, landgruppe og statsborgerskap. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Prosent

	Under 5	5-9	10-20	Over 20
Norske borgere, innvandrere				
Norden	..	43	49	67
Vest-Europa utenom Norden	..	42	53	66
EU-land i Øst-Europa	..	40	40	48
Øst-Europa utenfor EU	..	38	35	38
Nord-Amerika og Oseania	..	47	52	65
Afrika	..	43	43	45
Asia med Tyrkia	..	41	43	47
Sør og Mellom-Amerika	..	45	48	51
Utenlandske statsborgere				
Norden	31	38	49	59
Vest-Europa utenom Norden	30	38	49	62
EU-land i Øst-Europa	7	9	13	40
Øst-Europa utenfor EU	26	29	25	23
Nord-Amerika og Oseania	37	44	48	57
Afrika	38	45	31	27
Asia med Tyrkia	40	39	35	35
Sør og Mellom-Amerika	40	41	36	34
Statsløs/Uoppgitt	38	24	24	30

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

3.8. Valgdeltakelsen blant dem som hadde stemmerett i 2015 og 2019

For de fleste landbakgrunnene var valgdeltakelsen høyere for 20 år siden. Dette gjelder imidlertid ikke alle, men gjennomsnittlig var valgdeltakelsen høyere da. De som fikk stemmerett i 1983 var en gruppe som hadde bodd lenger i Norge sammenliknet med alle dem som kunne stemme i for eksempel i 2003. At valgdeltakelsen blant dem med bakgrunn fra Pakistan gikk ned, fra 65 prosent i 1995 til 40 prosent i 2003, skyldes ikke utelukkende at mange av dem som stemte i 1995 lot være å stemme i 2003. Det er også grunn til å tro at det dels skyldes at en stor gruppe unge innvandrere fra Pakistan fikk stemmerett i 2003 og at valgdeltakelsen blant disse var lavere. Dette fenomenet, at det hele tiden kommer nye innvandrere til som i mindre grad stemmer, vil føre til at tverrsnittsmålinger av valgdeltakelse kan gjøre det vanskelig å avdekke om valgdeltakelsen går opp eller ned blant innvandrere. Det er ikke den samme populasjonen vi studerer fra valg til valg.

Tabellene tidligere i dette kapittelet (for eksempel tabell 3.4) viser kun gjennomsnittet etter landbakgrunn ved hvert valg. Den viser at det er en økning i gjennomsnittet for de fleste innvandrere. Men valgdeltakelsen svinger over livsløpet, den er høyest midt i livet og synker mot slutten, den er i gjennomsnitt også lavere blant de yngste. Innvandrere fra Vest-Europa og Norden er i gjennomsnitt eldre enn den øvrige befolkningen, mens innvandrere fra Afrika, Asia etc. er i gjennomsnitt yngre. Denne alderssammensetningen kan derfor påvirke de gjennomsnittstallene vi ser i tabellene.

I fremtiden vil SSB kunne gjøre bedre analyser av de samme individene ved forskjellige valg. I denne omgang skal vi nøye oss med å se på de to siste lokalvalgene. Nærmere bestemt endringen i valgdeltakelsen blant dem som hadde stemmerett både i 2015 og 2019. I tabell 3.18 viser vi andelen som har stemt i de to siste stortingsvalgene, for dem som hadde stemmerett i begge valgene. Dette gir fire utfall:

- Stemte hverken i 2015 eller i 2019
- stemte kun i 2015
- stemte kun i 2019
- stemte både i 2015 og 2019

Blant norskfødte med to norskfødte foreldre er det 60 prosent som har stemt i begge valg. For alle innvandrerne er andelen som har stemt i begge valg lavere. Blant innvandrere, som er norske statsborgere, fra Norden, Vest-Europa og Nord-Amerika og Oseania er andelen over 50 prosent. For alle andre landbakgrunner er andelen under 50 prosent. Lavest er den for utenlandske statsborgere fra Østlige og sentraleuropeiske EU-land med beskjedne 5 prosent. 85 prosent av disse stemte hverken i 2015 eller 2019. Til sammenlikning var det 36 prosent blant utenlandske statsborgere fra Vest-Europa utenom Norden som ikke stemte i noen av valgene. Tilsvarende tall for innvandrere fra Nor-Amerika/Oseania og Norden var henholdsvis 37 og 41 prosent. For utenlandske statsborgere fra Afrika var det 50 prosent som ikke deltok hverken i 2015 eller 2019, og for dem fra Asia var det 54 prosent som ikke deltok i de to valgene. Ser vi på dem fra Afrika eller Asia som er blitt norske statsborgere var det rundt 42-43 prosent som ikke deltok i noen av valgene. Det samme gjelder for norskfødte med to innvandrerforeldre fra Afrika eller Asia, der var det 43-41 prosent som ikke deltok i noen av de to valgene. Blant norskfødte med to norskfødte foreldre var det 19 prosent som ikke deltok i noen av valgene.

Tabell 3.18 Andel som ikke stemte hverken i 2015 eller 2019, kun i 2015, kun i 2019 eller både i 2015 og 2019. Innvandringskategori og landbakgrunn. Blant dem som hadde stemmerett ved begge valgene. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015 og 2019. Prosent

	Stemte hverken i 2015 eller 2019	Stemte kun i 2015	Stemte kun i 2019	Stemte både i 2015 og 2019
Øvrige norske borgere				
Norskfødt med to norskfødte foreldre	19	8	14	60
Utenlandsfødt, en norskfødt forelder	30	8	15	48
Norskfødt, en norskfødt forelder	24	8	16	52
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	21	7	15	57
Norske borgere, innvandrere				
Norden	24	9	12	55
Vest-Europa utenom Norden	28	9	11	52
EU-land i Øst-Europa	45	8	16	31
Øst-Europa utenfor EU	54	8	17	21
Nord-Amerika og Oseania	28	9	12	50
Afrika	43	14	16	28
Asia med Tyrkia	42	12	17	29
Sør og Mellom-Amerika	39	10	17	34
Norske borgere, norskfødte med innvandrerforeldre				
Norden	23	7	12	59
Vest-Europa utenom Norden	25	6	13	56
EU-land i Øst-Europa	35	8	18	40
Øst-Europa utenfor EU	56	8	21	15
Nord-Amerika og Oseania	16	6	11	67
Afrika	43	14	18	25
Asia med Tyrkia	41	12	19	28
Sør og Mellom-Amerika	43	11	21	25
Utenlandske statsborgere				
Norden	41	7	16	36
Vest-Europa utenom Norden	36	8	16	40
EU-land i Øst-Europa	85	3	7	5
Øst-Europa utenfor EU	67	8	14	11
Nord-Amerika og Oseania	37	8	16	39
Afrika	50	12	16	21
Asia med Tyrkia	54	10	18	19
Sør og Mellom-Amerika	55	8	16	20
Statsløs/Uoppgitt	71	5	16	8

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

4. Deltakelse i politiske diskusjoner og informasjonskanaler i valgkampen

I dette kapitlet skal vi se på deltakelse i diskusjoner og informasjonskanaler i valgkampen blant innvandrere og den øvrige befolkningen. I det foregående kapitlet har vi sett at innvandrere i mindre grad enn den øvrige befolkningen benytter seg av stemmeretten. Men hvor mye deltar de i «offentligheten», diskuterer politikk med andre og tar til seg informasjon fra ulike nyhetskanaler? Er det forskjeller med hensyn til innvandrere versus øvrig befolkning og hvilke forskjeller ser vi mellom ulike landgrupper, om man er norsk eller utenlandsk statsborger eller stemte i valget eller ikke?

I tabell 4.1 viser vi andelen som oppga at de er svært interessert eller ganske interessert i «politikk generelt», hvor mange som snakket om lokalpolitikk minst en gang i uken og andelen som så, hørte eller leste politiske nyhetssaker hver dag. Tabell 4.1 gir et overordnet bilde på hvor interessert man er i politikk generelt, hvor mye man deltar i politiske diskusjoner og hvor mye informasjon om politikk man tar til seg i løpet av en dag. Tabellene i dette kapitlet baserer seg på velgerundersøkelsen, og datamaterialet er begrenset så vi benytter derfor 3-delt landgruppe. Gjennomsnittsalderen til innvandrerne er lavere enn den øvrige befolkning og vi begrenser derfor analysen til dem mellom 18 og 70 år.

4.1. De fra EU-land i Øst-Europa, Afrika og Asia er generelt mindre interessert i politikk

I den øvrige befolkningen er det rundt 60 prosent som oppgir at de er generelt opptatt av politikk. Blant dem med bakgrunn fra 'Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand' er det rundt 55 prosent som oppgir at de er opptatt av politikk. Også blant dem fra 'Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa for øvrig' er nivået lavere, rundt 45 prosent oppgir at de er interessert i politikk. Nivået er lavest blant dem med bakgrunn fra EU-land i Øst-Europa, her er andelen som oppgir at de er interessert i politikk 35 prosent.

Det er relativt mange av dem som ikke stemte som oppgir at de er interessert i politikk. Blant øvrige velgere oppgir 35 prosent dette. Blant dem fra 'Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand' er det 37 prosent blant dem som ikke stemte som sier det. Blant dem med bakgrunn fra EU-land i Øst-Europa er det 32 prosent blant dem som ikke stemte som hevder det. Blant dem som ikke stemte som har bakgrunn fra 'Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa for øvrig' er det 39 prosent som oppgir at de er svært interessert eller ganske interessert i politikk.

Blant dem som stemte er det 70 prosent av de øvrige velgerne som oppgir at de er interessert i politikk. Også blant de som stemte er nivået betraktelig høyere blant dem med bakgrunn fra 'Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand', 73 prosent (altså høyere enn blant øvrige velgere). Blant dem som stemte med bakgrunn fra 'Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa for øvrig' og EU-land i Øst-Europa er andelen 57 prosent.

Blant dem med bakgrunn fra EU-land i Øst-Europa er det relativt stor forskjell mellom norske og utenlandske borgere. Blant norske borgere med denne landbakgrunnen er det 54 prosent som svarer at det er svært eller ganske interessert i politikk. Blant de utenlandske statsborgere med denne landbakgrunnen er 34 prosent som oppgir dette. For de andre landgruppene er forskjellene mellom norske og utenlandske borgere langt mindre, faktisk er interessen størst blant de utenlandske statsborgerne, men disse forskjellene på 4-5 prosentpoeng er ikke statistisk signifikante. Resultatene i tabell 4.1 med hensyn til spørsmålene om hvor mye man deltar i politiske diskusjoner og hvor mye informasjon om politikk man tar til seg i løpet av en dag, bekrefter det overordnede inntrykket at de med landbakgrunn fra EU-land i Øst-Europa er mindre interessert i

politikk sammenliknet med øvrige velgere og innvandrere fra andre deler av verden. Resultatene fra disse to spørsmålene fremstilles mer detaljert senere i kapittelet.

Tabell 4.1 Interesse for politikk, diskuterte lokalpolitikk, så, hørte eller leste politiske nyhetssaker. Etter innvandrerkategori, kjønn, alder, deltakelse i valget, landgruppe og statsborgerskap. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2019. Prosent

	Svært eller ganske Interessert i politikk	Diskuserte lokalpolitikk med andre minst en gang i uken	Så, hørte eller leste politiske nyhetssaker hver dag siste uken før valget	Antall personer
Øvrige befolkning	59	32	64	3364
Menn	63	34	66	1695
Kvinner	53	30	61	1669
18-34	48	27	57	956
35-50	59	30	62	947
51-70	68	36	70	1461
Stemte ikke i valget 2019	35	16	49	587
Stemte i valget 2019	70	39	70	2777
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	56	23	49	902
Menn	58	23	48	483
Kvinner	53	25	50	419
18-34	54	25	53	164
35-50	53	19	43	385
51-70	60	26	53	353
Stemte ikke i valget 2019	37	15	35	248
Stemte i valget 2019	73	30	63	654
Norsk borger	51	24	64	79
Utenlandsk borger	56	23	47	819
EU-land i Øst-Europa,	35	11	27	795
Menn	37	8	21	389
Kvinner	32	14	37	406
18-34	34	12	28	217
35-50	32	9	25	431
51-70	45	14	30	147
Stemte ikke i valget 2019	32	7	24	543
Stemte i valget 2019	57	27	49	252
Norsk borger	54	32	63	100
Utenlandsk borger	34	9	24	695
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig,	46	24	41	1434
Menn	52	26	41	741
Kvinner	41	20	40	693
18-34	43	24	42	696
35-50	50	21	39	485
51-70	48	26	42	253
Stemte ikke i valget 2019	39	18	35	620
Stemte i valget 2019	57	31	49	814
Norsk borger	46	23	42	642
Norskfødt med innvandrerforeldre	43	29	52	288
Utenlandsk borger	47	22	34	504

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

4.2. Innvandrere snakker mindre om lokalpolitikk sammenliknet med øvrige velgere

32 prosent av de øvrige velgerne oppgir at de diskuterte lokalpolitikk minst en gang i uken. Blant innvandrere med landbakgrunn fra 'Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand' var det 23 prosent som oppgir det samme. Blant innvandrere fra 'Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa for øvrig' var det 24 prosent som snakket om lokalpolitikk minst en gang i uken

før valget. Mens kun 11 prosent av innvandrerne med bakgrunn fra EU-land i Øst-Europa oppgir det samme. Blant dem uten innvandrerbakgrunn var det 10 prosent som oppgir at de aldri diskuterte lokalpolitiske spørsmål med andre. Tilsvarende tall for dem med innvandrerbakgrunn er 19 prosent for dem fra 'Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand', 40 prosent for innvandrerne med bakgrunn fra EU-land i Øst-Europa, og 24 prosent for dem med bakgrunn fra 'Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa for øvrig'.

Tabell 4.2 Diskuterte lokalpolitiske spørsmål med andre. Etter innvandrerkategori, kjønn, alder, deltakelse i valget, landgruppe og statsborgerskap. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2019. Prosent.

	Daglig	Noen ganger i uka	Noen ganger i måneden	Mer sjelden	Aldri	Antall personer
Øvrige befolkning	6	26	28	31	10	3364
Menn	6	28	27	30	9	1695
Kvinner	6	24	29	32	10	1669
18-34	4	23	27	32	14	956
35-50	6	24	29	31	10	947
51-70	7	29	28	30	7	1461
Stemte ikke i valget 2019	1	15	21	41	21	587
Stemte i valget 2019	8	31	31	26	5	2777
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	5	18	30	28	19	902
Menn	6	17	30	29	18	483
Kvinner	4	21	29	28	19	419
18-34	5	20	34	25	16	164
35-50	4	15	32	28	20	385
51-70	5	21	25	30	18	353
Stemte ikke i valget 2019	3	12	22	32	32	248
Stemte i valget 2019	6	24	37	25	7	654
Norsk borger	4	20	34	36	5	79
Utenlandsk borger	5	18	29	28	20	819
EU-land i Øst-Europa	2	9	16	33	40	795
Menn	2	6	16	31	45	389
Kvinner	2	12	15	37	34	406
18-34	3	9	15	31	42	217
35-50	1	8	16	31	44	431
51-70	4	10	16	42	28	147
Stemte ikke i valget 2019	1	6	14	33	45	543
Stemte i valget 2019	6	21	27	33	13	252
Norsk borger	7	25	23	30	16	100
Utenlandsk borger	2	7	15	34	43	695
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa for øvrig	7	17	22	30	24	1434
Menn	9	17	24	27	23	741
Kvinner	4	16	21	33	25	693
18-34	5	19	23	31	23	696
35-50	7	14	24	28	27	485
51-70	9	17	18	32	24	253
Stemte ikke i valget 2019	6	12	20	31	31	620
Stemte i valget 2019	8	23	25	29	16	814
Norsk borger	6	17	23	30	24	642
Norskfødt med innvandrerforeldre	8	22	24	29	18	288
Utenlandsk borger	7	15	20	30	28	504

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

4.3. Konsumerer mindre politisk nyhetsstoff

I den øvrige befolkningen er det 64 prosent som oppgir at de hørte, leste eller så politiske nyhetssaker hver dag i løpet av den siste uken før valget. Blant innvandrere med landbakgrunn fra 'Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand' var det 49 prosent som oppgir det samme. Blant innvandrere fra 'Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa for øvrig' var det 41 prosent som snakket om lokalpolitikk minst en gang i uken før valget. Mens kun 27 prosent av innvandrerne med bakgrunn fra EU-land i Øst-Europa oppgir det samme. Blant den øvrige befolkningen er det 7 prosent som oppgir at de ikke hørte, så eller leste nyhetssaker den siste uken før valget, til sammenlikning er det 20 prosent av dem fra EU-land i Øst-Europa som oppgir det samme.

Tabell 4.3 Så hørte eller leste politiske nyhetssaker hvor hyppig i løpet av den siste uken før valget. Etter innvandrerkategori, kjønn, alder, deltakelse i valget, landgruppe og statsborgerskap. Blant personer mellom 18-70 år Kommunestyrevalget 2019. Prosent

	Hver dag	Minst en gang i uken	Ingen av dagene	Antall personer
Øvrige befolkning	64	30	7	3364
Menn	66	27	6	1695
Kvinner	61	32	7	1669
18-34	57	36	8	956
35-50	62	31	7	947
51-70	70	25	5	1461
Stemte ikke i valget 2019	49	36	15	587
Stemte i valget 2019	70	27	3	2777
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	49	41	10	902
Menn	48	41	10	483
Kvinner	50	41	9	419
18-34	53	41	6	164
35-50	43	47	10	385
51-70	53	35	12	353
Stemte ikke i valget 2019	35	49	17	248
Stemte i valget 2019	63	34	3	654
Norsk borger	64	31	5	79
Utenlandsk borger	47	43	11	819
EU-land i Øst-Europa	27	53	20	795
Menn	21	58	21	389
Kvinner	37	45	18	406
18-34	28	54	18	217
35-50	25	52	22	431
51-70	30	56	15	147
Stemte ikke i valget 2019	24	55	22	543
Stemte i valget 2019	49	46	6	252
Norsk borger	63	28	9	100
Utenlandsk borger	24	55	21	695
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa for øvrig	41	52	7	1434
Menn	41	52	7	741
Kvinner	40	52	8	693
18-34	42	52	6	696
35-50	39	55	7	485
51-70	42	46	12	253
Stemte ikke i valget 2019	35	56	10	620
Stemte i valget 2019	49	47	4	814
Norsk borger	42	50	8	642
Norskfødt med innvandrerforeldre	52	46	2	288
Utenlandsk borger	34	57	9	504

Uavhengig av nyhetskanal eller plattform. Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

4.4. TV og avis er de dominerende mediene også for innvandrere

45 prosent av velgerne uten innvandrerbakgrunn oppgir at TV var den viktigste informasjonskanalen i valgkampen, mens 35 prosent oppgir at avis var den viktigste. Det skiller ikke her mellom papir-aviser og nettaviser. Også blant innvandrerne er det de samme mediene som oppgis som de viktigste.

Tabell 4.4 Viktigste informasjonskanal i valgkampen. Etter innvandrerkategori, kjønn, alder, deltakelse i valget, landgruppe og statsborgerskap. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2019. Prosent

	TV	Radio	Avis	Sosiale medier	Annet	Antall personer
Øvrige befolkning	45	6	35	10	5	3364
Menn	45	6	35	10	5	1695
Kvinner	45	6	35	9	5	1669
18-34	31	5	40	19	6	956
35-50	35	5	43	10	6	947
51-70	60	7	27	3	3	1461
Stemte ikke i valget 2019	45	3	32	14	6	587
Stemte i valget 2019	45	7	36	8	4	2777
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	37	9	37	11	6	902
Menn	36	9	37	11	7	483
Kvinner	38	9	37	11	5	419
18-34	30	8	38	19	5	164
35-50	33	9	40	11	8	385
51-70	45	10	34	6	5	353
Stemte ikke i valget 2019	33	12	35	15	5	248
Stemte i valget 2019	40	7	38	8	7	654
Norsk borger	32	9	47	11	1	79
Utenlandsk borger	37	9	37	11	7	819
EU-land i Øst-Europa	36	16	24	21	4	795
Menn	34	18	24	20	3	389
Kvinner	38	13	24	21	4	406
18-34	33	11	21	30	5	217
35-50	33	16	29	17	5	431
51-70	44	20	18	17	0	147
Stemte ikke i valget 2019	34	17	23	22	4	543
Stemte i valget 2019	42	13	29	14	2	252
Norsk borger	44	10	26	19	1	100
Utenlandsk borger	34	16	24	21	4	695
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig	55	5	26	12	3	1434
Menn	53	5	28	12	2	741
Kvinner	56	5	23	13	3	693
18-34	45	4	31	18	3	696
35-50	64	4	22	8	2	485
51-70	60	8	20	8	3	253
Stemte ikke i valget 2019	51	5	25	15	3	620
Stemte i valget 2019	58	5	26	10	2	814
Norsk borger	58	4	24	11	3	642
Norskfødt med innvandrerforeldre	35	4	44	15	3	288
Utenlandsk borger	56	7	20	14	3	504

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.5 Så hørte eller leste politiske nyhetssaker hvor hyppig i følgende kanaler. Etter innvandrerkategori, kjønn, alder, deltakelse i valget, landgruppe og statsborgerskap. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2019. Prosent

	TV			Radio			Aviser			Sosiale medier		
	Hver dag	Minst en gang i uken	Ingen av dagene	Hver dag	Minst en gang i uken	Ingen av dagene	Hver dag	Minst en gang i uken	Ingen av dagene	Hver dag	Minst en gang i uken	Ingen av dagene
Øvrige befolkning	39	42	18	27	38	36	49	39	12	27	37	36
Menn	41	40	19	29	35	36	52	37	11	26	32	41
Kvinner	39	45	16	25	40	35	48	41	12	29	42	30
18-34	28	47	25	17	38	45	40	45	15	34	43	23
35-50	34	45	20	22	40	38	48	40	12	27	41	32
51-70	52	37	11	37	36	27	57	33	10	22	31	47
Stemte ikke i valget 2019	29	41	30	17	35	48	34	43	23	22	40	38
Stemte i valget 2019	45	43	12	31	39	30	56	37	7	29	36	34
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand												
Zealand	28	42	30	19	37	43	36	45	20	17	40	43
Menn	26	40	33	17	38	45	36	43	21	16	37	48
Kvinner	30	44	27	21	37	42	36	46	18	19	43	38
18-34	26	42	32	14	38	48	35	48	18	24	54	21
35-50	22	45	33	14	40	46	34	46	20	17	45	39
51-70	36	38	26	28	34	38	37	42	20	14	26	59
Stemte ikke i valget 2019	20	40	40	13	37	50	23	48	29	12	41	47
Stemte i valget 2019	36	44	21	25	38	37	48	41	11	22	39	39
Norsk borger	37	41	22	27	34	39	48	42	10	20	39	41
Utenlandsk borger	26	42	31	18	38	44	34	45	21	16	40	43
EU-land i Øst-Europa												
Menn	10	51	38	10	50	39	11	59	30	8	52	40
Kvinner	20	49	31	19	45	37	20	58	22	19	48	33
18-34	13	50	37	12	51	38	16	60	24	17	54	30
35-50	14	50	36	13	48	39	14	57	30	10	50	40
51-70	17	51	32	18	46	36	13	62	24	9	50	41
Stemte ikke i valget 2019	12	50	38	12	49	39	11	59	29	10	52	38
Stemte i valget 2019	27	52	21	25	40	35	34	53	13	22	42	35
Norsk borger	28	53	20	28	40	31	37	45	18	24	39	37
Utenlandsk borger	13	50	37	12	49	39	12	60	28	11	52	37
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig												
Menn	27	57	15	16	57	27	29	57	13	21	54	25
Kvinner	27	58	15	15	58	28	28	58	14	21	54	25
18-34	26	58	16	15	57	29	31	57	12	24	57	19
35-50	26	61	14	16	60	24	27	60	13	21	55	24
51-70	33	49	19	20	50	30	29	52	19	14	46	40
Stemte ikke i valget 2019	23	59	19	13	59	28	25	59	16	18	56	26
Stemte i valget 2019	34	55	11	20	54	26	36	55	10	26	52	23
Norsk borger	30	56	14	16	58	26	31	56	12	20	53	27
Norskfødt med innvandrerforeldre												
Utenlandsk borger	29	55	15	21	45	34	40	53	7	31	54	15
Utenlandsk borger	21	61	18	14	59	27	22	60	17	19	56	26

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

5. Partivalg

Tabell 5.1 viser partioppslutningen etter innvandringskategori, landgruppe og statsborgerskap. Senere i kapittelet viser vi også partioppslutning etter enkeltland og etter kjønn og alder. I tabell 5.1 er partioppslutningen delt inn etter innvandringskategori. Hele 97 prosent av de stemmeberettigede utenlandske statsborgere er innvandrere. Øvrige norske statsborgere er alle velgere som er ikke-innvandrere eller ikke er norskfødt med to innvandrerforeldre (rimeligvis er heller ikke utenlandske statsborgere plassert her). De aller fleste «øvrige» er norskfødte med to norskfødte foreldre (94 prosent). Vi oppgir imidlertid også frekvensene for norskfødte med én norskfødt forelder.

5.1. Oppslutningen om venstresidens partier høyere blant velgere med innvandrerbakgrunn

Ser vi på velgere med innvandrerbakgrunn samlet er det åpenbart at oppslutningen om venstresidens partier, Rødt, SV og Ap er høyere sammenliknet med øvrige velgere. Blant øvrige velgere var oppslutningen om de tre partiene 33 prosent, mens den blant velgere med innvandrerbakgrunn var 51 prosent. Oppslutningen om Høyre og Frp er samlet sett også lavere blant velgere med innvandrerbakgrunn. 19 prosent oppgir at de stemte Høyre eller Frp, til sammenlikning oppga 29 prosent av de øvrige velgerne at de stemte et av disse to partiene. Vi ser imidlertid at det er betydelige forskjeller avhengig av hvilken landbakgrunn en har.

De med bakgrunn fra afrikanske og asiatiske land er de med høyest oppslutning om venstresiden

Det er blant velgere med innvandrerbakgrunn fra afrikanske og asiatiske land oppslutningen om venstresidens partier er størst. Blant dem med bakgrunn fra afrikanske land er det hele 77 prosent som stemmer på et av partiene på venstresiden, mens blant dem med bakgrunn fra asiatiske land er andelen 62 prosent.

FNB nest størst blant gutter med foreldre fra Pakistan

Norskfødte med innvandrerforeldre er en relativt liten gruppe og relativt unge, de aller fleste av disse har foreldre fra land som Pakistan, Vietnam, Tyrkia og Sri Lanka. De fleste av disse bor også i Oslo. Blant disse er det mange som oppgir at de stemte Folkeaksjonen nei til mer bompenger (FNB). Dette gjelder i første rekke gutter med foreldre fra Pakistan. Men også blant disse er Ap det største partiet, og støtten til venstresidens partier er klart større enn støtten til partiene på høyresiden.

Høy oppslutning om MDG fra innvandrere fra Norden, Vest-Europa og Nord-Amerika og Oseania

Noe av det mest iøynefallende i tabell 6.1 er den relativt høye oppslutningen til MDG fra innvandrere som kommer fra Norden, Vest-Europa og Nord-Amerika og Oseania. Den største andelen av disse er utenlandske statsborgere. Utenlandske statsborgere har ikke stemmerett i stortingvalg, det betyr at MDG har potensialet til å gjøre det bedre i lokalvalgene sammenliknet med stortingsvalgene.

Relativt høy oppslutning om Frp fra dem med bakgrunn fra Øst-Europa

Den største gruppen stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn er arbeidsinnvandrere fra EU-land i Øst-Europa. Valgdeltakelsen blant disse er imidlertid relativt lav, for eksempel er den kun 9 prosent for arbeidsinnvandrere fra Polen, som er det største enkeltlandet.

Tabell 5.1. Partivalg etter innvandringskategori, landgruppe og statsborgerskap. Kommunestyrevalget 2019. Prosent

	R	SV	A	Sp	MDG	Krf	V	H	Frp	FNB/ BL	And	personer	Antall
Offisielt valgresultat	3,8	6,1	24,8	14,4	6,8	4,0	3,9	20,1	8,2	2,7	5,3		N
Øvrige norske statsborgere													
I alt	3,6	5,9	23,4	15,3	6,5	4,2	3,9	20,8	8,5	2,5	5,4		3 243
Norskfødt med to norskfødte foreldre	3,7	5,7	23,7	15,6	6,3	4,3	3,7	20,6	8,4	2,5	5,5		3 079
Norskfødt med en norskfødt forelder*	3,1	10,1	18,7	9,0	9,1	2,2	6,7	23,6	10,1	3,0	4,5		164
Velgere med innvandrerbakgrunn													
I alt	5,2	7,8	38,0	6,2	9,9	2,5	3,8	13,2	5,6	4,5	3,4		1 711
Norden	5,2	10,1	16,7	6,9	21,6	1,7	4,6	23,6	5,8	2,0	2,0		348
Vest-Europa utenom Norden	5,7	12,0	15,4	6,7	23,8	2,3	6,7	16,4	6,4	2,7	2,0		299
EU-land i Øst-Europa	2,5	3,8	25,0	8,8	12,1	3,8	3,8	19,6	10,4	5,0	5,4		240
Øst-Europa utenfor EU	9,3	9,3	35,1	5,2	6,2	0,0	4,1	9,3	9,3	9,3	3,1		97
Nord-Amerika og Oseania	5,0	6,7	23,3	8,3	15,0	5,0	10,0	16,7	1,7	1,7	6,7		60
Afrika	9,0	12,5	55,5	3,0	6,0	4,5	2,0	4,5	0,0	2,0	1,0		200
Asia med Tyrkia	5,7	11,6	44,2	4,8	5,9	2,1	4,0	10,0	4,3	6,4	1,0		421
Sør og Mellom-Amerika	8,7	4,4	30,4	6,5	13,0	2,2	4,4	13,0	6,5	4,4	6,5		46
Norske statsborgere, innvandrere													
I alt	6,0	7,0	45,6	5,5	5,3	2,3	2,1	12,0	5,9	5,0	3,4		554
Norden	3,9	3,4	10,3	6,4	19,8	0,0	1,8	38,9	11,7	0,0	3,9		43
Vest-Europa utenom Norden	7,2	8,9	16,0	12,6	11,8	3,8	5,5	20,1	8,9	2,2	3,0		44
EU-land i Øst-Europa	2,6	10,1	15,3	8,7	9,3	5,5	1,1	26,0	10,7	4,6	6,3		71
Øst-Europa utenfor EU	5,8	5,9	26,1	8,9	4,7	0,0	4,6	14,7	11,0	12,1	6,2		50
Nord-Amerika og Oseania	7,0	0,0	22,5	0,0	16,3	0,0	18,8	21,0	0,0	0,0	14,4		14
Afrika	9,8	10,1	61,1	2,4	4,6	4,8	0,0	4,0	0,0	0,8	2,3		107
Asia med Tyrkia	4,2	6,3	53,5	5,4	2,8	1,6	1,8	10,2	5,7	6,6	2,0		202
Sør og Mellom-Amerika	7,9	0,0	43,4	2,7	5,6	0,0	3,3	10,0	13,1	4,0	10,0		23
Utenlandske statsborgere													
I alt	4,3	8,2	31,2	7,2	14,1	2,7	5,1	14,6	5,8	3,0	3,8		973
Norden	4,1	9,0	19,8	6,5	19,4	2,3	4,7	22,8	5,4	2,9	3,1		302
Vest-Europa utenom Norden	4,6	10,0	16,3	6,7	22,8	2,0	6,4	17,0	6,8	3,4	4,1		255
EU-land i Øst-Europa	2,2	1,4	31,0	8,3	10,5	2,7	4,7	15,9	9,6	5,4	8,3		169
Øst-Europa utenfor EU	9,8	9,3	33,6	0,0	7,5	0,0	8,2	7,9	13,1	5,9	4,8		31
Nord-Amerika og Oseania	3,9	6,9	24,5	7,0	12,4	6,5	6,1	14,8	2,5	2,8	12,6		44
Afrika	2,1	5,1	64,6	6,5	5,5	5,2	5,0	4,7	0,0	1,3	0,0		61
Asia med Tyrkia	5,7	12,1	45,3	9,9	6,6	2,4	3,1	8,3	4,7	0,9	0,9		91
Sør og Mellom-Amerika	3,3	6,4	20,0	14,0	17,2	4,0	5,6	13,5	5,5	4,5	6,0		20
Norskfødte med innvandrerforeldre, norske statsborgere													
I alt	6,6	9,2	41,6	2,9	7,6	2,0	4,5	10,4	2,4	11,8	1,0		184
Norden		3
Vest-Europa utenom Norden		0
EU-land i Øst-Europa		0
Øst-Europa utenfor EU	0,0	3,9	65,2	6,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,9	7,3	11,9		16
Nord-Amerika og Oseania		2
Afrika	10,9	17,3	47,7	0,0	11,3	0,0	0,0	5,5	0,0	7,3	0,0		32
Asia med Tyrkia	5,6	8,5	39,7	1,0	7,1	2,8	6,3	12,4	2,6	14,0	0,0		128
Sør og Mellom-Amerika		3

Vektet ved justeringsceller etter trekkssannsynlighet og svarsannsynlighet etter kommunestørrelse, kjønn, alder, stemt, utdanningsnivå og innvandringskategori/landgruppe samt kalibrert etter partienes oppslutning i valget.

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

5.2. 5 av 10 menn med bakgrunn fra afrikanske og asiatiske land stemte Ap

Gjennomsnittsalderen til velgere med innvandrerbakgrunn er lavere sammenliknet med øvrige velgere. I disse analysene ekskluderer vi derfor dem over 70 år. Vi fremstiller partivalg etter kjønn, aldersgruppe og utdanningsnivå.

Tabell 5.2. Partivalg blant øvrige og velgere med innvandrerbakgrunn etter kjønn, aldersgruppe og landgruppe. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2019. Prosent

	I alt	R	SV	A	Sp	MDG	Krf	V	H	Frp	FNB/ BL	Andre	Antall personer
Øvrige befolkning	100	3,9	6,4	23,1	15,0	6,9	4,0	4,2	20,4	8,5	2,4	5,0	2 816
Menn	100	3,3	4,3	21,2	15,5	6,2	4,4	4,9	23,1	10,0	2,3	4,9	1 379
Kvinner	100	4,4	8,3	24,9	14,8	7,6	3,7	3,5	17,9	7,1	2,6	5,2	1 437
18-34	100	4,5	10,0	18,6	14,1	13,9	3,4	6,9	17,4	5,8	1,9	3,6	669
35-50	100	4,4	6,1	23,1	15,3	6,7	4,1	4,9	20,5	6,9	2,8	5,4	826
51-70	100	3,2	4,8	25,4	15,5	3,5	4,4	2,4	21,8	10,9	2,6	5,6	1 321
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	100	5,9	11,4	16,6	7,8	20,4	2,2	6,2	18,5	7,0	2,2	2,0	813
Menn	100	6,0	8,2	18,1	5,1	18,8	1,7	6,8	20,2	9,4	3,4	2,4	415
Kvinner	100	5,8	14,8	15,1	10,6	22,1	2,8	5,5	16,6	4,5	1,0	1,3	398
18-34	100	8,9	14,1	12,5	6,8	22,9	2,6	8,3	13,0	6,3	1,6	3,1	192
35-50	100	4,7	10,3	18,3	7,8	24,8	2,5	7,1	16,5	5,0	1,6	1,6	322
51-70	100	5,4	11,0	17,4	8,4	14,1	1,7	3,7	24,1	9,7	3,3	1,3	299
EU-land i Øst-Europa	100	2,5	3,8	25,1	9,2	13,0	3,8	3,8	19,3	10,5	4,2	5,0	239
Menn	100	3,6	2,4	22,6	6,0	10,7	2,4	4,8	25,0	9,5	6,0	7,1	84
Kvinner	100	1,9	4,5	26,5	11,0	14,2	4,5	3,2	16,1	11,0	3,2	3,9	155
18-34	100	0,0	3,5	22,8	10,5	17,5	3,5	10,5	8,8	19,3	1,8	1,8	57
35-50	100	1,6	4,8	28,8	11,2	12,0	2,4	0,8	19,2	8,8	4,0	6,4	125
51-70	100	7,0	1,8	19,3	3,5	10,5	7,0	3,5	29,8	5,3	7,0	5,3	57
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig	100	7,3	11,2	44,2	4,5	6,7	2,4	3,9	8,7	3,9	5,4	1,8	794
Menn	100	7,8	8,8	50,0	4,0	6,3	2,3	3,3	6,3	2,5	6,1	2,5	396
Kvinner	100	6,8	13,6	38,4	5,0	7,0	2,5	4,5	11,1	5,3	4,8	1,0	398
18-34	100	7,1	15,3	44,9	4,2	7,6	1,7	4,2	7,1	2,0	5,4	0,6	354
35-50	100	7,8	8,5	41,6	4,6	6,8	2,1	3,9	11,0	5,0	6,1	2,5	281
51-70	100	6,9	6,9	47,2	5,0	4,4	4,4	3,1	8,2	6,3	4,4	3,1	159

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

De fleste velgere vi har slått sammen i gruppen 'Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig' er fra afrikanske og asiatiske land. Blant mennene i denne landgruppen oppgir 50 prosent at de stemte Ap. Til sammenlikning er oppslutningen blant øvrige menn 21 prosent. Den er 18 prosent blant menn vi har grupper sammen i landgruppen 'Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand' og 23 prosent blant menn fra EU-land i Øst-Europa. Blant kvinnene med bakgrunn fra afrikanske og asiatiske land er det 38 prosent som oppgir at de stemte på Ap. Blant kvinnene med bakgrunn fra afrikanske og asiatiske land er oppslutningen om SV rundt 5 prosent-poeng høyere sammenliknet med mennene. Men samlet sett er oppslutningen om venstresidens partier høyere for mennene sammenliknet med kvinnene blant dem med bakgrunn fra afrikanske og asiatiske land. Dette er i tråd med tidligere undersøkelser (se for eksempel Kleven 2017). Her er det altså en slags asymmetri sammenliknet med øvrige velgere.

Høy oppslutning om MDG blant dem med bakgrunn fra nordiske og vesteuropeiske land uavhengig av utdanningsnivå

Som vi har sett i tabell 6.1 er oppslutningen om MDG høyere blant velgere med innvandrerbakgrunn fra 'Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand' sammenliknet med de øvrige velgerne. Oppslutningen om MDG er også høyere blant velgere med bakgrunn fra EU-land i Øst-

Europa, men ikke like høy som for dem fra 'Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand'. Den relativt høye oppslutningen om MDG blant dem fra nordiske og vesteuropeiske land gjelder uavhengig av kjønn alder og utdanningsnivå.

Oppslutningen om Ap avtar med utdanningsnivå for dem med bakgrunn fra afrikanske og asiatiske land

Blant øvrige velgere er forskjellene i oppslutningen om Ap med hensyn til utdanningsnivå ikke særlige store. Oppslutningen om Ap er riktignok størst blant dem med universitetsutdanning, men forskjellen er innenfor feilmarginen. Derimot er det en tendens til at de med universitets- eller høyskoleutdanning i større grad stemte SV (og Rødt) enn dem med grunnskole og videregående utdanning. Blant dem med bakgrunn fra afrikanske og asiatiske land er det samme tendens med hensyn til SV, mens oppslutningen om Ap er 51 prosent blant dem med grunnskole og 37 prosent blant dem med universitets- eller høyskoleutdanning.

Tabell 5.3. Partivalg blant øvrige og velgere med innvandrerbakgrunn etter utdanningsnivå og landgruppe. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2019. Prosent

	I alt	R	SV	A	Sp	MDG	Krf	V	H	Frp	FNB/ BL	Andre	Antall personer
Øvrige befolkning													
Grunnskole	100	3,0	5,3	23,4	16,8	5,7	3,2	3,6	15,5	15,5	3,6	4,6	364
Videregående	100	3,4	4,7	22,2	19,4	4,0	3,7	2,7	20,4	9,5	3,5	6,5	1 057
Universitet/Høyskole	100	4,8	8,7	24,0	10,0	10,6	4,8	5,9	22,4	4,3	0,9	3,7	1 159
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand													
Grunnskole	100	6,6	11,8	15,8	7,9	13,2	0,0	4,0	19,7	15,8	1,3	4,0	76
Videregående	100	6,5	7,6	14,7	12,5	14,1	1,6	4,4	19,6	12,5	3,8	2,7	184
Universitet/Høyskole	100	6,0	12,0	17,4	6,6	23,6	2,9	7,0	18,8	3,5	1,2	1,0	484
EU-land i Øst-Europa													
Grunnskole	100	0,0	4,2	25,0	8,3	16,7	0,0	8,3	16,7	12,5	4,2	4,2	24
Videregående	100	3,8	3,8	30,2	9,4	1,9	3,8	0,0	17,0	17,0	5,7	7,6	53
Universitet/Høyskole	100	1,6	3,1	22,7	9,4	14,8	3,1	3,9	22,7	8,6	4,7	5,5	128
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig													
Grunnskole	100	6,9	7,9	51,4	5,1	7,4	1,4	2,8	8,3	3,7	3,7	1,4	216
Videregående	100	7,9	10,5	44,5	5,2	4,7	2,6	2,1	6,8	6,8	7,3	1,6	191
Universitet/Høyskole	100	7,5	14,0	37,0	3,7	7,8	2,5	5,9	10,3	2,8	6,2	2,5	322

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

5.3. Nedgang i oppslutning om Ap sammenliknet med tidligere

Innvandrere fra Afrika, Asia og Latin-Amerika har historisk sett støttet Ap og partiene på venstresiden. Dette har vært kjent fra SSBs undersøkelser helt tilbake til 1980-tallet og det gjelder uavhengig av norsk eller utenlandsk statsborgerskap (Faye 1985; Kleven 2017). Også norskfødte med innvandrerforeldre stemmer i stor grad som sine foreldre. Ser vi på velgere med bakgrunn fra Afrika og Asia var oppslutningen om Ap og venstresiden høyere ved tidligere valg (Tabell 6.2). Noe av denne nedgangen skyldes at en del velgere med innvandrerbakgrunn stemte på FNB eller andre lister mot bompenger. Videre er det også en økning for SV og Rødt sammenliknet med 2015 og 2011, men dette forklarer langt ifra hele nedgangen for Ap eller venstresiden samlet. Ved valget i 2019 ser vi at også innvandrerne langt på vei følger valg vinden og er et slags gjennombrudsvalg for Senterpartiet blant velgere med innvandrerbakgrunn. 5 prosent av velgerne med innvandrerbakgrunn oppgir å ha stemt Sp, mens i tidligere valg har oppslutningen om Sp ligget rundt og under 1 prosent i denne velgergruppen. MDG øker også oppslutningen i denne gruppen, 6 prosent oppgir

at de stemte partiet. Høyre mister også oppslutning sammenliknet med 2011 og 2015, da oppga 13 prosent at de stemte på partiet mot 8 prosent i 2019.

Tabell 5.4. Partivalg blant velgere med innvandrerbakgrunn fra Afrika og Asia. Kommunestyrevalgene 2011-2019. Prosent

	I alt	R	SV	A	Sp	MDG	Krf	V	H	Frp	Andre	Antall personer
2011	100	2	6	64	0	0	4	5	13	4	2	508
2015	100	4	6	59	1	3	3	4	13	5	2	966
2019	100	7	10	47	5	6	3	3	8	4	6	1 527

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

5.4. Lav valgdeltakelse i statsborgerlandet blant utenlandske borgere

Mange utenlandske statsborgere med stemmerett i Norge har også rett til å stemme i valg til nasjonalforsamling eller presidentvalget i det landet de er borgere av. Men slett ikke alle beholder denne retten. For eksempel har ikke danske borgere som flytter fra Danmark og bosetter seg i et annet land i over 2 år automatisk stemmerett i Folketingsvalget. 73 prosent av utenlandske statsborgere med stemmerett i kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2019 oppga at de hadde stemmerett i andre land enn Norge. Av disse er det kun rundt 35 prosent som oppgir at de stemte ved det siste valget til nasjonalforsamling eller president i dette landet. Utenlandske statsborgere fra Frankrike, Italia, USA og Sverige er de som i størst grad rapporterer at de stemte i det siste valget i hjemlandet. Men kun litt over 50 prosent av svenske statsborgere bosatt i Norge oppgir at de stemte i det siste Riksdagsvalget i Sverige. Blant polske statsborgere oppgir rundt 37 prosent at de stemte i det siste nasjonale valget i Polen. Valgdeltakelsen i norske lokalvalg blant polske statsborgere er lav, men vi ser også at deltakelsen blant polske borgere med stemmerett i hjemlandet er lav også i valget i Polen.

Ser vi på de sammenslåtte landgruppene ser vi at det er en sammenheng mellom å stemme i det norske lokalvalget og å stemme i det nasjonale valget i hjemlandet. Effekten er imidlertid kun vesentlig og signifikant blant borgere fra landgruppen: Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand. For eksempel er valgdeltakelsen i det siste Riksdagsvalget i Sverige 57 prosent blant dem som stemte i kommunestyrevalget i 2019, til sammenlikning var den 33 prosent blant dem som ikke stemte i kommunestyrevalget. For de polske statsborgerne er de tilsvarende tallene 39 prosent mot 36 prosent, altså en langt mindre effekt. For noen av landene er tendensen imidlertid motsatt. For mange av disse enkeltlandene er antall respondenter svært begrenset, så resultatene må tolkes med varsomhet. Lovgivingen er også svært ulik. I noen land kan man også ha stemmerett i lokalvalg eller valget til EU-parlamentet, slik at det skaper litt i støy i resultatene våre.

Tabell 5.5. Andel blant utenlandske statsborgere som oppgir at de har stemmerett i andre land enn Norge, andel blant dem som oppgir å ha stemt ved det siste valget til nasjonalforsamling eller president i dette landet. Etter enkeltland og stemt/ikke stemt ved kommunestyrevalget i Norge 2019. Antall og prosen.

	Andel som oppgir å ha stemmerett i andre land enn Norge		Andel blant dem som oppgir å ha stemmerett som stemte i det siste valget til nasjonalforsamling eller president i dette landet				
	I alt	n	I alt	Blant dem som ikke stemte i 2019		Blant dem som stemte i 2019	
				n	prosen	n	prosen
I alt	73,4	1 800	34,3	32,7	623	37,7	738
Fra Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	79,9	895	35,8	30,1	183	41,3	483
Fra EU-land i Øst-Europa	85,4	585	37,2	37,1	357	38,8	147
Fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig	49,8	320	24,9	23,0	83	27,8	108
Enkeltland:							
Frankrike	85,7	28	66,7	57,1	7	70,6	17
Italia	88,0	25	54,5	44,4	9	61,5	13
USA	100,0	33	54,5	18,2	11	72,7	22
Sverige	92,7	234	52,1	33,3	48	57,4	169
Romania	78,9	38	50,0	47,1	18	58,3	12
Finland	95,1	41	43,6	75,0	12	29,6	27
Litauen	73,5	117	43,0	42,0	69	47,1	17
Polen	94,0	315	36,5	35,8	219	39,0	77
India	64,3	14	33,3	..	2	..	7
Østerrike	85,7	14	33,3	..	6	..	6
Island	88,4	43	31,6	25,0	16	36,4	22
Latvia	72,7	44	31,3	36,8	19	23,1	13
Tyskland	79,2	130	31,1	13,6	22	35,8	81
Bosnia-Hercegovina	72,7	11	25,0	..	5	..	3
Bulgaria	80,0	15	25,0	..	9	..	3
Nederland	90,5	42	23,7	16,7	6	25,0	32
Filippinene	58,6	29	23,5	20,0	10	28,6	7
Thailand	70,0	20	21,4	..	5	..	9
Storbritannia	49,0	98	18,8	11,1	18	23,3	30
Spania	92,0	25	17,4	25,0	8	13,3	15
Russland	75,0	28	15,0	12,5	8	16,7	12
Danmark	43,3	104	9,1	20,0	10	5,9	34
Estland	85,0	20	5,9	0,0	8	11,1	9

n: Antall personer

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.6. Partivalg blant innvandrere etter utvalgte land. Kommunestyrevalget 2019. Prosent

Land	Rødt	SV	Ap	Sp	MDG	Krf	V	H	Frp	FNB/ BL	Andre	Antall personer
Nordiske land:												
Danmark	5	12	16	10	19	2	4	22	6	1	2	97
Finland	3	6	21	9	15	0	0	29	9	3	6	34
Island	4	19	15	0	22	4	0	30	0	4	4	27
Sverige	5	9	16	5	25	2	7	24	5	2	1	183
Øvrige europeiske land:												
Frankrike	0	14	10	5	33	0	10	14	5	5	5	21
Nederland	7	11	16	2	22	2	11	20	9	0	0	45
Storbritannia	5	13	18	2	16	3	2	28	5	3	5	61
Tyskland	5	13	15	12	26	1	7	13	5	2	2	110
Latvia	0	0	35	12	18	0	6	6	18	6	0	17
Litauen	0	3	43	20	13	0	0	13	3	3	0	30
Polen	2	4	16	7	13	5	2	24	13	7	7	123
Romania	5	5	45	5	9	0	0	14	9	5	5	22
Russland	8	13	17	0	8	0	8	17	13	8	8	24
Bosnia-Hercegovina	15	12	42	4	4	0	4	8	8	4	0	26
Asiatiske land:												
Afghanistan	4	19	69	0	0	4	0	0	0	4	0	26
Filippinene	0	6	41	9	9	9	0	12	15	0	0	34
India	4	0	44	8	4	0	0	20	8	12	0	25
Irak	4	20	56	0	0	0	8	4	4	4	0	25
Iran	9	11	57	3	0	0	6	3	0	9	3	35
Kina	7	0	27	7	7	0	0	40	7	7	0	15
Pakistan	7	7	57	7	11	0	0	7	0	4	0	28
Syria	8	13	54	8	4	0	0	4	4	0	4	24
Thailand	0	4	41	15	4	0	4	15	15	0	4	27
Tyrkia	27	13	47	7	0	0	0	7	0	0	0	15
Vietnam	0	0	50	6	19	0	0	13	0	6	6	16
Afrikanske land:												
Eritrea	3	0	85	0	0	6	3	0	0	3	0	34
Somalia	11	16	53	8	3	0	3	5	0	0	3	38
Amerikanske land: USA												
	5	8	30	3	20	3	8	15	0	3	8	40

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.7. Partivalg blant norskfødte med to innvandrerforeldre etter utvalgte land. Kommunestyrevalget 2019. Prosent

	R	SV	A	Sp	MDG	Krf	V	H	Frp	FNB/ BL	Andre	Antall personer
Pakistan	7	14	39	0	7	5	2	7	0	20	0	44
Vietnam	13	9	30	0	9	0	17	22	0	0	0	23
Sri Lanka	11	5	47	5	5	5	11	5	5	0	0	19

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.8 Partivalg etter innvandringskategori, Oslo, Kommunestyrevalget 2019. Prosent

Oslo	Rødt	SV	AP	SP	MDG	KrF	V	H	Frp	FNB	Andre	n
I alt	7	9	20	2	15	2	6	25	5	6	3	N
Norsk uten innvandrerbakgrunn	7	9	16	2	16	2	6	29	6	5	3	314
Innvandrer fra Vest-Europa etc	7	9	15	3	26	2	7	22	2	4	3	192
Innvandrer fra EU-land i Øst-Europa	6	3	28	3	17	5	3	19	8	4	3	49
Innvandrer fra Afrika, Asia etc	10	8	47	5	5	2	3	8	2	8	1	170
Norskfødt med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc	7	13	33	1	8	3	2	6	0	26	0	97

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

6. Representanter

Til sammen var det rundt 54 250 kandidater som stilte til valg ved kommunestyrevalget i 2019. Kun 17 prosent av disse opplevde å bli valgt inn i kommunestyrene. Det sitter til sammen om lag 9 340 representanter i norske kommunestyre. I dette kapitlet skal vi se på antall og andel representanter med innvandrerbakgrunn som ble valgt inn i landets kommunestyre etter valget i 2019. Vi skal også se på antall og andel kandidater med innvandrerbakgrunn som stilte på listene til kommunestyrevalget i 2019. Kandidater og representanter til fylkestingsvalgene er ikke omtalt i dette kapitlet, det er imidlertid enkelte tabeller som fremstiller dette i vedleggstabellene bak i rapporten.

6.1. Innledning

En sentral oppgave i valgstatistikken har helt fra starten vært å produsere statistikk over representantenes bakgrunnskjenntegn. Det er rimelig å hevde at legitimiteten til et representativt demokrati forutsetter at folkevalgte organer ikke utelukkende består av visse sosiale sjikt i samfunnet (som f.eks. hvite menn mellom 45 og 70 år med universitetsutdanning). Men hverken Valgloven eller Kommuneloven stiller noen krav til «demografisk representasjon» i kommunestyre eller fylkesting. Primært stemmer vi i vårt representative demokrati på meninger.

SSB rapporter jevnlig til FN og andre overnasjonale organer om kjønnsbalanse og andre fordelinger blant representantene i våre folkevalgte organer. I FNs tusenårsmål er det for eksempel formuleringer om at minoriteter skal være representert fysisk i styrende organer. I noen stater er det muligens enkelt å definere hva en mener med minoriteter og dermed også måle hvor godt denne minoriteten er representert. I Norge er ikke dette like enkelt siden det er urfolk og flere minoriteter i Norge. Samene har status som urfolk i Norge. Jøder, kvener/norskfinner, romanifolk/tatere, skogfinner og romer har status som nasjonale minoriteter. Personer med innvandrerbakgrunn kan også være minoriteter, men de består av folk med bakgrunn fra mange forskjellige land, folkegrupper og klaner. Det er derfor ikke så enkelt å hevde at minoritetene er representert selv om det er en representant med minoritetsbakgrunn i en forsamling. En kan hevde at innvandrere vil alltid ha noe til felles ved at de har kommet utenfra og må sette seg inn i et nytt språk en ny kultur osv. Videre ha en felles opplevelse av utenforskap og etnisk diskriminering og det kan derfor være en verdi at de folkevalgte organer oppviser en forskjellighet. I valgstatistikken undersøker vi ikke om folkevalgte organer samsvarer nøyaktig proporsjonalt med enhver kombinasjon av bakgrunnskjenntegn, men vi er opptatt av å undersøke hvorvidt de folkevalgte organer kan vise en forskjellighet etter noen utvalgte bakgrunnskjenntegn.

I faglitteraturen skilles det mellom ulike former for representasjon (Pitkin 1967). Det proporsjonalistiske perspektivet innebærer at en forsamling av representanter ligner på dem de representerer med hensyn til sosiodemografiske kjenntegn som kjønn, alder, yrke og etnisk bakgrunn. Talspersoner for dette perspektivet vil hevde at et politisk organ ikke er representativ for dem de skal representere hvis det er store forskjeller mellom de som representerer og de som blir representert. For eksempel hvis det kun er menn som er folkevalgte vil de hevde at disse ikke kan representere kvinner. «Liberal representasjonsteori» på den annen side innebærer at representanten skal være uavhengig av bindinger til dem vedkommende representerer, og ha kommunens eller nasjonens interesse i tankene. I liberal representasjonsteori vil derfor ikke den sosiodemografiske bakgrunnen til representantene eller sammensetningen med hensyn til sosiodemografisk bakgrunn tillegges noe særlig vekt (se Pitkin 1967). I praksis er de listene partiene setter opp et kompromiss mellom det «proporsjonalistiske» og det «liberale» perspektivet. Partiene setter opp sine lister slik at folk med ulike demografiske kjenntegn til en viss grad «kan kjenne igjen sine egne» blant noen på listen.

Hva mener velgerne om demografisk representasjon?

I velgerundersøkelsen 2019 har vi spurt om hva de stemmeberettigede mener om demografisk representasjon i kommunestyrene. Spørsmålet ble stilt på følgende måte: *Jeg skal igjen lese opp noen påstander. Er du helt enig, nokså enig, hverken enig eller uenig, nokså uenig eller helt uenig i følgende påstander?:*

- *Det er viktig at fordelingen av menn og kvinner blant kommunepolitikere ligner fordelingen blant velgerne.*
- *Det er viktig at aldersfordelingen i kommunestyret stort sett er den samme som blant velgerne.*
- *Det er viktig at kommunepolitikernes etniske bakgrunn ligner fordelingen blant velgerne.*
- *Det er viktig at kommunepolitikere kommer fra ulike geografiske deler av kommunen.*

I tabell 7.1 fremstiller vi prosentandelene som har sagt seg enig eller nokså enig. 70 prosent sier seg enig i at det er viktig at kommunepolitikere bør komme fra ulike geografiske deler av kommunen. 58 prosent ser seg enig i at det er viktig at aldersfordelingen i kommunestyret stort sett er den samme som blant velgerne. 56 prosent sier seg enig i at kjønnsfordelingen i kommunestyrene bør ligne fordelingen blant velgerne. 49 prosent sier seg helt enig eller nokså enig i at det er viktig at kommunepolitikernes etniske bakgrunn ligner fordelingen blant velgerne.

Tabell 6.1 Andel som er enig i at det er viktig at fordelingen blant kommunepolitikere ligner fordelingen blant velgerne mht kjønn, alder, etnisitet og geografi. Kommunestyrevalget 2019. Prosent

	Enig i at det er viktig at fordelingen blant kommunepolitikere ligner fordelingen blant velgerne mht:				Antall personer
	Kjønn	Alder	Etnisk bakgrunn	Geografiske deler av kommunen	
I alt	56	58	49	70	3 748
Kjønn					
Menn	52	55	48	68	1 950
Kvinner	61	61	51	73	1 799
Alder					
18-34	46	46	43	57	882
35-50	54	53	47	67	902
51-70	60	63	53	78	1 456
Over 70	70	76	58	82	509
Innvandrerbakgrunn					
Norske uten innvandrerbakgrunn	57	60	50	72	3 380
<i>Innvandrere og norskfødtes landbakgrunn fra:</i>					
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand,	56	53	47	64	786
EU-land i Øst-Europa,	40	37	34	53	521
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig,	53	46	50	57	857
Stemte i 2019					
Ja	50	50	46	58	641
Nei	59	61	52	76	3 108
Stemte følgende parti i 2019					
Rødt	65	68	57	82	127
SV - Sosialistisk Venstreparti	81	72	77	80	222
Arbeiderpartiet	67	66	57	78	703
Senterpartiet	57	60	46	82	510
Miljøpartiet De Grønne	60	68	58	75	193
Kristelig Folkeparti	59	67	53	87	117
Venstre	64	62	64	79	103
Høyre	53	58	41	71	571
Fremskrittspartiet	49	52	42	69	201
Annen liste	50	56	44	71	175

Andel som har svart helt enig eller nokså enig i påstanden.

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

Resultatene i tabell 7.1 viser at deskriptiv representasjon er viktig for mange velgere. Merk at geografisk representasjon er det som er viktigst for velgerne. «Etnisk representasjon» er mindre viktig. Det gjelder uavhengig av om man er innvanderer eller ikke.

Fremstillingen av resultatene i tabell 7.1 skjuler en del interessante forskjeller som fremkommer hvis vi tar hensyn til hele svarskalaen. Blant annet er det relativt få, under 20 prosent, som sier seg uenig eller helt uenig i påstandene. Forskjeller med hensyn til partivalg blir også mer fremtredende hvis vi tar hensyn til hele svarskalaen. Men hovedtendensen fremkommer i tabell 7.1.

Det er ikke gitt at «proporsjonalistisk» eller «demografisk» representasjon er et mål i seg selv. Det å legge vekt på representantenes bakgrunnskjenntegn vil ha sine fordeler og ulemper. En vanlig innvending er at vi bør velge de beste i blant oss, og at de mest talentfulle kan bli vraket som følge av hensynet til en proporsjonal fordeling. Videre er det vanskelig å finne frem til en proporsjonal fordeling jo flere bakgrunnskjenntegn vi vektlegger. Er vi opptatt av forskjeller i representasjon mellom kvinner og menn, er dette ganske enkelt, siden omtrent halvparten av velgerne er kvinner, så da er det tilforlatelig å hevde at også halvparten av representantene bør være kvinner. Men hvis vi skal kombinere dette med andre kjenntegn, som yrkesbakgrunn, alder, sivil status, utdanning, inntekt, etnisk eller kulturell bakgrunn, går regnestykket simpelthen ikke opp i et kommunestyre eller fylkesting. I henhold til kommuneloven er det riktignok ingen grense for hvor mange medlemmer et kommunestyre kan ha. Det er derimot satt minimumskrav med hensyn til antall innbyggere i kommunen og medlemstallet skal være et oddetall. Som minimum skal kommunestyret ha minst 11 medlemmer i kommuner som ikke har over 5 000 innbyggere. Kommunestyret skal ha minst 43 medlemmer i kommuner med over 100 000 innbyggere. Men det er opp til kommunestyret selv å fastsette antallet. Teoretisk kan medlemstallet i et kommunestyre være høyere enn Stortingets 169 representanter, men ingen norske kommunestyre er av den størrelsesorden. Det største kommunestyret finner vi i Ålesund hvor det er 77 medlemmer. Nest størst er Kristiansand med 71 medlemmer. I Oslo som er Norges desidert største kommune er det til sammenlikning 59 medlemmer. Det vil dermed alltid være noen som kan hevde at de ikke er rett representert i en folkevalgt forsamling.

En perfekt matematisk gjenspeiling av de stemmeberettigede med hensyn til en rekke individuelle kjenntegn er umulig å oppnå i folkevalgte organer uten å måtte innføre eksplisitte stratifiseringer. I Kommuneloven er det tatt inn bestemmelser som skal sikre at det er en kjønnsbalanse i formannskap, og andre valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer. Men disse bestemmelsene trer inn først etter at kommunestyret er valgt. Det er som tidligere nevnt ingen krav om deskriptiv representasjon ved et kommune-, bydels- eller fylkestingsvalg.

Vi fremstiller tabeller som viser kommunestyrerepresentantene med hensyn til innvandrerkategori, parti og kjønnsfordeling, uten at vi tar stilling til den normative diskusjonen om representasjon. Vi ser kun på dem som er valgt inn. I kommunestyre vil det også sitte en del medlemmer som er vararepresentanter. Det er ikke nødvendigvis 100 prosent samsvar mellom fordelingen etter innvandrerkategori til dem som er valgt inn og dem som til enhver tid møter i kommunestyret. I denne rapporten omtaler vi kun dem som selv har innvandret eller er født i Norge med to innvandrerforeldre som 'representanter med innvandrerbakgrunn'. Representanter med én innvandrerforelder, representanter som er adopterte osv, som kan ha ytre kjenntegn som skiller dem fra majoriteten i Norge, regnes ikke med til 'representanter med innvandrerbakgrunn'.

6.2. 3 prosent av representantene har innvandrerbakgrunn

I tabell 7.2 fremstiller vi antall kommunestyrerepresentanter i 2019 etter innvandringskategori. Den største gruppen i norske kommunestyre er norskfødte med to norskfødte foreldre. Den nest største er norskfødt med en norskfødt forelder. Innvandrere kommer som nummer tre. Den innvandringskategorien med færrest representanter er norskfødt med to innvandrerforeldre, 36 representanter. Denne gruppen er som tidligere nevnt ung og vil nok komme til å øke i tiden som kommer.

Tabell 6.2 Kommunestyrerepresentanter etter innvandringskategori og norsk eller utenlandsk statsborgerskap. Kommunestyrevalget 2019. Antall og prosent

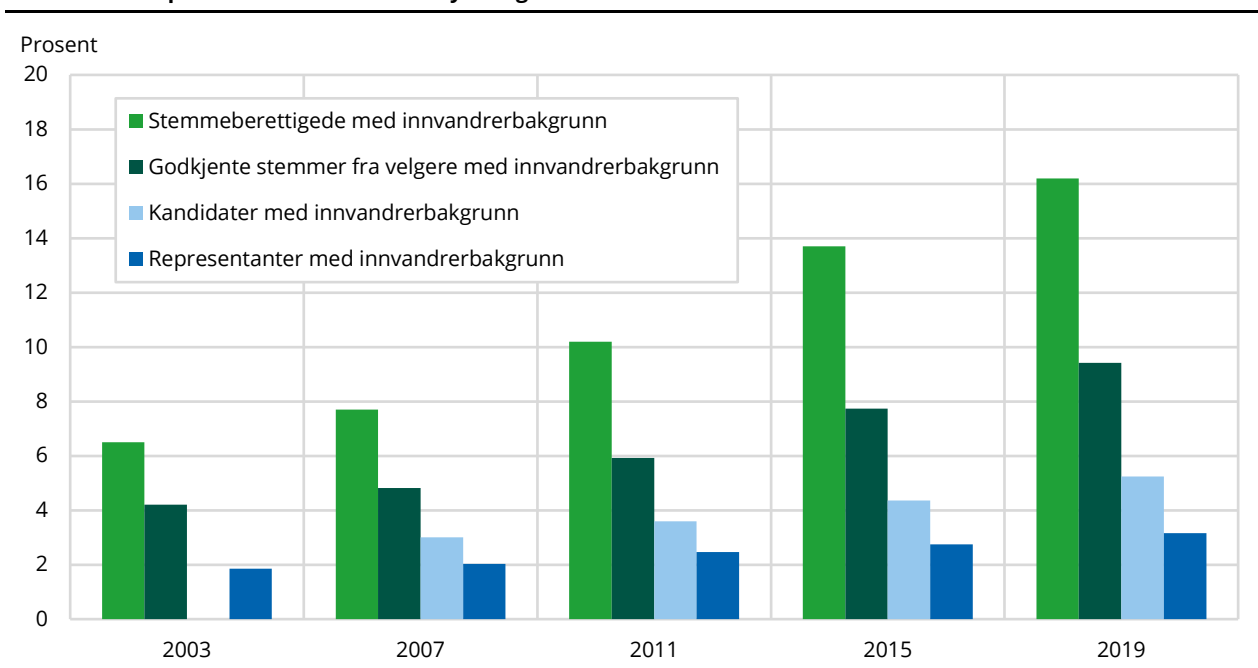
	Antall			Prosent		
	I alt	Norsk borger	Utenlandsk borger	I alt	Norsk borger	Utenlandsk borger
I alt	9 342	9 235	107	100,0	98,9	1,1
Norskfødt med to norskfødte foreldre	8 669	8 668	1	92,8	92,8	0,0
Innvandrere	245	152	93	2,6	1,6	1,0
Norskfødt med innvandrerforeldre	36	36	0	0,4	0,4	0,0
Utenlandsfødt, en norskfødt forelder	51	47	4	0,5	0,5	0,0
Norskfødt, en norskfødt forelder	269	260	9	2,9	2,8	0,1
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	72	72	0	0,8	0,8	0,0

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

6.3. Svak økning i andelen med innvandrerbakgrunn

Det var først i forbindelse med kommunestyrevalget i 2003 at SSB begynte å lage statistikk over antall representanter med innvandrerbakgrunn i kommunestyrene, fra 2007 også kandidatene. I figur 7.1 viser vi prosentandel stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn, godkjente stemmer fra velgere med innvandrerbakgrunn, kandidater med innvandrerbakgrunn og til sist representanter med innvandrerbakgrunn. Andelen representanter med innvandrerbakgrunn har økt svakt. I 1983, da alle utenlandske statsborgere fikk stemmerett og ble valgbare til folkevalgte organer, ble det rapportert om 8 innvandrere fra Afrika, Asia og Latin-Amerika i kommunestyrene (Bolstad). Det er grunn til å tro at det reelle tallet på innvandrere var noe høyere, siden opptellingen kun handlet om innvandrere fra Afrika, Asia og Latin-Amerika. I 2019 var det 281 representanter med innvandrerbakgrunn. Det utgjorde 3,0 prosent og var en økning på 0,3 prosentpoeng siden 2015, i 2003 var andelen 1,8 prosent. Andelen kandidater har økt fra 3 prosent i 2003 til 5,2 prosent i 2019. Økningen i andelen stemmeberettigede og antall stemmer fra velgere med innvandrerbakgrunn stiger raskere enn andelen med innvandrerbakgrunn på listene og ikke minst andelen med innvandrerbakgrunn i norske kommunestyre. Med innvandrerbakgrunn mener vi utelukkende personer som selv er innvandrere eller norskfødte med to utenlandsfødte foreldre.

Figur 6.1 Andel med innvandrerbakgrunn etter stemmeberettigede, godkjente stemmer, kandidater og representanter. Kommunestyrevalgene 2003 - 2019. Prosent

2003: Kandidater ikke undersøkt

Stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn innbefatter innvandrere og norskfødte med to innvandrerforeldre

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter, valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

99 prosent av kommunestyrerepresentanter er norske statsborgere

Utenlandske statsborgere utgjorde 9 prosent av de stemmeberettigede i det siste lokalvalget. Men kun 1 prosent av kommunestyrerepresentantene har et ikke-norsk statsborgerskap. Det er en økning på beskjedne 0,1 prosentpoeng sammenliknet med 2015. Til sammen er det 107 representanter som er utenlandske statsborgere. 93 av disse er innvandrere født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre. De fleste representantene med utenlandsk statsborgerskap er fra Norden eller vesteuropeiske stater.

Tabell 6.3 Kommunestyrerepresentanter etter statsborgerskap, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall

	2015			2019		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
Norge	10 493	6 407	4 086	9 235	5 505	3 730
Norden utenom Norge	40	24	16	39	22	18
Vest-Europa utenom Norden	37	20	17	42	25	17
EU-land i Øst-Europa	7	0	7	11	1	10
Øst-Europa utenfor EU	1	0	1	2	0	2
Nord-Amerika og Oseania	7	5	2	3	1	2
Afrika	3	3	0	4	3	1
Asia med Tyrkia	4	2	2	5	3	2
Sør og Mellom-Amerika	1	0	1	0	0	0

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Andelen representanter med innvandrerbakgrunn stiger litt med antallet stemmeberettigede innvandrere i kommunen.

I Norge er det etter kommunereformen 356 kommunestyre. I 108 av dem er samtlige representanter født i Norge med to norskfødte foreldre, (30 prosent). I omtrent halvparten av alle norske kommunestyre er 95 prosent eller mer av representantene født i Norge med to norskfødte foreldre. Det er 191 kommunestyre uten innvandrere eller norskfødte med to innvandrerforeldre. Det utgjør 56 prosent av alle kommunestyrene.

I kommuner med stor andel innvandrere, som Drammen, Lørenskog og Oslo, er andelen representanter med innvandrerbakgrunn langt høyere enn landstallet på 3 prosent. I Oslo er andelen med innvandrerbakgrunn 22 prosent, til sammenlikning var den 17 prosent i 2015 og 27 prosent i 2011. I andre kommuner med over 15 prosent stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn er andelen representanter med innvandrerbakgrunn i gjennomsnitt 6 prosent. For kommuner med mellom 10 og 15 prosent andel stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn er andelen blant representantene 3 prosent. I de kommunene hvor antall stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn er under 10 prosent, er innvandrerandelen blant representantene 1-2 prosent i gjennomsnitt.

Tabell 6.4 Representanter i kommunestyre, etter andel stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn og Oslo. Norsk, uten innvandrerbakgrunn og innvandrerbakgrunn og 3-delt landbakgrunn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Prosent

	I alt	Oslo	Andel stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn i kommunen			
			Over 15 %	10-15 %	5-9%	Under 5 %
2015						
I alt	100	100	100	100	100	100
Øvrig norsk borger	97	83	93	95	97	98
% Andel etter 3-delt landgruppe						
Vest-Europa etc.	1	0	1	2	1	1
Østeuropeiske EØS-land	0	0	1	0	0	0
Afrika, Asia etc.	2	17	6	3	1	1
2019						
I alt	100	100	100	100	100	100
Øvrig norsk borger	97	78	94	97	98	100
% Andel etter 3-delt landgruppe						
Vest-Europa etc.	1	3	2	1	1	0
Østeuropeiske EØS-land	0	0	0	0	0	0
Afrika, Asia etc.	2	19	4	1	1	0

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

1 av 3 av representanter med innvandrerbakgrunn kommer fra Asia

Blant kommunestyrerepresentantene med innvandrerbakgrunn er det flest med bakgrunn fra Asia, 30 prosent har bakgrunn herfra. Det er omtrent som forrige lokalvalg i 2015. 17 prosent er fra Norden eller Afrika, mens 15 prosent er fra Vest-Europa utenom Norden. Det er også på nivå med forrige lokalvalg. Kun 6 prosent har bakgrunn fra EU-land i Øst-Europa, dette er en økning på om lag 2 prosentpoeng sammenliknet med valget i 2015 (når vi tar utgangspunkt i representantene med innvandrerbakgrunn). De stemmeberettigede med denne landbakgrunnen utgjør omlag 22 prosent av velgerne med innvandrerbakgrunn, men altså kun 6 prosent av representantene.

Tabell 6.5 Representanter med innvandrerbakgrunn i kommunestyre etter 8-delt landbakgrunn og kjønn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall og prosent

	Antall			Prosent av i alt		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
2015 i alt	290	158	132	100,0	54,5	45,5
Norden utenom Norge	54	28	26	18,6	9,7	9,0
Vest-Europa utenom Norden	44	22	22	15,2	7,6	7,6
EU-land i Øst-Europa	13	2	11	4,5	0,7	3,8
Øst-Europa utenfor EU	23	12	11	7,9	4,1	3,8
Nord-Amerika og Oseania	5	2	3	1,7	0,7	1,0
Afrika	53	37	16	18,3	12,8	5,5
Asia med Tyrkia	87	52	35	30,0	17,9	12,1
Sør og Mellom-Amerika	11	3	8	3,8	1,0	2,8
2019 i alt	281	150	131	100,0	53,4	46,6
Norden	49	22	27	17,4	7,8	9,6
Vest-Europa utenom Norden	43	24	19	15,3	8,5	6,8
EU-land i Øst-Europa	18	5	13	6,4	1,8	4,6
Øst-Europa utenfor EU	20	7	13	7,1	2,5	4,6
Nord-Amerika og Oseania	5	3	2	1,8	1,1	0,7
Afrika	48	36	12	17,1	12,8	4,3
Asia med Tyrkia	84	48	36	29,9	17,1	12,8
Sør og Mellom-Amerika	14	5	9	5,0	1,8	3,2

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Sverige og Pakistan største enkeltland

Det er representanter fra til sammen 63 forskjellige land, stater eller selvstyrte områder. Fra 23 av disse enkeltlandene er det kun en representant, det er til sammen 14 land hvor det er to representanter, mens det er 5 land det er 3 representanter fra. Landene Sverige og Pakistan ligger på topp med 31 representanter. Nummer tre er dem med iransk landbakgrunn (19 representanter), så følger dem med landbakgrunn fra Tyskland og Somalia (17 representanter).

Tabell 6.6 Representanter med innvandrerbakgrunn i kommunestyre etter utvalgte enkeltland og kjønn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall

	2015			2019		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
Sverige	26	16	10	31	12	19
Pakistan	24	18	6	31	21	10
Iran	20	10	10	19	13	6
Tyskland	18	8	10	17	8	9
Somalia	20	14	6	17	13	4
Danmark	19	8	11	11	5	6
Nederland	10	5	5	11	7	4
Irak	10	5	5	9	4	5
Tyrkia	9	6	3	8	7	1
Bosnia-Hercegovina	12	5	7	8	4	4
Polen	4	0	4	6	0	6
Storbritannia	10	6	4	6	4	2
Chile	5	2	3	6	4	2
Island	5	3	2	5	4	1
India	8	4	4	5	1	4
USA	4	2	2	5	3	2
Kosovo	5	4	1	4	2	2
Eritrea	4	4	0	4	4	0
Afghanistan	3	3	0	4	2	2
Sri Lanka	9	5	4	4	2	2
Syria	0	0	0	4	2	2

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Litt over halvparten av representantene med innvandrerbakgrunn i 2019 er menn

53 prosent av representantene med innvandrerbakgrunn i 2019 er menn som er omtrent på samme nivå som valgene tidligere. Til sammenlikning er 60 prosent av representantene uten innvandrerbakgrunn menn. «Mannsoverskuddet» er altså lavere blant dem med innvandrerbakgrunn.

6.4. Flest representanter for venstresidens partier

Alle de landsdekkende partiene nominerer kandidater med innvandrerbakgrunn på listene sine i noen av kommunene. Ap, SV og MDG er de partiene som nominerer flest kandidater med innvandrerbakgrunn. Alle partiene som er representert på Stortinget har kandidater med innvandrerbakgrunn på listene sine.

38 prosent av alle representantene med innvandrerbakgrunn representerer Ap. Det er en nedgang fra valget i 2015. SV er nest størst med 14 prosent. Sammenliknet med 2015 er det flere som representerer SV, Rødt og MDG. I 2015 var Høyre det partiet med nest flest innvandrerrepresentanter med cirka 17 prosent av innvandrerrepresentantene, i 2019 er det rundt 12 prosent. I den andre enden av skalaen finner vi Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Tabell 6.7 Representanter med innvandrerbakgrunn etter 8-delt landgruppe og parti. Kommunestyrevalget 2019. Prosent

	I alt	R	SV	Ap	SP	MDG	KrF	V	H	FrP	Andre	N
2015												
I alt	100	1	10	45	4	7	3	6	17	3	5	290
Norden	100	2	9	19	6	13	7	2	30	7	6	54
Vest-Europa utenom Norden	100	.	16	14	9	18	.	21	7	2	14	44
EU-land i Øst-Europa	100	.	15	31	15	8	8	8	15	.	.	13
Øst-Europa utenfor EU	100	.	9	57	.	.	4	4	22	4	.	23
Nord-Amerika og Oseania	100	.	20	20	20	.	20	20	.	.	.	5
Afrika	100	4	9	60	2	2	4	4	11	.	4	53
Asia med Tyrkia	100	1	7	68	.	3	1	1	15	1	2	87
Sør og Mellom-Amerika	100	.	9	46	27	9	9	11
2019												
I alt	100	5	14	38	5	11	4	2	12	2	6	281
Norden	100	4	16	20	4	18	10	2	20	2	2	49
Vest-Europa utenom Norden	100	9	14	7	12	30	0	5	7	2	14	43
EU-land i Øst-Europa	100	.	22	22	11	17	11	6	6	.	6	18
Øst-Europa utenfor EU	100	10	15	50	5	.	5	.	5	5	5	20
Nord-Amerika og Oseania	100	20	.	.	20	20	20	.	20	.	.	5
Afrika	100	4	15	56	4	.	4	.	13	.	4	48
Asia med Tyrkia	100	4	11	58	1	5	.	.	12	4	6	84
Sør og Mellom-Amerika	100	7	14	36	.	14	.	14	7	.	7	14

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Ap har flest representanter fra Asia og Afrika

Ap har flest representanter med innvandrerbakgrunn fra Asia og Afrika, 70 prosent av partiets innvandrerrepresentanter har bakgrunn herfra. Blant SV representanter med innvandrerbakgrunn er 41 prosent fra Afrika eller Asia, mens blant Høyre-representantene er 38 prosent fra de samme landgruppen. Blant Rødt sine representanter med innvandrerbakgrunn er 33 prosent fra Afrika eller Asia. MDG, SP og Venstre har en annen profil på representantene med innvandrerbakgrunn. 69 prosent av MDGs representanter med innvandrerbakgrunn har bakgrunn fra Norden eller Vest-Europa. Rundt 50 prosent av SP og Venstres representanter med innvandrerbakgrunn har bakgrunn fra Norden eller Vest-Europa. Det er som tidligere nevnt relativt få representanter med bakgrunn fra østeuropeiske EØS-land. Av partiene representert på Stortinget er det imidlertid bare Rødt og Frp som ikke har noen representant fra EU-land i Øst-Europa.

Tabell 6.8 Partienes representanter med innvandrerbakgrunn etter 8-delt landgruppe. Kommunestyrevalget 2019. Prosent

	R	SV	Ap	SP	MDG	KrF	V	H	FrP	Andre
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Norden	13	21	9	14	28	45	17	30	17	6
Vest-Europa utenom Norden	27	15	3	36	41	.	33	9	17	35
EU-land i Øst-Europa	.	10	4	14	9	18	17	3	.	6
Øst-Europa utenfor EU	13	8	9	7	.	9	.	3	17	6
Nord-Amerika og Oseania	7	.	.	7	3	9	.	3	.	.
Afrika	13	18	25	14	.	18	.	18	.	12
Asia med Tyrkia	20	23	45	7	13	.	.	30	50	29
Sør og Mellom-Amerika	7	5	5	.	6	.	33	3	.	6
Antall representanter	15	39	108	14	32	11	6	33	6	17

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

6.5. Personstemmer

Analyser av nominasjonsprosesser fra tidligere valg viser at listekandidater med innvandrerbakgrunn ofte plasseres lavt nede på listene. I lokalvalgene kan velgerne gi listekandidatene et personlig stemmetillegg, i form av personstemmer eller personlig stemmer gitt av velgere som i utgangs-

punktet stemte på et annet parti. Tradisjonelt har velgere med innvandrerbakgrunn i stor grad benyttet seg av muligheten til å gi kandidater personstemmer, og spesielt i kommuner hvor det bor mange innvandrere (se Bjørklund og Berg 2013:145-174).

I tabell 7.9 ser vi at kandidater med landbakgrunn fra Pakistan, Sri Lanka, Somalia, Tyrkia, Iran og Irak i gjennomsnitt er de som mottar flest personstemmer for hele landet sett under ett. Gjennomsnittet for alle kandidater som er norske statsborgere uten innvandrerbakgrunn er 51, gjennomsnittet for personer med innvandrerbakgrunn fra Pakistan er 389. Tabellen tar ikke hensyn til antall stemmeberettigede i kommunen personstemmene kommer fra, og vi vet heller ikke hvilken landbakgrunn de som gir personstemmer har.

Fordelingen for Oslo viser at kandidater fra Pakistan, Sri Lanka, Somalia, Iran og Irak ligger høyt. Mens gjennomsnittet i Oslo er 372 for norske statsborgere uten innvandrerbakgrunn, er gjennomsnittet for kandidater fra Sri Lanka 2 291 personstemmer. Gjennomsnittet for kandidater med innvandrerbakgrunn fra Pakistan er 1 103, mens det for kandidater med innvandrerbakgrunn fra Somalia var i gjennomsnitt 595 personstemmer.

Tabell 6.9 Gjennomsnitt antall personstemmer til alle kandidater etter landbakgrunn. Hele landet og Oslo. Kommunestyrevalget 2019

	Hele landet	Oslo
Pakistan	389	1103
Sri Lanka	271	2291
Somalia	167	595
Tyrkia	113	272
Iran	71	437
Irak	67	514
Bosnia-Hercegovina	57	147
Norge	51	372
Øvrige Afrika	51	512
Øvrige Asia	46	343
Sverige	44	214
Afghanistan	38	286
Danmark	33	..
Øvrige EU-land i Øst-Europa	32	291
Polen	32	191
Vest-Europa utenom Norden (inkludert USA, Canada, Australia, New Zealand, Australia)	31	230
Sør-Amerika/Oseania	30	74
Vietnam	30	70
Øvrige østeuropeiske land utenfor EU	27	195
Øvrige Norden	23	75
Litauen	17	..
Filippinene	14	..
Thailand	7	..

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Innvandrere retter mer på listene

I velgerundersøkelsen blir de som stemte i valget bedt om å oppgi hvorvidt de ga en personstemme eller førte opp kandidater fra andre lister (såkalte slengere). 43 prosent av velgerne blant dem som stemte i valget ga en personstemme ved det siste valget. 11 prosent førte opp kandidater fra andre partiers lister. I velgerundersøkelsen har vi ikke stort nok datamateriale til å analysere alle enkeltlandene eller benytte den 8-delte landregioninndelingen. Vi benytter isteden den tredelte inndelingen. Videre ser vi kun dem under 70 år siden det er svært få velgere med innvandrerbakgrunn over 70 år i Norge. Uavhengig av landgruppe ser vi at innvandrere i større grad retter på listene sammenliknet med velgere uten innvandrerbakgrunn. I den øvrige befolkningen er det 44 prosent som oppgir at de ga personstemme, og 11 prosent som oppgir at de førte opp kandidater

fra andre lister. Til sammenlikning var det 63 og 21 prosent av velgerne med innvandrerbakgrunn fra 'Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa for øvrig' som oppgir det samme.

Tabell 6.10 Ga personstemmer etter innvandringskategori og landgruppe i kommunestyrevalget 2019. Prosent

	Ga personstemme til en eller flere kandidater	Førte opp kandidater fra andre partiers lister (slengerstemmer)	Antall personer
Øvrige befolkning, 18-70 år	44	11	2741
Menn	43	10	1341
Kvinner	45	12	1400
18-34	50	9	662
35-50	50	12	792
51-70	38	11	1287
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand, 18-70 år	58	12	636
Menn	60	10	323
Kvinner	57	14	313
18-34	54	8	112
35-50	65	13	264
51-70	55	14	260
Norsk borger	51	14	62
Utenlandsk borger	60	12	570
EU-land i Øst-Europa, 18-70 år	64	14	239
Menn	60	20	81
Kvinner	67	10	158
18-34	71	22	59
35-50	65	11	125
51-70	56	12	55
Norsk borger	49	14	65
Utenlandsk borger	70	14	174
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig, 18-70 år	63	21	727
Menn	64	22	370
Kvinner	62	21	357
18-34	64	19	315
35-50	64	26	267
51-70	59	17	145
Norsk borger	63	23	348
Norskfødt med innvandrerforeldre	64	12	166
Utenlandsk borger	63	23	213

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

Velgere med og uten innvandrerbakgrunn er mest opptatt av kandidatens standpunkt.

Velgerne som endret stemmeseddelen ble bedt om å oppgi årsaker for å gi personstemmer. I tabell 7.11 fremstiller vi de mest relevante årsakene. Andelen som har oppgitt at det spilte en stor eller en viss rolle er oppgitt. Den årsaken som skårer høyest er uten tvil kandidatens standpunkt i viktige spørsmål. 83 prosent av velgerne uten innvandringsbakgrunn oppgir det, personlig kjennskap til kandidaten kommer som nummer to, 64 prosent. Også tilknytning til del av kommunen kommer høyt. Det er den samme tendensen avhengig av innvandrerbakgrunn og landgruppe.

Kandidatens etniske bakgrunn viktigst for dem med bakgrunn fra Afrika og Asia

Velgere med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. er blant de som i størst grad gir personstemmer. Videre ser vi at velgere med bakgrunn fra denne landgruppen samlet sett er de som i størst grad oppgir at kandidatens etniske bakgrunn spilte en rolle for å gi en personstemme. Forekomsten er lavest blant norske statsborgere uten innvandrerbakgrunn, 13 prosent oppgir dette.

Til sammenlikning er det rundt 36 prosent av innvandrerne fra Afrika, Asia etc. som oppgir at dette spilte en rolle. Denne beskrivelsen tar ikke hensyn til enkeltland eller hvilken kommune respondentene bor i. Det krever en mer sofistikert statistisk analyse for å gi svar på om dette kan ha innvirkning på beskrivelsen.

Tabell 6.11 Årsaker for å gi personstemmer etter innvandringskategori og landgruppe i kommunestyrevalget 2019. Present

	Standpunkt i viktige spørsmål	Tilknytning til del av kommunen	Kjønn	Alder	Etniske bakgrunn	Personlig kjennskap	Antall personer
Øvrige befolkning, 18-70 år	83	60	19	31	13	64	1367
Menn	83	57	11	33	14	66	657
Kvinner	83	61	25	30	13	63	710
18-34	79	56	16	35	10	55	356
35-50	79	59	20	31	12	64	438
51-70	89	62	19	29	16	71	573
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand, 18-70 år	77	56	27	38	15	48	387
Menn	75	57	18	40	18	47	197
Kvinner	80	55	36	37	11	48	190
18-34	75	55	30	47	13	40	60
35-50	76	53	23	41	13	44	175
51-70	80	60	31	32	16	55	152
Norsk borger	81	54	28	50	17	49	34
Utenlandsk borger	77	57	27	38	14	47	352
EU-land i Øst-Europa, 18-70 år	85	72	27	39	29	47	160
Menn	75	64	36	44	37	57	51
Kvinner	91	76	22	37	25	41	109
18-34	83	69	31	46	32	44	46
35-50	83	75	24	38	24	42	84
51-70	93	67	29	32	39	66	30
Norsk borger	90	65	22	29	27	48	36
Utenlandsk borger	84	74	29	42	30	47	124
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig, 18-70 år	83	77	37	44	36	55	458
Menn	83	76	36	45	32	54	237
Kvinner	83	78	38	42	39	56	221
18-34	79	72	35	47	36	49	204
35-50	87	82	41	40	38	60	165
51-70	81	78	32	46	33	57	89
Norsk borger	83	78	38	39	35	54	220
Norskfødt med innvandrerforeldre	77	66	23	42	33	50	107
Utenlandsk borger	86	81	42	46	39	61	131

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, velgerundersøkelsen. Statistisk sentralbyrå.

Referanser

- Bjørklund, T. og J. Bergh (2013): Minoritetsbefolkningens møte med det politiske Norge: Partivalg, valgdeltakelse, representasjon, Oslo: Cappelen Damm.
- Blais, A. (2000). To Vote or Not to Vote: The Merits and Limits of Rational Choice Theory. Pittsburg: University of Pittsburg Press.
- Brochmann, Grete og Knut Kjeldstadli (2014) Innvandringen til Norge; 900-2010. Oslo: Pax
- Bolstad, Bente (1983) «Våre nye politikere» i Mot rasismen. Organ for Foreningen mot Rasisme. Nr. 3/4. 4. årgang. Oslo. S. 12-13.
- Campbell, Angus (1966) «Surge and decline» i Angus Campbell, Philip E. Converse, Donald E. Stokes og Warren E. Miller (red) Elections and the Political Order. New York: Wiley
- Cohen, Carl (1984) «Demokratiets former» i Hagtvedt og Lafferty (red) Demokrati og demokratisering. Oslo: Aschehoug
- Dahl, Robert A. (1963) Modern Political Analysis. New Jersey: Prentice-Hall
- Downs, Anthony (1957): An Economic Theory of Democracy. New York: Harper and Row
- Dzamarija, Minja Tea, Kristin Kvarv Andreassen og Tove Irene Slaastad (2012) Dokumentasjon av registerbasert statistikk over innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Interne dokumenter 12/2013 Statistisk sentralbyrå
- Elster, Jon (1998): Deliberative Democracy. Cambridge: Cambridge Univerisity Press
- Falnes-Dalheim og Bye (2021) Lokalvalgundersøkelsene 2019. Dokumentasjonsnotat. Notater 2021/19. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/_attachment/455108?_ts=179d0ee74d8
- Faye, Arne (1995) «Valgadfærd preges av hjemlandet» i Samfunnspeilet 2/95. <https://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/valgfærd-preges-av-hjemlandet>
- Habermas, Jürgen (1996) Between Facts and Norms. Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy. Cambridge, Massachusetts. The MIT Press
- Kleven, Ø. (2017). Innvandrere og kommunestyrevalget 2015: Valgfærd og representasjon blant innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og utenlandske statsborgere. (Rapporter 2017/10). Hentet fra http://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/_attachment/305795
- Kleven, Ø. (2019a). Lav valgdeltakelse blant unge voksne. SSB analyse (artikkel 6). Hentet fra <https://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/lav-valgdeltakelse-blant-unge-voksne>
- Kleven, Ø. (2019b). Hver tredje med lite utdanning sitter hjemme i valg etter valg. SSB analyse (artikkel 6). Hentet fra <https://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/hver-tredje-med-lite-utdanning-sitter-hjemme-i-valg-etter-valg>
- Kleven, Øyvinn (2019c) Innvandrere og stortingsvalget 2017. Valgfærd blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre sammenliknet med øvrig befolkning. Rapporter 2019/17 Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Kleven, Øyvinn og Tove Bergseteren (2022) Velgerundersøkelsen 2019. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Rapporter 2022/21. Statistisk sentralbyrå
- [Kleven, Øyvinn \(2020\) Partivalg etter sosiale kjennetegn ved de siste stortings- og kommunestyrevalgene. Med noen historiske tabeller. Rapporter 2020/47 Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå \(pdf\).](#)
- Kleven, Øyvinn og Tor Morten Normann (2021) Partivalg, inntekt, klasse. SSB analyser 2021/12. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/valg/stortingsvalg/artikler/partivalg-inntekt-klasse>

- Kleven, Øyvinn (2022) The effect of nonresponse and measurement errors on turnout estimates. Experiences from using administrative linked data in the Norwegian General Election Survey 1969–2021. Notater/Documents 2022/21. Statistics Norway.
<https://www.ssb.no/valg/stortingsvalg/artikler/the-effect-of-nonresponse-and-measurement-errors-on-turnout-estimates>
- Kommunal og arbeidsdepartementet (1978). Ot.prp nr. 55 (1977-78). Om lov om endringer i lov 17. desember 1920 nr. 1 om stortingsvalg og lov 10. juli 1925 nr. 6 om kommunestyrevalg og fylkestingsvalg m.v.
- Lafferty, William M. (1983) «Deltakelse og demokrati. Momenter i en uendelig dialog» I Trond Bergh (red) Deltakerdemokratiet. Oslo: Universitetsforlaget
- Lazarsfeld, Paul Felix, Bernhard Berelson og Hazel Gaudet (1948) The People's Choice. How the voters make up his mind in a presidential campaign. New York: Columbia University Press
- Lipset, Seymour M. (1960/1968) Det politiske menneske. Politikens sosiale grunnlag. Oslo: Gyldendal
- Lipset, Seymour Martin (1981) Political Man. The Social Bases of Politics. Expanded and updated edition. Baltimore: The Johns Hopkins University Press
- Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven)
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2002-06-28-57>
- Mohn, Jakob Neumann (1874) «Storthingerne 1815-1874 belyst ved statistikk» i Norsk Retstidende 48:761-776.
- Næss, Arne (1968) Demokratisk styreform en presisering-meny. Oslo: Universitetsforlaget
- Offerdal, Audun (2003) «Politisk deltakelse – er den så nøye da?» i Norsk statsvitenskapelig tidsskrift 03/2003
- Pateman, Carol (1970): Participation and Democratic Theory. Cambridge: Cambridge University Press
- Pitkin, Hanna Fenichel (1967) The Concept of representation. California: University of California Press
- Rasch, Bjørn Erik (2000) Demokrati – ideer og organisering. Bergen: Fagbokforlaget
- Rawls, John (2005) Political Liberalism. New York: Columbia University Press.
- Rogstad, Jon (2007) Demokratisk fellesskap. Politisk inkludering og etnisk mobilisering. Oslo: Universitetsforlaget
- Saglie, Jo (2015) «Høyere deltakelse for enhver pris?» i Kommunal Rapport. 13.10.2015.
- Schumpeter, Joseph A. (1942) Capitalism, Socialism and Democracy. New York:Harper
- Sigman, Rachel og Staffan I. Lindberg (2019) "Democracy for All: Conceptualizing and Measuring Egalitarian Democracy" I Political Science Research and Methods Vol 7. No.3 595-612 July 2019.
- Soltvedt, Kjartan (2004) "Folkeregistre og personnummersystemer i Norge fra 1905 til 2001" I K. Soltvedt (red) Folketellinger gjennom 200 år. SØS 109. Statistisk sentralbyrå.
- Tingsten, Herbert (1937) Political behavior. Studies in election statistics. P.S King. London
- Valen, Henry (1999) «EU-saken post festum?» i Bernt Aardal (Red.) Velgere i 90-årene. NKS-Forlag: Oslo.

Vedlegg A: Tabeller

Tabell A1 Kandidater og representanter til kommunestyret, etter 2-delt innvandringskategori, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall

	2015			2019		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
Kandidater	58 093	33 350	24 743	54 254	30 996	23 258
Øvrig befolkning	55 647	32 112	23 535	51 413	29 555	21 858
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	2 446	1 238	1 208	2 841	1 441	1 400
Innvandrere og norskfødtes landbakgrunn:						
Norden	463	218	245	469	219	250
Vest-Europa utenom Norden	436	241	195	438	231	207
EU-land i Øst-Europa	198	54	144	277	94	183
Øst-Europa utenfor EU	244	96	148	243	86	157
Nord-Amerika og Oseania	65	34	31	88	49	39
Afrika	357	221	136	451	263	188
Asia med Tyrkia	575	333	242	751	440	311
Sør og Mellom-Amerika	108	41	67	124	59	65
Representanter	10 593	6 462	4 131	9 342	5 560	3 782
Øvrig befolkning	10 303	6 304	3 999	9 061	5 410	3 651
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	290	158	132	281	150	131
Innvandrere og norskfødtes landbakgrunn:						
Norden	54	28	26	49	22	27
Vest-Europa utenom Norden	44	22	22	43	24	19
EU-land i Øst-Europa	13	2	11	18	5	13
Øst-Europa utenfor EU	23	12	11	20	7	13
Nord-Amerika og Oseania	5	2	3	5	3	2
Afrika	53	37	16	48	36	12
Asia med Tyrkia	87	52	35	84	48	36
Sør og Mellom-Amerika	11	3	8	14	5	9

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Tabell A 2 Kandidater og representanter til fylkestinget, etter 2-delt innvandringskategori, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall

	2015	2015	2015	2019	2019	2019
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
Kandidater	7 029	3 890	3 139	6 217	3 562	2 655
Øvrig befolkning	6 711	3 729	2 982	5 893	3 389	2 504
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	318	161	157	324	173	151
Innvandrere og norskfødtes landbakgrunn:						
Norden	47	23	24	49	21	28
Vest-Europa utenom Norden	60	29	31	62	40	22
EU-land i Øst-Europa	16	6	10	22	11	11
Øst-Europa utenfor EU	23	6	17	37	11	26
Nord-Amerika og Oseania	5	4	1	11	7	4
Afrika	55	30	25	44	25	19
Asia med Tyrkia	90	54	36	79	47	32
Sør og Mellom-Amerika	22	9	13	20	11	9
Representanter	714	399	315	575	306	269
Øvrig befolkning	701	394	307	558	299	259
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	13	5	8	17	7	10
Innvandrere og norskfødtes landbakgrunn:						
Norden	4	2	2	2	0	2
Vest-Europa utenom Norden	2	1	1	3	2	1
EU-land i Øst-Europa	1	0	1	1	0	1
Øst-Europa utenfor EU	1	0	1	2	1	1
Nord-Amerika og Oseania	0	0	0	0	0	0
Afrika	0	0	0	3	2	1
Asia med Tyrkia	3	2	1	5	2	3
Sør og Mellom-Amerika	2	0	2	1	0	1

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Tabell A 3 Kommunestyrekandidater med innvandrerbakgrunn etter parti og 8-delt landbakgrunn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall

	I alt	R	SV	Ap	SP	MDG	KrF	V	H	FrP	Andre
2015 i alt	2 446	136	357	470	111	248	211	302	292	116	203
Norden	463	19	71	58	27	69	32	49	67	27	44
Vest-Europa utenom Norden	436	20	57	50	28	107	17	75	32	18	32
EU-land i Øst-Europa	198	2	14	39	18	6	20	24	33	22	20
Øst-Europa utenfor EU	244	10	26	73	10	9	13	28	42	18	15
Nord-Amerika og Oseania	65	5	12	5	2	10	7	12	5	3	4
Afrika	357	22	56	79	15	15	62	34	36	5	33
Asia med Tyrkia	575	47	97	144	11	23	53	73	70	19	38
Sør og Mellom-Amerika	108	11	24	22	0	9	7	7	7	4	17
2019 i alt	2 841	211	434	516	147	306	222	277	281	118	329
Norden	469	26	74	58	27	72	23	42	61	26	60
Vest-Europa utenom Norden	438	26	63	35	26	118	22	63	24	10	51
EU-land i Øst-Europa	277	2	22	43	38	19	22	24	42	22	43
Øst-Europa utenfor EU	243	18	23	56	12	12	14	26	30	23	29
Nord-Amerika og Oseania	88	10	14	1	3	21	7	9	7	2	14
Afrika	451	38	81	109	16	20	67	42	31	6	41
Asia med Tyrkia	751	70	131	196	23	32	58	63	79	23	76
Sør og Mellom-Amerika	124	21	26	18	2	12	9	8	7	6	15

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Tabell A 4 Representanter til kommunestyret, etter innvandringskategori, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall

	2015			2019		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	10 593	6 462	4 131	9 342	5 560	3 782
Norskfødt med to norskfødte foreldre	9 926	6 089	3 837	8 669	5 199	3 470
Innvandrere	257	139	118	245	126	119
Landbakgrunn						
Norden	51	27	24	48	21	27
Vest-Europa utenom Norden	42	20	22	43	24	19
EU-land i Øst-Europa	12	1	11	17	4	13
Øst-Europa utenfor EU	20	9	11	19	6	13
Nord-Amerika og Oseania	5	2	3	5	3	2
Afrika	48	35	13	39	29	10
Asia med Tyrkia	69	42	27	62	35	27
Sør og Mellom-Amerika	10	3	7	12	4	8
Norskfødt med to innvandrerforeldre	33	19	14	36	24	12
Foreldres landbakgrunn						
Norden	3	1	2	1	1	0
Vest-Europa utenom Norden	2	2	0	0	0	0
EU-land i Øst-Europa	1	1	0	1	1	0
Øst-Europa utenfor EU	3	3	0	1	1	0
Nord-Amerika og Oseania	0	0	0	0	0	0
Afrika	5	2	3	9	7	2
Asia med Tyrkia	18	10	8	22	13	9
Sør og Mellom-Amerika	1	0	1	2	1	1
Norskfødt, en norskfødt forelder og en utenlandsfødt foreldre	259	150	109	269	140	129
Utenlandsfødt foreldres landbakgrunn						
Norden	110	68	42	114	70	44
Vest-Europa utenom Norden	70	37	33	65	33	32
EU-land i Øst-Europa	15	9	6	12	3	9
Øst-Europa utenfor EU	3	1	2	4	2	2
Nord-Amerika og Oseania	36	24	12	33	18	15
Afrika	11	5	6	8	3	5
Asia med Tyrkia	11	4	7	25	7	18
Sør og Mellom-Amerika	3	2	1	8	4	4
Utenlandsfødt, en norskfødt foreldre	50	31	19	51	31	20
Fødeland						
Norden	22	15	7	20	13	7
Vest-Europa utenom Norden	20	9	11	18	11	7
EU-land i Øst-Europa	1	1	0	0	0	0
Øst-Europa utenfor EU	0	0	0	0	0	0
Nord-Amerika og Oseania	5	4	1	7	4	3
Afrika	0	0	0	1	0	1
Asia med Tyrkia	2	2	0	4	2	2
Sør og Mellom-Amerika	0	0	0	1	1	0
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	68	34	34	72	40	32
Fødeland						
Norden	13	7	6	17	8	9
Vest-Europa utenom Norden	7	2	5	10	2	8
EU-land i Øst-Europa	1	0	1	0	0	0
Øst-Europa utenfor EU	0	0	0	0	0	0
Nord-Amerika og Oseania	23	11	12	19	15	4
Afrika	6	4	2	2	0	2
Asia med Tyrkia	14	8	6	21	13	8
Sør og Mellom-Amerika	4	2	2	3	2	1

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Tabell A 5 Representanter til kommunestyret, etter parti og 3-delt landbakgrunn. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Kommunestyrevalget 2007-2019. Prosent

	I alt	R	SV	Ap	SP	MDG	KrF	V	H	FrP	Andre	N
2007												
I alt	100,0	1,8	17,0	46,6	1,8	0,0	2,7	3,6	10,3	12,6	3,6	223
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	100,0	0,0	14,5	31,3	0,0	0,0	4,8	3,6	15,7	25,3	4,8	83
EU-land i Øst-Europa	100,0	0,0	9,1	45,5	9,1	0,0	0,0	9,1	9,1	18,2	0,0	11
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig	100,0	3,1	19,4	56,6	2,3	0,0	1,6	3,1	7,0	3,9	3,1	129
2011												
I alt	100,0	0,8	6,8	54,9	2,3	0,8	2,3	3,4	19,5	6,0	3,4	266
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	100,0	1,1	3,4	32,2	5,7	2,3	4,6	8,0	23,0	10,3	9,2	87
EU-land i Øst-Europa	100,0	0,0	11,1	44,4	11,1	0,0	11,1	0,0	22,2	0,0	0,0	9
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig	100,0	0,6	8,2	67,1	0,0	0,0	0,6	1,2	17,6	4,1	0,6	170
2015												
I alt	100,0	1,4	10,0	44,8	3,8	6,9	3,4	5,5	16,6	2,8	4,8	290
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	100,0	1,0	12,6	15,5	7,8	14,6	4,9	10,7	19,4	4,9	8,7	103
EU-land i Øst-Europa	100,0	0,0	15,4	30,8	15,4	7,7	7,7	7,7	15,4	0,0	0,0	13
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig	100,0	1,7	8,0	62,6	0,6	2,3	2,3	2,3	15,5	1,7	2,9	174
2019												
I alt	100,0	5,3	13,9	38,4	5,0	11,4	3,9	2,1	11,7	2,1	6,0	281
Norden, Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand	100,0	7,2	14,4	13,4	8,2	23,7	6,2	3,1	14,4	2,1	7,2	97
EU-land i Øst-Europa	100,0	0,0	22,2	22,2	11,1	16,7	11,1	5,6	5,6	0,0	5,6	18
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania og Europa forøvrig	100,0	4,8	12,7	54,8	2,4	3,6	1,8	1,2	10,8	2,4	5,4	166

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Figurregister

Figur 2.1	Andel stemmeberettigede etter innvandringskategori. Kommunestyre- og fylkestingsvalgene 1979-2019	13
Figur 3.1	Valgdeltakelse etter alder og kjønn for alle stemmeberettigede. Kommunestyre og fylkestingsvalget 2019. Prosent	21
Figur 6.1	Andel med innvandrerbakgrunn etter stemmeberettigede, godkjente stemmer, kandidater og representanter. Kommunestyrevalgene 2003 - 2019. Prosent.....	54

Tabellregister

Tabell 2.1	Antall og andel stemmeberettigede etter standard for gruppering av personer etter innvandringsbakgrunn, norsk eller utenlandsk statsborgerskap. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019	10
Tabell 2.2	Antall stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn etter utvalgte enkeltland og statsborgerskap. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Antall	11
Tabell 2.3	Antall stemmeberettigede i kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 etter innvandringskategori, landgruppe og statsborgerskap. Antall og prosent	12
Tabell 2.4	Antall stemmeberettigede i alt og etter innvandringskategori og norske eller utenlandske borgere. 1979-2019.....	14
Tabell 2.5	Kommuner med minimum 15,0 prosent stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019	15
Tabell 3.1	Valgdeltakelse etter kjønn, aldersgrupper og utdanningsnivå for alle stemmeberettigede. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015 og 2019.....	20
Tabell 3.2	Andel etter to påstander om borgerplikt og ville føle det ubehagelig å fortelle at jeg ikke stemte i valget. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 prosent	22
Tabell 3.3	Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe, kjønn, alder og utdanningsnivå. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015 og 2019. Prosent.....	23
Tabell 3.4	Valgdeltakelse etter innvandringskategori og 3-delt landgruppe. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2007-2019. Prosent.....	24
Tabell 3.5	Antall stemmeberettigede innvandrere etter statsborgerskap, innvandringsgrunn og 8-delt landgruppe. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Antall og prosent.....	25
Tabell 3.6	Valgdeltakelse blant innvandrere etter innvandringsgrunn, statsborgerskap og 7-delt landgruppe ¹ . Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Prosent	26
Tabell 3.7	Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe, kjønn og alder. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Prosent.....	27
Tabell 3.8	Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe, kjønn og utdanningsnivå. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Prosent.....	28
Tabell 3.9	Andel stemmeberettigede mellom 25 og 70 år etter yrkesstatus, innvandringskategori, 8-delt landbakgrunn og kjønn. Prosent.....	30
Tabell 3.10	Valgdeltakelse blant stemmeberettigede mellom 25 og 70 år etter yrkesstatus, innvandringskategori, 8-delt landbakgrunn og kjønn. Prosent.....	31
Tabell 3.11	Valgdeltakelse blant personer under 30 år etter innvandringskategori, landgruppe, utvalgte land etter kjønn og aldersgrupper. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Prosent.	32
Tabell 3.12	Valgdeltakelse blant personer under 30 år etter innvandringskategori, landgruppe, utvalgte land etter utdanningsnivå. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Prosent	33
Tabell 3.13	Valgdeltakelse blant utenlandske og norske statsborgere. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 1983-2015. Prosent.....	34
Tabell 3.14	Valgdeltakelse blant utenlandske statsborgere. Utvalgte land. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 1983-2019. Prosent.....	34
Tabell 3.15	Valgdeltakelse etter innvandringskategori. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 1995-2015. Prosent.....	34
Tabell 3.16	Valgdeltakelse blant norske statsborgere, innvandrere. Utvalgte land. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 1995-2019. Prosent.....	35
Tabell 3.17	Valgdeltakelse etter botid blant innvandrere, landgruppe og statsborgerskap. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Prosent.....	36

Tabell 3.18	Andel som ikke stemte hverken i 2015 eller 2019, kun i 2015, kun i 2019 eller både i 2015 og 2019. Innvandringskategori og landbakgrunn. Blant dem som hadde stemmerett ved begge valgene. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015 og 2019. Prosent	37
Tabell 4.1	Interesse for politikk, diskuterte lokalpolitikk, så, hørte eller leste politiske nyhetssaker. Etter innvandrerkategori, kjønn, alder, deltakelse i valget, landgruppe og statsborgerskap. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2019. Prosent	39
Tabell 4.2	Diskuterte lokalpolitiske spørsmål med andre. Etter innvandrerkategori, kjønn, alder, deltakelse i valget, landgruppe og statsborgerskap. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2019. Prosent.	40
Tabell 4.3	Så hørte eller leste politiske nyhetssaker hvor hyppig i løpet av den siste uken før valget. Etter innvandrerkategori, kjønn, alder, deltakelse i valget, landgruppe og statsborgerskap. Blant personer mellom 18-70 år Kommunestyrevalget 2019. Prosent	41
Tabell 4.4	Viktigste informasjonskanal i valgkampen. Etter innvandrerkategori, kjønn, alder, deltakelse i valget, landgruppe og statsborgerskap. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2019. Prosent	42
Tabell 4.5	Så hørte eller leste politiske nyhetssaker hvor hyppig i følgende kanaler. Etter innvandrerkategori, kjønn, alder, deltakelse i valget, landgruppe og statsborgerskap. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2019. Prosent.....	43
Tabell 5.1.	Partivalg etter innvandringskategori, landgruppe og statsborgerskap. Kommunestyrevalget 2019. Prosent.....	45
Tabell 5.2.	Partivalg blant øvrige og velgere med innvandrerbakgrunn etter kjønn, aldersgruppe og landgruppe. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2019. Prosent .	46
Tabell 5.3.	Partivalg blant øvrige og velgere med innvandrerbakgrunn etter utdanningsnivå og landgruppe. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2019. Prosent	47
Tabell 5.4.	Partivalg blant velgere med innvandrerbakgrunn fra Afrika og Asia. Kommunestyrevalgene 2011-2019. Prosent.....	48
Tabell 5.5.	Andel blant utenlandske statsborgere som oppgir at de har stemmerett i andre land enn Norge, andel blant dem som oppgir å ha stemt ved det siste valget til nasjonalforsamling eller president i dette landet. Etter enkeltland og stemt/ikke stemt ved kommunestyrevalget i Norge 2019. Antall og prosen.	49
Tabell 5.6.	Partivalg blant innvandrere etter utvalgte land. Kommunestyrevalget 2019. Prosent....	50
Tabell 5.7.	Partivalg blant norskfødte med to innvandrerforeldre etter utvalgte land. Kommunestyrevalget 2019. Prosent	50
Tabell 5.8	Partivalg etter innvandringskategori, Oslo, Kommunestyrevalget 2019. Prosent	50
Tabell 6.1	Andel som er enig i at det er viktig at fordelingen blant kommunepolitikere ligner fordelingen blant velgerne mht kjønn, alder, etnisitet og geografi. Kommunestyrevalget 2019. Prosent	52
Tabell 6.2	Kommunestyrerepresentanter etter innvandringskategori og norsk eller utenlandsk statsborgerskap. Kommunestyrevalget 2019. Antall og prosent	54
Tabell 6.3	Kommunestyrerepresentanter etter statsborgerskap, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall.....	55
Tabell 6.4	Representanter i kommunestyre, etter andel stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn og Oslo. Norsk, uten innvandrerbakgrunn og innvandrerbakgrunn og 3-delt landbakgrunn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Prosent	56
Tabell 6.5	Representanter med innvandrerbakgrunn i kommunestyre etter 8-delt landbakgrunn og kjønn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall og prosent	56
Tabell 6.6	Representanter med innvandrerbakgrunn i kommunestyre etter utvalgte enkeltland og kjønn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall	57

Tabell 6.7	Representanter med innvandrerbakgrunn etter 8-delt landgruppe og parti. Kommunestyrevalget 2019. Prosent	58
Tabell 6.8	Partienes representanter med innvandrerbakgrunn etter 8-delt landgruppe. Kommunestyrevalget 2019. Prosent	58
Tabell 6.9	Gjennomsnitt antall personstemmer til alle kandidater etter landbakgrunn. Hele landet og Oslo. Kommunestyrevalget 2019	59
Tabell 6.10	Ga personstemmer etter innvandringskategori og landgruppe i kommunestyrevalget 2019. Prosent.....	60
Tabell 6.11	Årsaker for å gi personstemmer etter innvandringskategori og landgruppe i kommunestyrevalget 2019. Present	61
Tabell A1	Kandidater og representanter til kommunestyret, etter 2-delt innvandringskategori, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall	64
Tabell A 2	Kandidater og representanter til fylkestinget, etter 2-delt innvandringskategori, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall	65
Tabell A 3	Kommunestyrekandidater med innvandrerbakgrunn etter parti og 8-delt landbakgrunn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall	65
Tabell A 4	Representanter til kommunestyret, etter innvandringskategori, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2015 og 2019. Antall.....	66
Tabell A 5	Representanter til kommunestyret, etter parti og 3-delt landbakgrunn. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Kommunestyrevalget 2007-2019. Prosent.....	67